

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JUBILÆUMSSKRIFT
AABENRAA STATSSKOLE
1920

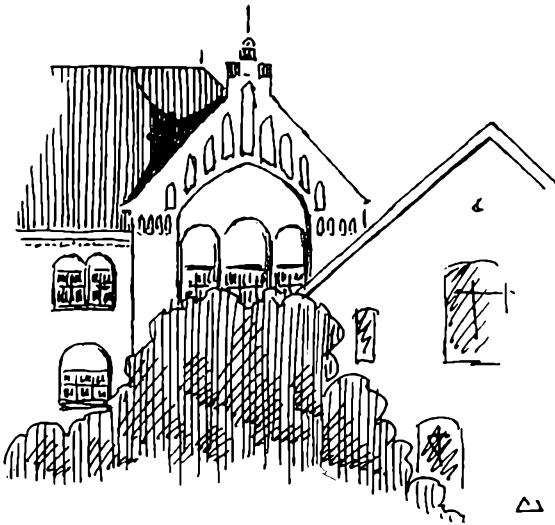

AABENRAA GYMNASIUM & HF
1995

Udgivet af Aabenraa
Statsskoles Samfund 1995
Tryk: Aabenraa Bogtrykkeri
v/Leif Mogensen & Søn
Redaktion:
Frands Gregersen, Inger
Jorsal, Aage Laursen,
Eva Nielsen, Max Ottesen
og Hans Schmidt
Ansvarshavende redaktør:
Aage Laursen
Billedvalg og billedundertekster:
Frands Gregersen, Aage Laur-
sen og Max Ottesen
Vignetter: Andreas Hens
Forside: Bo Bojesen

Aabenraa Statsskoles Samfund
har til udgivelsen af denne bog
modtaget støtte fra Tuborgfon-
det, Sønderjyllands Amtskom-
mune og Aabenraa Kommune.

JUBILÆUMSSKRIFT
AABENRAA STATSSKOLE
1920

AABENRAA GYMNASIUM & HF
1995

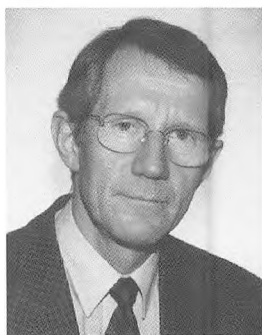
Indholdsfortegnelse

Ved angivelse af tilknytningen til den jubilerende skole - Aabenraa Statsskole 1920 - 85, Aabenraa Gymnasium og HF fra 1986 - henvises, hvor det er muligt, i parentes til elev- og lærerbiografierne i 50-års jubilæumsskriftet Aabenraa Statsskole 1920 - 1970. Forkortelser: S.: Studentereksamen. R.: Realeksamen. HF: Højere Forberedelseseksamen.

Forord	6
Carlo Daus-Petersen, formand for elevsamfundet Eva Nielsen, rektor	
Aage Laursen: Den tyske realskole 1904 - 20	8
Lektor Aage Laursen. Ansat ved skolen 1952 - 88 (56)	
Wilhelm Stücker: Die königlich-preussische Realschule und das Ende	20
Ingeniør Wilhelm Stücker. Prüfung der Reife für die Obersekunda. Aabenraa Statsskole, Deutsche Abteilung 1922	
Troels Fink: Aabenraa Statsskole i 1920'erne	23
Professor dr. phil. Troels Fink. S. 1930 (S. 70)	
Agnete Bisgaard: Aabenraa Statsskole i 1930'erne	28
Lektor Agnete Bisgaard. Ansat ved skolen 1932 - 61 (24)	
Erik Jessen: En erindringskitse	32
Fhv. amtsborgmester Erik Jessen. R. 1935 (R. 302)	
Paul J. Unna: Minder fra Statsskolen i 1940'erne	35
Speciallæge Paul J. Unna. S. 1944 (S. 289 a)	
Tobis: Samtale med en 60-årig	41
Pedel Schulz fortæller om et langt liv ved Aabenraa Statsskole. Aabenraa Statsskoles Elevforening. Aarskrift 1942, ss. 17 - 19. Interview ved Tobis. Pedel I. P. Schulz ansat ved skolen 1904 - 46	
Hans Jürgen Nissen: År af mine dage	46
Rektor Hans-Jürgen Nissen. Rektor ved Deutsches Gymnasium für Nordschleswig. S. 1952 (S. 422)	
Inga Boll Johansen: Fra legemsøvelser til kondiløb - af en gymnastiklærerindes erindringer	53
Gymnastiklærerinde Inga Boll Johansen. Ansat ved skolen 1938 - 70 (36)	
Poul Dragsbo: Datoen er den 11. februar. Året 1957...	60
Lektor Poul Dragsbo. Ansat ved skolen 1957 - 85 (59)	

Lavst Riemann Hansen: Aabenraa Statsskole i 50'erne Stf. generalsekretær, Nordisk Råds Danske Sekretariat. S. 1959 (S. 572)	61
Kresten Philipsen: Tiden på Aabenraa Statsskole Amtsborgmester Kresten Philipsen. R. 1962 (R. 1291)	66
Esther Buchreitz: Glimt fra alumnatets start Fru Esther Buchreitz, født Brundstrup. R. 1946 (R. 627)	69
Peter Japsen: Ordets magt - en 69'er tænker tilbage. 21. marts 1993 Cand. scient. Peter Japsen, videnskabelig assistent ved Danmarks Geologiske undersøgelser, afd. f. Geofysik og Marinegeologi. S. 1970 (S. 1190)	74
Orla Christiansen: "De banede veje" Mag. art. Orla Christiansen. HF 1981. Ansat ved skolen 1994	78
Ole Søgård Larsen: Rundt om 68 eller Aabenraa Statsskole i Georg Buchreitz' sidste rektorår. Viborg, november 1994 Rektor Ole Søgård Larsen. Lektor v. Aabenraa Statsskole 1967 - 78 Rektor v. Viborg Katedralskole 1978 - 93	82
Georg Buchreitz: Til selskabet for Bevarelse af Tulipantræet og Rønnebærtræet Aabenraa Statsskoles rektor 1941 - 1975. (40)	87
Hans Torben Gilkær: Aabenraa Gymnasium og HF i 80'erne Lektor Hans Torben Gilkær. Ansat ved skolen 1981	89
Lisbeth Grodum Knudsen: Elev på Aabenraa Statsskole 1978 - 81 Cand. jur. Ansat ved EU Domstolen, Luxembourg. S. 1981	92
Gunnar Friedrichsen: Erindringens spor Lærereksamen. Oversættelsesbureau. HF 1984	94
Frands Gregersen: Spredte træk - skolens historie, plukket fra Elevsamfundets årsskrifter Reklamechef Frands Gregersen, redaktør af Elevsamfundets Årsskrift siden 1944	102
Aabenraa Gymnasium og HF i jubilæumsåret 1995 Jubilæumsudvalgene ved adjunkt Kirsten Riis-Olsen	147

Forord

I 1995 markerer Sønderjylland 75-året for Genforeningen, og mange sønderjyske institutioner kan derfor også fejre 75 års jubilæum - blandt dem er Aabenraa Statsskole, nu Aabenraa Gymnasium og HF.

I anledning af jubilæet udgives dette festskrift, der præsenterer et tilbageblik på den periode, hvor der har været skole på Forstallé, altså også tiden før Genforeningen.

Et flittigt udvalg med deltagere fra såvel skolen som elevsamfundet har sørget for, at bogen blev til. Allerede ved arbejdets start var man enige om, at en kronologisk opremsning af skolens historie baseret på protokoller eller andre registreringer ville blive for kedelig læsning, og at en beskrivelse af skolen under skiftende samfundsforhold kunne blive mere levende, især hvis historien blev beskrevet "set gennem elevers og læreres briller" - en vekselte tale lærer/elev for hvert tiår fra 1920 indtil i dag.

Det er med glæde og med tak til forfatterne og redaktionsudvalget, at vi nu kan præsentere resultatet af denne ide. Som supplement hertil er der udarbejdet en skildring af "Königliche Realschule zu Apenrade", hvorved bogen dækker hele perioden fra bygningernes opførelse i årene efter århundredskiftet til i dag. Endvidere er der tilføjet et afsnit med glimt fra livet i Aabenraa, som det har været skildret i Elevsamfundets årsskrifter gennem de sidste halvtreds år.

Jubilæumsbogen adskiller sig væsentligt fra den bog, vi udgav ved 50-års jubilæet i 1970. Man ønskede dengang en form for historisk dokumentation for, hvad Gymnasieskolerne havde betydet for den sønderjyske landsdel, og derfor udarbejdede man en dimittendfortegnelse med korte beskrivelser af tidligere elevers senere uddannelse og karriere. Skolens historie lagde man mindre vægt på.

Jubilæumsbogen ved 75-års jubilæet supplerer således skriftet fra 1970.

Med denne bog er igen tilvejebragt et bidrag til beskrivelsen af Sønderjyllands historie, som vi håber kan være til glæde for tidligere og nuværende elever og lærere samt mange andre med historiske interesser.

Aabenraa i januar 1995
Carlo Daus-Petersen
Formand for Elevsamfundet

Forord

Ejendommeligt, som en jagende tid kan fæste sig ved mindedage; og dog - er det alligevel så ejendommeligt? Bunder det ikke i noget, som vi ofte giver os til at fundere over, når vi begynder faget historie i gymnasiet og på HF, det, at uden minderne - uden historien, kunne vi også sige - bliver vi som den, der har mistet hukommelsen. Vi ville ikke vide, hvorfra vi kom, og derfor heller ikke, hvor vi skulle hen. Der ville blive noget retningsløst og tilfældigt over alt, hvad vi gjorde. Vi ville være ude af stand til at veje vore muligheder fremover eller blot at prøve os selv og vort liv, som det er nu.

Derfor er sansen for historie - også sansen for jubilæer og mindedage - trangen til med passende mellemrum at glæde sig over noget godt og betydningsfuldt, som engang kom ind i verden, eller give rum for vemod over, at det forsvandt igen, vel egentlig en sund sans, et bevarende instinkt i mennesket.

Redaktionsudvalget har valgt at se skolens historie gennem en række øjenvidneberetninger fra elever og lærere, suppleret med en række billeder fra skolen i hverdag og fest. Et lille stykke sønderjysk historie, værd at læse, værd at huske.

Eva Nielsen
rektor

Den tyske realskole 1904 - 20

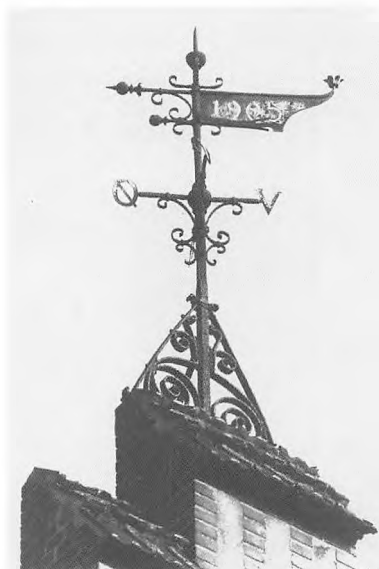
Aage Laursen

Kejser Wilhelm II's tid markeres i Aabenraas bybillede af to eksempler på periodens ejendommelige borgarkitektur. Amtshuset er det ene eksempel, den centrale del af skolekomplekset i Forstallé er det andet. På vejrføljen allerøverst angives skolebygningens tilblivelsesår. Vi er i 1905. Marokkokrisens år. Året, hvor Wilhelm II's personlige udenrigspolitik kulminerede.

Den 16. oktober 1905 var, så vidt det ses af den danske avis, H.P. Hanssens *Hejmdal*, en ganske almindelig dag. Anderledes med Theodor Jankes *Anzeiger*¹, som fejrede dagen for indvielsen af det nye hjem for den 1 år gamle "Königliche Realschule zu Apenrade" med 7 lange spalter, der i en moderne avis ville have fyldt måske det dobbelte. Vi læser, hvordan realskolens lærere med de godt 100 drenge i optog begav sig fra de snævre rum i Fiskergade til lyse og luftige lokaler i den imponerende bygning i Forstallé. "Stolz ragt das Haus empor und schaut weit in das Land". Der var ikke så meget at konkurrere med i 1905.

Skolens samlingsaal, aulaen, fandtes på første sal under vejrføljen. Aulaen fik sit lys fra et kæmpemæssigt sydvindue med glasmaleri, symboliserende lærdom, flid og fromhed, suppleret med allegoriske fremstillinger af skibsfart, krigsvæsen, landbrug og håndværk. Man skulle næsten tro det umuligt med alt det kulørte glas, men avisen meddeler, at efterårssolen af og til skinnede venligt ind, da skolens leder, dr. Herting, bød velkommen til festforsamlingen omfattende elever, lærere og forældre og hædersgæsterne, byens borgmester Gustav Rickmers samt repræsentationen for skoleautoriteterne, det Kongelige Provinzial Skolekollegium. Højtideligheden indledtes med et elevkor under ledelse af realskolelærer Rasmus Andersen og andagt ved provst Ludwig Reuter over Davids 121. salme. Derpå fulgte borgmester Rickmers' overdragelse af huset til Provinzial-Skolekollegiet, der overdrog det videre til lederen af "Anstalten", professor dr. Adolf Her-

Vejrføljen. Byggeåret 1905 annonceret med smedekunst i jugendstil (Foto: Bent Møller, 1995).

¹ Apenrader Anzeiger, 18.-10. 1905.

ting. Denne svarede med en længere tale, indeholdende en redegørelse for det tyske realskolevæsens historie og sluttende med en henvisning til kejserens aktive interesse for denne sag, hvorved taleren fik en passende overgang til sin motivering af "das Kaiserhoch": "Seine Majestät Kaiser Wilhelm II lebe hoch! hoch! hoch!". - Forsamlingens tanker rettedes iøvrigt også på anden vis mod den kejserlige og kongelige herre, idet det meddeltes, at provinsialskereråd dr. Brocks ikke kunne være tilstede, "efter at der ved kejserens nåde var tildelt ham en indbydelse til at deltage i en Middelhavsrejse".

Fra den tyske realskoles allerførste tid. Blandt de fædre, som i 1905 sendte deres sønner til skolen, var både redaktør Theodor Janke, Apenrader Anzeiger og Hejmdals redaktør H. P. Hanssen. På billedet kan den senere så bekendte Fritz Clausen identificeres - uden skolehue. (Foto tilhørende LRS Lorenz Tofft).

I tilbageblik falder der et illusorisk skær over indvielsesfesten. Den kongelige realskole fik jo knap halvandet tiår at leve i fra 1905. Men lad os nu se på de personer, der bar foretagendet, hvad de ville, og hvad de udrettede. Initiativtageren var Aabenraas borgmester 1898-1916, Gustav Rickmers². Efter flere forgæves forsøg var det i 1904 lykkedes ham at få realskolen oprettet, dog således at Aabenraa kommune skulle forære staten skolebygningen og desuden præstere en betydelig sum som årligt tilskud. Gustav Rickmers' højstemte udtryk ved ceremonien "zur Ehre unseres geliebten deutschen Vaterlandes" får en særlig nuance derved, at borgmesterens fødestavn var Helgoland, der først var overgået til tysk besiddelse i 1890. Han var oprindeligt engelsk statsborger. Skolens elevfortegnelse rummer næsten udelukkende elever fra Aabenraa og "Kreis Apenrade". Men Claus M. Rickmers, Heinrich og Albrecht Reimers, Peter Reymers og Harry, James

² Aabenraa Bys Historie 3, ss. 44, 71f.

og Max Siemens samt Karl Jasper Rickmers og Klaus Schröder Rickmers var alle helgolændere³. Borgmesteren var aldrig langt borte fra skolen. Over for skolen i Forstallé findes to næsten ens røde villaer. Den vestlige af de to var Borgmester Rickmers' bolig, som han havde ladet bygge i 1900⁴. Ved den første dimissionsfest (1909) overrakte borgmesteren byens gave til skolen: en skolefane med Rigsørnen på den ene side og Aabenraas byvåben med de 3 makreller på den anden⁵.

Borgmester og råd styrkede 1907 undervisningen for piger ved opførelse af den høje bygning ved Rådhusgangen, der kom til at huse byens "Mädchenmittelschule"⁶. Men realskolen, byens mest avancerede undervisningsanstalt, var i overensstemmelse med datidens kønsrollefordeling en drengeskole. Realskolen havde sit navn af, at den sigtede mod de såkaldte "reale" dan-nelsesfag, dvs. nyere sprog, matematik, geografi og naturvidenskaber. Sko-lens funktion i samfundet ses bl.a. af de rettigheder, som gennemførelsen af dens uddannelsesforløb medførte. Vigtigst for mange var, at realskolen fun-gerede som erstatning for en del af militærtjenesten, som derved reducere-des til kun at vare eet år og således, at man bagefter var kvalificeret til en række offentlige bestillinger, f.eks. ved politiet, jernbanerne og postvæse-net, hvortil længerevarende akademiske uddannelser ikke krævedes. Real-

2. Vorklasse, d.v.s. yngste klasse. Sommerhalvåret 1909. Rektor Herting t.h. Klasselæreren Hinrich Dammann t.v. (Album. Institut for Sønderjysk Lokalhistorie).

skolens dimittender benævntes derfor ofte som "Einjährlige". Endvidere be-rettigede realskolens eksamen til optagelse på en række ikke-akademiske læreanstalter, og man kunne gå videre fra realskolen gennem de tre øverste klasser i en "Oberrealschule" og således få adgang til universitetsstudier. Sidst, men ikke mindst, sigtede realskolen mod dygtiggørelse til de borger-lige erhverv⁷. Realskolernes tilblivelseshistorie havde været en lang og sej kamp for anerkendelse på linie med de traditionelle på græsk og latinsk

³ LA, KRA Hauptalbum 232, 233, 259, 297, 343, 434, 495, 627, 671.

⁴ Peter Dragsbo, Mennesker og huse i Aabenraa 1978, s. 95.

⁵ Jahrb. Ostern 1910, s. 13.

⁶ Aabenraa Bys Historie 3, s. 72.

⁷ Jahrb. Ostern 1907 og fig. år, afsnittet "Mitteilungen an die Eltern".

dannelse hvilende gymnasier⁸. En kamp, der ved århundredskiftet var ved at være vundet, men dog således, at realskolen i Aabenraa krævede en dispensation for at kunne oprettes uden latin⁹. Betegnelsen "eine lateinlose Schule" karakteriserer forholdet¹⁰.

"Königliche Realschule zu Apenrade" bestod fuldt udbygget (1908) af 6 realklasser og en forskole på 3 årgange¹¹. Afgangsklassens elever befandt sig i deres 17. leveår. Lærerkræfterne¹², alle mandlige, var i begyndelsen 6 i tallet. Skolens leder, professor dr. Adolf Herting, var 45 år ved sin tiltræden. Han var født i Slesvig 1859 og havde efter studier af moderne sprog i Kiel, Bonn og Berlin bl.a. fungeret som lærer ved en landbrugsøkonomisk skole i Flensborg. Foruden Herting var der i 1905 kun ansat een akademiker, Walther Röwekamp, født i Oldenburg 1878, den yngste i kollegiet. De andre lærere var alle slesvigske af oprindelse og uddannede på lærerseminarierne i Haderslev, Tønder og Segeberg. Et par af lærerne var ligesom de elever, hvormed skolen begyndte, overført fra Aabenraa kommunale mellemskole. Detlev Westphal, kollegiets ældste, født 1846, var veteran fra krigen 1870-71. I skoleåret 1913-14, det sidste af krigen uforstyrrede skoleår, havde realskolen 198 elever og forskolen for de 7-9 årige 77 elever¹³, der undervistes af ialt 11 lærere, heraf 6 med akademisk uddannelse. Lærernes virke blev selv i fredstid for fleres vedkommende afbrudt af 8 ugers årlig indkaldelse til tjeneste i hæren¹⁴. Krigsårene prægedes af samme grund af en forvirrende mængde vikariater.

Realskolens årsberetninger giver et éntydigt billede af en skole, der skulle opdrage til en bestemt livsholdning, nemlig evangelisk kristendom, og en bestemt politisk indstilling, nemlig kejsertro tysk national stillingtagen. Rektors taler og formaningsord var kristent forkyndende og forskellige andagts-elementer¹⁵ indgik i skolens daglige liv. Den nationale forkyndelse var vel den kraftigste. Den fremtrådte på de besynderligste måder i den almindelige undervisning. For eksempel ved indlæring af akkusativpræpositionerne¹⁶:

Das Vaterland:

Durch dich ist die Welt mir schön,

Ohne dich würd' ich sie hassen.

Für dich leb' ich ganz allein,

Um dich will ich gern erblassen.

Gegen dich soll kein Verleumder

Ungestraft sich je vergehn.

Wider dich kein Feind sich waffnen:

Ich will dir zur Seite stehen.

⁸ Apenrader Anzeiger, 18.-10. 1905; rektor Hertings udførlige redegørelse.

⁹ Jahrb. Ostern 1906, s. 13.

¹⁰ Herting, anførte sted. Jahrb. Ostern 1910, s. 12.

¹¹ Jahrb. Ostern 1909, ss. 9 og 15. Statistische Mitteilungen.

¹² Jahrb. Ostern 1906, s. 14.

¹³ Jahrb. Ostern 1914, ss. 8 og 3.

¹⁴ Jahrb. Ostern 1907, s. 14; 1908, s. 14; 1910, s. 13; 1913 s. 8.

¹⁵ LA, KRA Konf. pr. 22.-9. 1908; 28.-11. 1905; 27.-11. 1906; 17.-12. 1909; 13.-11. 1911.

¹⁶ Lehrplan für den deutschen Unterricht. Beilage zum Jahresbericht für 1910-11, s. 11.

Storetorv, Aabenraa. Kaisers Geburtstag 27/1 1912. Walther Röwekamp nr. 1 fra venstre blandt pikkelhuerne. (Billede tilhørende Hans Jürgen Nissen).

Stor festivitas knyttede sig også til to årlige mærkedage: Kejserens fødselsdag 27. januar og årsdagen for sejren ved Sedan 2. september. Kejserens fødselsdag fejredes normalt i festsalen med deltagelse af civile og militære honoratiore, for eksempel i 1908 udover de civile: 6 officerer, 6 dæksofficerer og 6 underofficerer fra den i Aabenraa liggende torpedobådshalvflotille. Rektor eller en lærer holdt festtalen. I 1908 talte engelsklæreren dr. Bunzen om Wilhelm II's fredspolitik¹⁷. Typisk for Sedanfesten er meddelelsen vedrørende dagen i 1910: "Skolen marcherede om formiddagen med flyvende faner og klingende spil til Knappen, hvor der fandt en kort patriotisk højtidelighed sted med sangpræstationer, fremsigelse af digte samt en tale af rektor"¹⁸. I 1913 afholdtes "krigsspil" mellem Bodum og Knivsbjerg¹⁹. Runde årstal blev fejret, f.eks. Schillers 100 års dødsdag 1905 og 150 års fødselsdag 1909²⁰. Halvtredsårsdagen for stormen på Dybbøl skanser og for overgangen over Alssund blev mindet i 1914²¹. Hvordan mon det har virket på elever fra dansksindede hjem? Ved den sidstnævnte lejlighed foretog rektor uddeling af Slesvigholstensangen "til flere elever". De store flådeøvelser 1907 og 1909 med de kæmpemæssige moderne krigsfartøjer i Aabenraa fjord

¹⁷ Jahrb. Ostern 1908, s. 14.

¹⁸ Jahrb. Ostern 1911, s. 8.

¹⁹ Jahrb. Ostern 1914, s. 7.

²⁰ Jahrb. Ostern 1906, s. 15; 1910, s. 13. I 1909 talte rektor Herting om Schiller som elev og som lærer.

²¹ Jahrb. Ostern 1915, s. 10.

kan nok have imponeret drengene²². Intet blev forsømt. I sangtimerne spillede læreren til begyndelse på flyglet "Der Kaiser kommt"-signalet, tonerne fra Kejser Wilhelms automobilhorn, når han kørte gennem Berlin²³.

Hvordan oplevedes denne skole af dem, der gik der? Naturligvis vidt forskelligt, efter som eleverne kom fra dansksindede eller tysksindede hjem. Et eksempel: Ingeniør H.A. Erichsen skriver²⁴: "Lad mig sige det straks. Da skolens dør lukkede sig for mig for sidste gang efter vel overstået realeksamen, følte jeg det som at slippe ud af et fængsel efter 9 års indespærring; den preussiske militæratmosfære lå over det hele. Rektor og mange af lærerne var først og fremmest preussiske soldater og officerer...". Det er nu ikke det hele. Lidt længere henne i brevet står der: "Jeg havde Rówekamp som religionslærer, men jeg husker ham kun - antagelig fra Kaisers Geburtstagsfeier - i blå officersuniform med blanke knapper og høj rød krave. I øvrigt erindrer jeg ham som en god og dygtig lærer. Det kan jeg kun sige om få af dem...". Og videre: "I tysk har jeg på min arbejdsplads været et levende leksikon for adskillige korrespondenter, og jeg har alligevel måttet sende min gamle skole en venlig tanke i ny og næ". I et andet brev skriver Erichsen: "Jeg vil lige tilføje, at vor tysklærer Klüwer var et tiltalende menneske med et meget følsomt gemyt. Han forstod at få (nogle af) os barbarer til at interessere os for perlerne i den tyske guldalderlitteratur"²⁵.

Æntydige er vidnesbyrdene ikke. Redaktør A. P. Hansen skriver om lærerne under krigen: "De var alle sammen dygtige, og de lærte os meget". A. P. Hansen synes til at begynde med "ikke, at vi i klassen beskæftigede os med de nationale spørgsmål"²⁶. Modsat farvermester, vicekonsul J. F. Jacobsen. Jacobsen har gemt sin drengedagbog fra krigsårene indeholdende meget morsomme og bevægende øjebliksbilleder, der afgjort har konfrontationens karakter²⁷.

Peter Christian Hanssen, søn af H. P. Hanssen, nævner, at "der lagdes megen pres på os dansksindede elever til at benytte biblioteket, og rektor sørgede efter evne for mit vedkommende for, at jeg skulle blive fortrolig med tysk historie og navnlig med det tyske syn på vor landsdels historie"²⁸. Den grundtvigske pastor H. F. Petersen, dansk førstepræst i Sydslesvig, udtrykker i en længere artikel dyb hengivenhed for rektor Herting, uanset at Herting var på de nationale modstanderes side²⁹.

Disciplinen i realskolen har været stram, grundig og alvorlig, men tilsyneladende ikke mere brutal end i de samtidige danske skoler. Det faglige ind-

²² Jahrb. Ostern 1908, s. 14; 1910, s. 13. 1. maj 1914 besigtigede eleverne de i Aabenraa fjord liggende krigsskibe. Jahrb. Ostern 1915, s. 10.

²³ A. P. Hansen i Sprogforeningens Almanak 1976, s. 54.

²⁴ Brev til forf. 17.-6. 1990.

²⁵ Brev til forf. 26.-6. 1990

²⁶ A. P. Hansen, anf. st., ss. 53 og 59.

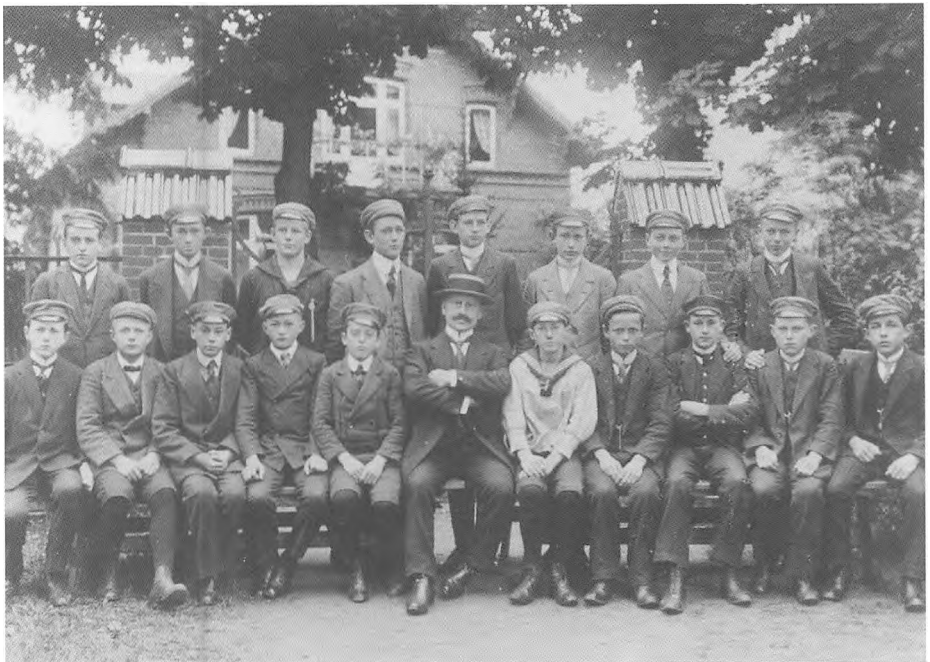
²⁷ Aabenraa Statsskoles Årsskrift 1960, ss. 3-7.

²⁸ Aabenraa Statsskoles Årsskrift 1962, ss. 4-5.

²⁹ Flensborg Avis 29.-7. 1931 (efter Kristeligt Dagblad).

hold må efter lærernes uddannelse at dømmes have ligget på et højt plan. Af lærerrådsprotokollerne fremgår, at rektor Herting har ført et tæt tilsyn med lærerne og de enkelte klasser. Meget ofte lader rektor tilføje protokollen, at han har været på besøg i de enkelte klasser, overværet undervisningen og gennemset elevernes hæfter, og at han efterfølgende meddeler lærerrådet sine "iagttagelser"³⁰. Mange af skolens ordensregler vil findes selvfølgelig. Ejendommeligt er dog f.eks. skolehuerne, der skiftede fra klasse til klasse, efterhånden som man rykkede frem i systemet fra 6. klasse (realskolens yngste) til 1. klasse (afgangsklassen). Tilsvarende i de tre underskoleklasser.

Som kuriositeter kan nævnes, at det var forbudt at fløjte i skolegården, og at de ældre elever ikke måtte tvinge de yngre til at bære deres tasker. Det var foreskrevet lærerkollegiet, at legemlig straf alene måtte anvendes i tilfælde af udbrud af råhed, at sådan straf ufortøvet skulle indberettes til rektor, og at man aldrig måtte slå eleverne i hovedet³¹. Nogle tilfælde af grovere forseelser har været genstand for længere drøftelse i lærerforsamlingen. En elev havde således til pralformål medbragt en pistol. Pistolen var gået af under bordet og havde såret den pågældende i hånden. Han blev straffet med to timers arrest og trussel om bortvisning i gentagelsestilfælde³².

Klasse 1, "Primanerne", afgangsklassen. Efterår 1912. Klasselærer: Walther Röwekamp (Album. Institut for Sønderjysk Lokalhistorie). I baggrunden: skolens hovedindgang og borgmesterboligen.

³⁰ Konf. pr., f.eks. 5.-8. 1904; 8.-5. 1907; 25.-9. 1913.

³¹ Konf. pr. 4.-11. 1904.

³² Konf. pr. 11.-12. 1913.

Ved provinsen Schleswig-Holsteins årligt afholdte rektorforsamlinger mødte man fra skolerne med oplæg til de temaer, der var til behandling det pågældende år. Nævnte oplæg skulle forinden drøftes i den lokale lærerforsamling. Det ene af de tre oplæg til lærerforsamlingen 1911 drejede sig om, hvordan man kunne gøre eleverne mere glade for skolen, uden at det kom til at gå ud over arbejdets alvor og undervisningens niveau³³. Rektor Herting påtog sig personligt at udarbejde besvarelsen for sin skoles vedkommende³⁴. Hans hovedpunkter er disse: Behandlingen af eleven skal være således, at han aldrig får følelsen af, at man uretmæssigt tiltror eller foreholder ham noget, eller der sker en favorisering af enkelte elever. Det betyder, at arbejdsopgaver og straffe skal være rigtigt afpassede, at man undgår ubegrundede beskyldninger, at man anerkender de bestræbelser, eleven gør sig, også når resultaterne er små, og at man fremfor alt lader være at nedsætte eleven i de andres øjne og bebrejde ham, at han er dum. Eleven må ikke få fornemmelse af, at læreren betragter sit arbejde med ulyst eller modvilje. Læreren skal med venlighed gå ind på elevernes tænkemåde og interesser og ufortrødent præsentere sit stof. De enkelte elevers arbejde skal tilrettelægges, så at de fuldt ud udnytter deres kræfter - små eller store. Man skal rettidigt udskille de elever, der ikke kan nå et tilfredsstillende resultat, uden at det bliver til hindring for de normalt begavede. Eleverne skal kunne se, at deres arbejde med de forskellige fag har begribelige frugter udover det, at de kan bestå prøverne. Sluttelig tilskyndes lærerne til at styrke elevernes fritidsinteresser, og det betones, at elevernes bevægelsesfrihed ikke skal indskrænkes ud over, hvad der ligger i den nødvendige disciplin ("Schulzucht").

Nævnes skal også et andet oplæg fra Aabenraa til en rektorforsamling. Det er forfattet af overlærer Walther Röwekamp og handler om behovet for øget undervisning i samfundskundskab, "Bürgerkunde", og om mulighederne for at skaffe plads til det i timeplanerne. Röwekamp mener ikke, at belæring i statslige, borgerlige og økonomiske forhold skal være et selvstændigt fag. Der skal derimod arbejdes med disse emner især i forbindelse med moderne historie, men også som led i andre fag som geografi, matematik og tysk. Han mener, at historiefaget skal give afkald på en del "ballast" af ældre historie til fordel for "statsborgerlig opdragelse". Drøftelsen af samfundskundskaben kan sammenlignes med, hvad der fra 1902 foregik i Danmark, hvor den senere udenrigsminister dr. P. Munch var pionér for sagen³⁵.

Den Kongelige Realskole i Aabenraa begyndte efter påsken 1913 skoleåret 1913/14 med at modtage 54 nye elever i den yngste realklasse, kaldet Sexta. Tallet oversteg den tilladte klassekvotient, men man har alligevel undervist alle disse tiårige i én samlet flok. Påsken 1914 var tilgangen lige så

³³ LA KRA B2. Skrivelse fra Provinzial - Schulkollegium 19.-6. 1909.

³⁴ Konf. pr. 16.-12. 1910. Egenhændigt indført af rektor Herting.

³⁵ Konf. pr. 30.-3. 1911. Danmark: P. Munch, Erindringer 1870-1909. Fra skole til folketing. Kbh. 1959, ss. 138-142.

stor, men denne nye Sexta blev delt i to³⁶. Således opstod et behov for nye undervisningslokaler. Endnu stærkere ville behovet blive, hvis det skulle lykkes at realisere en plan om at udbygge den 6-årige realskole til en 9-årig "Oberrealschule", så at eleverne efter heldigt gennemført skoleforløb kunne gå ud med, hvad vi ville kalde en studentereksamen. Ønske om en sådan udbygning kom fra et udvalg nedsat af "en forsamling af Aabenraas tyske Borgerkab" med bl.a. skibsreder Jebsen og redaktør Kähler i spidsen. Udvalget henvendte sig i skrivelse af 21. november 1913³⁷ med sin "indtrængende bøn" til Provinsijskolekollegiet i Slesvig. Argumentationen var, ud over behovet for højere skoleundervisning nær elevernes hjem, af nationalpolitisk karakter. Det var overordentlig beklageligt, hvis der ikke skulle være råd til uddannelse af velbegavede drenge fra hjemmetyske kredse ("aus heimdeutschen Kreisen").

"Vor Nordmark" mangler en embedsstand, der hører hjemme på stedet, og som taler befolkningens sprog og kender dens vaner og ejendommeligheder. Behovet føles særlig stærkt i Aabenraa og omegn, hvor den danske agitation søger at kaste den sydfra langsomt fremrykkende tyskhed tilbage. Hvad der gælder embedsstanden, gælder også de frie akademiske erhverv. Danskerne lægger mere og mere vægt på ved hjælp af rigelige uddannelsesunderstøttelser at bringe pålidelige partigængere ind i disse erhverv. Tyskerne mangler tilsvarende midler, og en Oberrealschule er derfor ønskelig. Henvisningen til det danske sprog, der normalt betragtedes som ikke-eksisterende, er bemærkelsesværdig.

Den følgende sommer var sagen kommet så vidt, at borgmester Rickmers i byrådets møde 29. juli 1914 som eneste punkt på dagsordenen kunne give meddelelse om, at både finansministeren og undervisningsministeren havde bifaldet skoleudvidelsen, hvis byen ville sørge for udvidelse af bygningerne og supplerung af inventaret samt et årligt tilskud til driften for hver nyindrettet klasse. Den økonomiske byrde var større end ventet, og byen ville have spørgsmålet forhandlet³⁸. Målet var således lige ved at blive nået i det øjeblik, da krigen kom. Nu var der ingen mulighed for aktivitetsudvidelsen³⁹.

Skolens årsberetning 1914/15 meddeler lærernes time- og fagfordeling som den oprindeligt var planlagt for sommerhalvåret 1914. Virkeligheden kom til at se anderledes ud. Af kollegiets 13 lærere måtte der skaffes erstatning for de 7, som straks var blevet indkaldt. Matematiklæreren dr. Trebitz faldt ved Mons (Belgien) 24. august og Walther Röwekamp ved Vitry den 17. september. 4 af de andre blev sårede. Engelsklæreren, dr. Bunzen, var på studieophold i England og blev interneret der⁴⁰. Rektor Herting meldte sig til frivillig tjeneste som overløjtnant. Han blev forfremmet til kaptajn, men

³⁶ Jahrb. Ostern 1914, s. 8; 1915, s. 11.

³⁷ LA KRA, A2.

³⁸ Apenrader Tageblatt 28.-7., 29.-7. og 30.-7. 1914.

³⁹ Jahrb. 1915, s. 8.

⁴⁰ Jahrb. 1915, ss. 3 og 8-9. De følgende år udkom årsberetningen ikke.

vendte tilbage til sin rektorstilling 1. august 1916⁴¹. I mellemtiden havde han været erstattet af dr. Dahms fra Altona som stedfortrædende rektor.

En gennemgang af de første 300 indførsler i "Hauptalbum", hvor alle skolens elever er indført efter tidsfølge for deres indtræden, viser, at en del navne er afmærkede med et rødt kors. Det er de gamle elever, som faldt i krigen, og hvis navne genfindes på den mindetavle, som vi ser på Aabenraa Gymnasium og HF den dag i dag. Der er navne på 49 faldne.

I lærerforsamlingens "Konferenz-Protokoll" 1914-18 findes talrige vidnesbyrd om krigens følger for skolen. I alle fag skulle enhver lejlighed bruges til at sætte undervisningsstoffet i levende forhold til krigsbegivenhederne. De

Mindetavlen for de faldne fra den første verdenskrig på dens oprindelige plads i aulaen (v. Münchow fot. 1919 eller 1920).

tyske sejre fejredes stærkt i begyndelsen. Efterhånden blev der som bekendt mindre anledning til det. Eleverne skulle efter evne deltage i krigsanstrelgelserne, f.eks. i agitationen for krigslånene og for guldindsamlingen⁴². De skulle også være med til at øge de sparsomme ressourcer ved indsamling af bl.a. bog, agern og hestekastanier⁴³. Eleverne skulle ligesom skolens kontor bruge hele pladsen på begge sider af

papiret til deres skriftlige arbejder⁴⁴. Der var hyppige lærerskift grundet indkaldelserne, og forskellige ukonventionelle lærerkræfter kom i anvendelse. Mod slutningen af krigen blev timetallene mindre. Der var kun lidt lys, og opvarmningen var utilstrækkelig. Trods alt gjorde man, hvad man kunne for at holde foretagendet i gang. I protokollen 17. oktober 1918 omtaler rektor Herting "de betydningsfulde begivenheder i de sidste dage og uger" og udtrykker håbet om, at "det må forundes skolen at videreføre sit arbejde på vanlig vis."

Udover de nævnte vanskeligheder voldte også skolebygningens vedligeholdelsesstand bekymring. For eksempel risikerede elever og lærere at falde på de store trapper, fordi linoleum'en var itu og ikke lod sig reparere ved "kunstlim"⁴⁵. Ikke desto mindre havde rektor Herting sammen med magistraten i foråret 1918 genoptaget planerne fra 1914 om bygningsmæssig og organisatorisk udvidelse til en "Oberrealschule". I skolens arkiv findes

⁴¹ Apenrader Tageblatt 17.-6. 1916. Konf. pr. 15.-8. 1916.

⁴² Jahrb. Ostern 1915, ss. 8 og 10. Konf. pr. 29.-6. 1915. Akter: KRA A 14, IV i LA.

⁴³ Konf. pr. 3.-10. 1916.

⁴⁴ Konf. pr. 22.-3. 1918; 27.-8. 1916; 22.-3. 1918.

⁴⁵ LA KRA K2, II. Das Schulhaus und das Schulgrundstück. Herting til Provinsiaskolekoll. 5.-4. 1918. Konzept.

sagsakterne, hvor projektet udformes til de mindste enkeltheder⁴⁶. Det skete samtidigt med, at man i aviserne dagligt læste nyt fra vestfronten om den vellykkede tyske forårsoffensiv. Som baggrund for ansøgningen til Provinsialskolekollegiet om at måtte sætte forarbejderne til skoleudvidelsen i gang skriver magistraten (borgmester Schreck), at "med den nuværende krigssituation tør det antages, at fredsslutningen kan ventes inden alt for længe"⁴⁷.

Helt som antaget kom det jo ikke til at gå. I forbindelse med den tyske revolution i november 1918 skete der ændringer i den myndighed, som skolen var underlagt. "Königliche Realschule" blev rettet til "Staatliche Realschule"⁴⁸. Den socialdemokratiske politiker Konrad Haenisch blev som medlem af arbejder- og soldaterrådernes "Vollzugsrat" chef for et ministerium for viden-skab, kunst og folkeopdragelse i det, der betegnedes som "Fristaten Preussen". Haenisch, der karakteriseres som "en af borgerskabets fortabte søn-ner", var 1893 blevet bortvist fra sit gymnasium grundet deltagelse i socia-listisk agitation⁴⁹. Den gamle ungdomsoprører lagde øjeblikkeligt ud med et storstilet reformprogram, hvorom der udgik meddelelse til skolernes ledere, ledsaget af proklamationer til lærerne og tilsvarende opråb til eleverne, der selv skulle have dem i hænde⁵⁰.

Henvendelsen til lærerne gik ud på, at de skulle afholde sig fra at prædike had og hævntørst som svar på Tysklands frygtelige nederlag. Det måtte være slut med krigsforherligelsen, og håbet om, at den nu afsluttede krig var den sidste, skulle fastholdes. Opråbet til eleverne betonedede, at det var ungdommen, som havde ofret og lidt, og at ungdommen derfor ikke nu skulle behandles som en umyndig og umoden masse, men have del i den nye tids selvbestemmelse. De konkrete bestemmelser gik ud på, at der på den enkelte skole skulle holdes ugentlige forsamlinger med deltagelse af alle lærere og elever og med lige stemmeret.

Forsamlingen skulle have udtaleret, men til at begynde med ikke anordnende myndighed. Forsamlingen skulle vælge et skoleråd, der skulle varetage elevernes interesser. Der skulle være fuld frihed for eleverne til at danne upolitiske foreninger. Rektor Herting søgte at væрге for sig i en udtal-else til ministeriet⁵¹. Han hævdede, at eleverne allerede havde en art repræ-sentation, for så vidt som én af dem efter tur holdt orden i klasselokalet, og der var også en årligt valgt tillidsmand, der kunne gå til rektor på klassens vegne. Endelig kunne den enkelte elev altid henvende sig til rektor eller til en lærer om anliggender, der angik vedkommende personligt.

Lærerrådsprotokollen bærer ikke spor af, at bestemmelserne om den ugentlige forsamling og om skolerådet er blevet efterlevet.

⁴⁶ Som note 45, 22.-5. 1918

⁴⁷ LA KRA K2, II, Magistratens skrivelse 24.-4. 1918.

⁴⁸ A. P. Hansen i Sprogforeningens Almanak 1976, s. 48.

⁴⁹ Neue Deutsche Biographie 7, 1968, ss. 442-44.

⁵⁰ LA KRA, A1.

⁵¹ Smst.

Med den begrundelse, at det var et frit statsvæsens fornemste pligt at sikre samvittighedsfriheden, lagde Haenisch en særlig vægt på at forordne, at religionsundervisningen skulle gøres valgfri, og at der ligeledes skulle være valgfrihed, hvad angår elevernes deltagelse i skolernes traditionelle morgenandagter, skolegudstjenester og festligheder med religiøst indslag⁵². Heller ikke disse bestemmelser har været forhandlet i lærerrådet.

I januar 1920 overtog den internationale kommission styret i afstemningsområderne, og den 21. januar forlod de tyske tropper Aabenraa⁵³. På denne dag holdtes lærermøde i den statslige realskole. Det blev drøftet, hvilken form man skulle give edsafleggelsen på den nye tyske forfatning (Weimarforfatningen). Man enedes om, at det ikke kunne ske ved en højtidelighed i elevernes nærværelse, fordi aulaen ikke kunne varmes op⁵⁴. Ved det efterfølgende møde i lærerrådet den 29. januar aflagde rektor eden efterfulgt af kollegiets medlemmer, idet man dog samtidigt erklærede, at man gik ud fra, at der ikke derved skete indskrænkning i tjenestemændenes rettigheder. To kolleger ville vente med at sværge⁵⁵.

I de efterfølgende måneder fortsatte skolen med dens godt 300 elever sin funktion stort set efter de hidtidige regler, indtil det sidste lærermøde blev holdt og de sidste vidnesbyrd blev givet den 10. juni 1920⁵⁶.

Lørdag den 12. juni holdtes til afslutning en andagt i aulaen, som elever havde udsmykket med blomster. Rektor Herting gav et tilbageblik på skolens historie og udtrykte ønsket om, at det gode forhold mellem skole og forældre, der havde bestået, måtte bevares også i fremtiden, og han sluttede med håbet om, at eleverne ikke ville lade det mangle på god adfærd og alvorlig flid⁵⁷.

Forkortelser:

LA: Landsarkivet i Aabenraa.

KRA: Königliche Realschule zu Apenrade.

Jahrb.: Königliche Realschule zu Apenrade. Jahresbericht erstattet vom Direktor. Skoleåret skiftede ved påsken, hvortil årsberetningen for det forløbne år dateredes. Udgivet blev Jahrb. 1906 - 15.

Konf.pr.: Konferenz-Protokoll indeholdende referater fra lærerrådets møder 1904 - 18.

Apenrader Anzeiger og Apenrader Tageblatt findes på LA.

⁵² LA KRA F4a.

⁵³ Troels Fink, Da Sønderjylland blev delt 1918-20, bind II, 1978, s. 202.

⁵⁴ LA KRA Verhandlungen der Lehrer-Versammlungen, 21.-1. 1920.

⁵⁵ Smst. 29.-1. 1920.

⁵⁶ Smst. 10.-6. 1920.

⁵⁷ Apenrader Tageblatt 14.-6. 1920.

Die königlich-preussische Realschule zu Apenrade und das Ende Wilhelm Stücker

"Wer immer strebend sich bemüht," um mit einem Dichterwort zu beginnen, "den können wir erlösen!" (Goethe)

Diesem Spruche zu entsprechen, kann eine Gemeinschaft, die etwas auf sich hält, nicht Besseres tun, als Bildung bzw. Ausbildung als Schlüssel zum Erfolg anzusehen und danach zu handeln.

Das fängt bei der schulischen Höher-Entwicklung an, als dem ersten Schritt auf diesem Wege.

Damals - vor vielen Jahren - müssen die Eltern, die für die Entwicklung ihrer Kinder Sorge trugen, die Initiative befürwortet haben - so stelle ich mir das heute vor - die zur Errichtung der "königlich-preussischen Realschule zu Apenrade" im Jahre 1904 geführt hat.

Viele Hände, viele Hirne und viele Mittel waren sicher nötig; haben geplant, haben gebaut und damit bewirkt, dass ein tüchtiger Professor, namens Dr. Herting, aus Schleswig, berufen werden konnte, um diese Schule als Direktor zu leiten. Er hat sein Lebenswerk in anerkannt vorbildlicher Weise bis 1920 ausgeführt und ist im Alter von 72 Jahren in Flensburg 1931 gestorben.

In diese, damals neue, Schule in der Forstallé ist dann eine Generation nach der anderen gewandert, des Morgens früh.

Der Schreiber dieser Gedächtnis-Zeilen, heute 87 Jahre, war damals 6 Jahre alt, als er 1913 in die Schule kam, zusammen mit 17 Gleichaltrigen.

In 3 Vorschulklassen lernten wir in fröhlicher Atmosphäre Rechnen, Lesen und Schreiben, sozusagen das "a - b - c". Niemand wird den Realschul-Lehrer Rasmus Andersen vergessen, der dieser Zeit dominierte.

Jahr für Jahr, das heisst langsam, wuchsen wir, insbesondere körperlich, aber auch geistig mit der Schule mit, indem wir von Klasse zu Klasse versetzt wurden (3 Vorschulklassen + 6 Examenklassen).

Widrige Umstände, durch den inzwischen ausgebrochenen Weltkrieg von 1914 bis 1918 verursacht, beeinträchtigten zunehmend auch den Schulbetrieb in dieser Zeit, sei es durch dauernden Lehrerwechsel, sei es durch Einsatz der grösseren Schüler zum Sammeln von Laub-Heu und Bucheckern, wie auch durch die schlechte Ernährungslage (Rüben-Winter). Hauptfächer waren, neben der Mathematik, die verschiedenen Sprachen, Deutsch und Französisch vor allem, ab Tertia auch Englisch. Der Unterricht in französischer Sprache begann in der Sexta mit: "notre classe a trois fenêtres et une porte".

In der deutschen Grammatik-Stunde nach Prof. Mensing lernten wir zum

Beispiel, und das ist noch heute gegenwärtig, "Bei durch-für-ohne-um und sonder-gegen-wider schreib stets den 4. Fall und nie was andres nieder."

Neue Veränderungen brachte das Ende des Krieges 1918, die Revolution mit der Abdankung des Kaisers, wonach das "königliche" aus der Schule verschwand. Ferner, nach Abstimmung, die Überführung Nordschleswigs nach Dänemark und damit der Übergang der Schule in das dänische Schulwesen. Mit diesem wurden Vereinbarungen getroffen, die bewirkten, dass die in Ausbildung befindlichen Schüler bis zum Abschluss fertig machen konnten, die sogenannten Abbau-Klassen, als Deutsche Abteilung der dänischen Statsskole. Die Leitung bekam Studienrat Matthies unter Rektor Mogensen.

Die deutschen Klassen zogen ein in die frühere Präparanden-Anstalt an der Callesenstrasse. 1920 wurde die Mädchen-Mittelschule (Gebäude hinter dem Rathaus) aufgelöst und die Schülerinnen in die zugehörigen Jungsklassen integriert. So bekamen wir 3 Mädchen in unsere Klasse.

Die ganze Umstellung unter die neue Regie verlief reibungslos und der Schulbetrieb mit den gewohnten Lehrern in gewohnten Bahnen.

1919 erhielten wir - im Zuge der Ersatzlehrer - einen richtigen Künstler für den Zeichen- und Turnunterricht, den Maler Nikolaus Wöhlk. Seine Tätigkeit als Schullehrer endete zwar bereits 1920, er blieb uns aber hier erhalten als freier Künstler. Das wurde für uns von grosser Wichtigkeit, denn eine

Aabenraa Statsskole. Deutsche Abteilung. Klasse foran "Goethes Gartenhaus" i Weimar 1921. Fra venstre (stående): Thomas Bruhn, Karl Jakobsen, Hartwig Jensen, Christian Hinrichsen, Julius Strauss, Gertrud Jessen. Realskul-Lehrer Elholm. Lilly Gundlach, Hans Petersen, Jakob Boysen, Lisbeth Juhl, Christian Bomskov, Asmus Petersen, Christian Bruhn, Wilhelm Stücker. Liggende (fra venstre): Nis Hemmet, Johannes Larsen (Foto tilhørende Wilhelm Stücker, fra hvem identifikationen stammer).

jahrelange Freundschaft, bis zu seinem Tode (1950) hat uns - ursprünglich seine Schüler - später nachhaltig verbunden.

Doch zurück zur Schule. Dazu gehörte im vorletzten Jahr, das heisst 1921, eine grosse Klassenfahrt zu Schiller und Goethe nach Weimar und zu Martin Luther auf die Wartburg.

1922 zu Ostern wurden die Schülerinnen und Schüler, insgesamt 13, davon 3 Mädchen, mit dem Zeugnis der deutschen Abteilung in der Aabenraa Statsskole (Reife für die Obersekunda) entlassen.

Es sind nach uns 4 (?) weitere Abbauklassen von der Schule verabschiedet worden, wonach die deutsche Abteilung in der Aabenraa Statsskole aufhörte zu existieren (1925).

*Über allen Gipfeln ist Ruh,
In allen Wipfeln spürest Du
kaum einen Hauch.
Die Vögelein schweigen im Walde,
Warte nur, balde
ruhest Du auch!
(Goethe)*

Aabenraa Statsskole. Deutsche Abteilung. Afgangsklassen 1922. Øverste række: Rektor Mogensen, Dr. Bellmer. Næstøverste række: Adjunkt A. G. Andersen, Christian Hinrichsen, Jakob Boysen, lærer Elholm, Karl Jakobsen, Hans Adolf Petersen, Christian Bomskov (kun 1/2 hovede), Thomas Bruhn, Asmus Petersen, lærerinde frk. Laurine Hansen, den tyske skoleleder Studienrat Matthies, sportsleder Peter Holm. Siddende række: Christian Bruhn, Gertrud Jessen, Wilhelm Stücker, Lilly Gundlach, Nis Hemmet. (Foto tilhørende Wilhelm Stücker, fra hvem identifikationen stammer).

Aabenraa statsskole i 1920'erne

Troels Fink

Den 11. april 1918 kom jeg i skole i "Königliche preussische Realschule". Med et moderne ord var det lidt af et kulturchok, for jeg kunne ikke tysk, min mor kunne heller ikke, og min far måtte tjene i kejser Wilhelms hær, hvad han iøvrigt ikke havde den mindste lyst til. Det lykkedes mig trods alt at tilegne mig så meget af min "fibel", at jeg i foråret 1919 kunne rykkes op i 2. klasse. Det blev den stolteste dag i mit liv. Var jeg dumpet, ville følgen være, at jeg endnu et år skulle gå med en klassekasket med eet bånd, nu fik jeg en kasket med to.

I årets løb var der sket den afgørende forandring, at krigen i november 1918 var slut, og at udsigten til genforening med Danmark beherskede sind og tanker. Mens vi før den 11. november 1918 på skolen ikke havde mærket meget til modsætningen dansk-tysk, deltes nu vandene. Det blev en lang ventetid, men endelig i sommeren 1920 var det så vidt, genforeningen blev fuldbyrdet: den 10. juli modtog vi med jubel kong Christian X. Genforeningen betød for skolen, at den blev omdannet til et gymnasium med titlen "Aabenraa Statsskole".

I en overgangsperiode blev de såkaldte underklasser afviklet, der blev ikke oprettet nye klasser, og i 1925 var det slut; der var også afviklingsklasser for de tyske realskoleelever, så i en periode havde vi på skolen både danske og tyske elever og lærere.

Den 23. august 1920 åbnede skolen. Jeg begyndte i 3. underklasse. Jeg mindes med glæde de danske lærebøger. Jeg mener, at vi havde et system, der hed "Myrebogen", med mottoet "Gak til myren og bliv vis". Det bind, vi begyndte med, var bygget over et feriebars rejse fra København til Laven ved Silkeborg. Undervejs var der gjort afstikkere til Roskilde domkirke, den totårnede kirke i Fjenneslev, Hellig Anders' kors ved Slagelse o.s.v. Når jeg husker disse enkeltheder, er det nok på grund af det overvældende indtryk, som disse bøger gjorde på mit modtagelige sind, og vel også, at alle sproglige problemer nu var forsvundne. Gennem hele min skoletid har undervisningsstoffet appelleret til mig, knap så meget lærerne.

På et tidligt tidspunkt kom jeg i et modsætningsforhold til rektor I. Mogensen. Jeg havde den bedste vilje af verden, og jeg kunne ikke erkende min brøde. Men engang ved morgensangen, hvor vi var opstillet klassevis med de små forrest, var der en af mine kammerater foran mig, der stod og trippede, og jeg sagde uden at tænke videre over det: "Stå da rolle, mand." På en eller anden måde må rektor have hørt det, for han kom bagefter hen til

Ottende Kapitel.

Knud Lavard.

gam mel dags Rø ver flok ke Søn der jyl land Ind ven din ger haard nak ket ad skil li ge	Sø rø ver ne Her tug døm me Ø ster sø en Be hand ling For an dring Ej en døm me	ve sig ne de Græn se vog ter Nød ven dig lied fo re træk ke navn kun dig
---	--	--

Der var dog een af disse Kongesønner, der ikke lignede de andre, og det var netop Knud Lavard. Han hed egentlig Knud Eriksen, for han var Søn af Kong Erik Ejegod; men han lod sig af sine Husfolk kalde Lavard; det er et gammeldags Ord, der betyder Husbond eller Herre. Det harmede ham, at Danmark skulde lægges øde af saadanne usle Røverflokte som dem, Bønderne sendte ind i Landet, og han fik mer og mer Mod paa at vove en Dyst med dem. Saa gik han en Dag til Kongen og bad, om han ikke maatte blive Hertug i Sønderjylland. Hertug betød i den Tid det samme som Hærfører, for det var jo Knud Lavards Mening, at han vilde ruste de sønderjydske Mand og føre dem mod Fjenden. Kong Niels gjorde mange Indvendinger, men Knud Lavard fik dog omsider sin Vilje, og nu begyndte han en haardnakket Kamp med Bønderne nede ved Danmarks sydlige Grænse, hvor der senere har staaet saa mange andre blodige Kampe mellem de Danske og Tyske. Det lykkedes ham ogsaa at drive Fjenden paa Flugt den ene Gang efter den anden, og til sidst vovede ingen Fjende at sætte sine Fødder paa Sønderjyllands Grund.

„Men Tyskerne tog alligevel Sønderjylland fra os.“
sagde Peter.

„Det gjorde de; men nu faar vi det igen.“

„Men Sørøverne var vel lige slemme i de andre Dele af Landet?“ sagde et af Børnene.

mig og sagde med barsk mine: "Du skal aldeles ikke blande Dig i, hvordan Dine kammerater står. Det skal lærerne nok tage sig af".

Det havde på ingen måde været min mening at gå lærerne i bedene, men for mig havde det været en privat sag mellem kammeraten og mig.

Et par år senere kom jeg igen galt af sted. Jeg var en morgen passeret forbi rektor og havde som sig hør og bør taget kasketten af. Så kaldte han på mig for at give en eller anden besked, men før han kom så vidt, fik jeg en vældig overhaling, fordi jeg ikke stod med hatten i hånden. Jeg vidste simpelthen ikke, at det hørte sig til, og igen engang var jeg mig ingen brøde bevidst. Fra da af følte jeg megen utryghed, når jeg var i nærheden af rektor Mogensen.

Også da jeg gik i gymnasiet, kom jeg galt af sted. Vi havde rektor i oldtidskundskab - et fag han ikke var uddannet i, og som han, så vidt som jeg nu kan skønne bagefter, ikke magtede. Han kom stærkt forsinket til en time, og jeg forsøgte diskret at se mod mit ur. Men det så han, og så fik jeg det glatte lag. Jeg skulle ikke bebrejde ham forsinkelsen, for han havde haft presserende arbejde på kontoret. Desværre kunne jeg ikke fortælle ham, at han for min skyld gerne måtte være blevet borte i hele timen; når jeg havde set på uret, var det for at finde ud af, hvor længe det ville vare, før vi fik frikvarter.

Andre elever havde bedre erfaringer med rektor, og en hel del værdsatte hans undervisning i tysk. Lærerne skiftede hurtigt i 1920'erne. Mange var der kun en kort årrække, men i 1924 kom Jens Wilhelm Klinkby, og han blev. Han var den lærer, hvis undervisning jeg fik mest ud af. Rigtignok fremkaldte hans daværende politiske holdning en gang midt i 1920'erne et nyt sammenstød med rektor. Vi var et par stykker, der udgav et skoleblad med det symbolske navn "Kometen", det havde kun en kort, lysende bane. Klinkby var dengang socialdemokrat, og der blev arrangeret et stort demonstrat-ionstog gennem byen. Stauning var med. I "Kometen" omtales optoget således:

Optoget i gaar

Socialdemokraterne fra hele Sønderjylland var i gaar stevnet til Aabenraa. Blandt de Masser af Mennesker saas af kendte Personer Statsminister Stauning, Redaktør Toft samt Hr. Adjunkt Klinkby.

Jeg blev som ansvarshavende kaldt ind på rektors kontor, hvor jeg fik en overhaling, fordi jeg på denne måde havde omtalt en af skolens lærere. Igen engang følte jeg mig ret uskyldig, og Klinkby var alt for overlegen til at tage notits af en sådan bemærkning. Han var velsignet uhøjtidelig. Hans tyske grammatik var slidt rund i hjørnerne, og ryggen manglede. Den blev holdt sammen af en elastik. Vi kaldte den "Fliegende Blätter" efter et tysk vittighedsblad.

Han kunne også spørge med sit navn. Han lærte os, at "klinke" på tysk hed "anstossen" og fortalte med sin dybe stemme: "Ja, mine kammerater kaldte mig for Hr. Anstossenstadt."

Klinkby på cykel. Tollkühn! (Tegning af Olaf Junggreen Have).

På skovture var han et oplivende moment. Det kunne nok gøres nødvendigt, for vi kom mærkelige steder, f.eks. Frøslev Polde, et sted med triste indlandsklitter, eller Vongshøj ved Løgumkloster, hvorfra der var en smuk udsigt og ikke andet. Bedst var det, når skovturen engang imellem gik med skib.

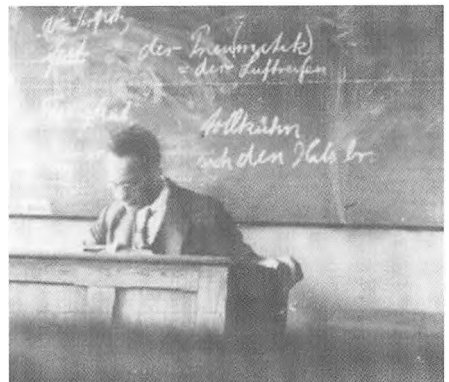
Klinkby var på den smukkeste måde engageret i sit stof. Han ville gerne læse højt for os, jeg mindes især en meget sørgelig historie om „Elsa von der Tanne“.

Klinkby var meget interesseret i moderne kunst og fik sig efterhånden selv en værdifuld samling. I foråret 1930 var der på skolen en kunstudstilling med nyere værker. Jeg husker især Lundstrøm og desuden et maleri af Storm Petersen. Var Klinkby begejstret, så var naturhistorielæreren Kruuse forarget. De kom i heftig disput, og ge-

rådede ligefrem i håndgemæng. Klinkby var til vor glæde den stærkeste. Men oplevelsen var ret chokerende. I engelsk havde vi de sidste år Arthur Arnholz, der siden blev professor i metrik. Mange år senere traf jeg ham, og han fortalte da, at han engang havde sagt til mig, at hvis jeg ville læse to gange på mine lektier, kunne jeg let få mg+ eller ug- i engelsk. Hvortil jeg havde svaret, at jeg var godt tilfreds med mg, og hvis jeg skulle læse to gange på mine lektier, ville jeg ikke få tid til at læse alt det andet, jeg var interesseret i. Jeg havde ingen erindring om samtalen, men vi var enige om, at det egentlig var en meget fornuftig holdning.

Man vil af det foregående forstå, at jeg ikke følte mig veltilpas på skolen, at jeg ikke var nogen særlig god elev, og at jeg med længsel så frem til den dag, da jeg med eksamensbeviset i hånden kunne se mod nye horisonter.

Klinkby ved katederet, ca. 1930. Bemærk skriften på tavlen. (Aabenraa Statsskoles Samfunds Årsskrift 1950).

Kong Christian ankom i Morges til Aabenraa.

Kongen besøgte i Formiddags Slæbsskolen og tog derefter til Rejsby.
Tæffel paa »Danebrog« i Aften.

Aabenraa, Onsdag.

Aabenraa havde, som sædvanlig, naar Kongen gæster Byen, ikkledt sig sine danske Færv. Gaderne var rigt flag-smykkede som en Hilsen til vor populære Drot.

Noget før den fastsatte Ankomsttid dukkede »Danebrog«s lyse Skrog op paa Reden. En let Brise krusede Vandet, og Solen tittede venlig gennem et let Sky-lag.

Ved Modtagelsen ved Havnen havde der indfundet sig en stor Folkemængde, og blandt Byens Honoratiorees, der var mødt ved Ankomsten, saas Amtmand Kr. Refslund-Thomsen og Fru, Borgmester Fink, Politimester Fri-bergt, Skovrider Brühl, Trafikinspek-tor Joest, H. P. Hanssen, Toldfor-valter Hanssen, Amtsforsvalter Mad-son, Kaptajn C. C. Fischer, Med-lemmer af Aabenraa Byraad, og endel-ig var der mødt 3 gamle Veteraner med deres Krigsmedailler og Solvkors paa Opslaget.

Præcis Kl. 9 lagde »Danebrog« til Kajen. Landgangsbroen blev lagt ud, hvorefter Kongen, der var iført Admi-ralsuniform, gik i Land. I samme Øje-blik udbragte Amtmanden et kraftigt besvaret nifoldigt Hurra for Kongen, som derefter hilste paa flere af de tilste-deværende. Amtmandinde Thomsen overrakte Kongen en pragtfuld Buket højroede Neliker.

Kongen var i straalende Humør og underholdt sig med flere af de tilstede-værende. Præcis Kl. 9,10 besteg Kongen og hans Folge Hofchefen, Kammerherre Juel, Kabinetssekretær, Kammerherre Krieger og Adjutant, Kaptajn Lau-ben og kort igennem Byen til Statskolen.

En gammel Dames Blomsterhilsen.

Paa Turen gennem Mellegade blev der fra et Hus kastet en Buket hvide Pinseliljer omvundet med et rødt Silkebaand ned til Kongen. Det var gamle Fru Clausen, der vilde glæde Kongen paa denne Maade. Buketten faldt desværre ikke, som tilsiøet, ned i Bilen, og Kongen lod derpaa Bilen standse og lod sin Adjutant bringe sig den smukke Buket.

Paa Statskolen

blev Kongen modtaget af Rektor Mo-gensen, og derpaa samlede Eleverne i Skolens Festsal, hvor Rektor Møgen-sen rettede nogle smukke Velkomstdid til Hs. Majestæt. Han betonedt, at Kon-gen af de sønderjydske Børn betragtedes som en Eventyrkonge og lod ham vel-

kommen til vor Landsdel, der netop i denne Tid staar i sin skønneste Pragt. Kongen tog straks Ordet og udtalte sin Glæde over at besøge denne Skole. Han sluttede sin Tale med at opfordre Børnene til at være stræbsomme og flit-tige, saa de kunde blive Samfundet gode Borgere til Gavn for vort Fædreland.

Eleverne sang derpaa nogle Fædre-landssange, og et blandet Kor under Ledelse af Adjunkt Maltbæk sang flerstemmigt »Du danske Mand« og »Som en rejseysten Flaade«.

Kongen underholdt sig derpaa med flere af Lærerne og Eleverne, hvorpaa han overværede en kort Undervisning i Fysik, som lededes af Adjunkt Kjeld-sen. Han var endvidere en interesseret Tilskuer til nogle Smaafigurs Langboldspil, hvorpaa han opholdt sig læn-gere Tid i Skolens Sløjdsal, hvor Ad-junkt Mortensen viste rundt.

Kort efter tog Kongen Afsked. Han udtalte sin Glæde over, hvad han havde set. Inden han forlod Skolen, overrakte Bogholder Jacobsens lille Datter ham en pragtfuld Buket røde og hvide Neliker, og da Bilen satte sig i Bevægelse for at køre til Rejsby, hilstes Kongen med Hurraaab.

Til Tæffel om Bord paa »Danebrog« i Aften

er bl. a. tilsagt følgende:

Amtmand Thomsen, Borgmester Fink, Rektor Mogenssen, Raadmand P. Jessen, Amdsraadsmedlemmerne Carsten Gregersen, Frølev, H. Hanssen, Hostrupskov, Jørgen Nielsen, Dovrup, Paasch, Graasten, Trafikinspektør Joest, Politimester Fri-bergt, Kaptajn C. C. Fischer, og II. P. Hanssen.

Desuden er tilsagt forskellige Herrer fra Tønder Amt.

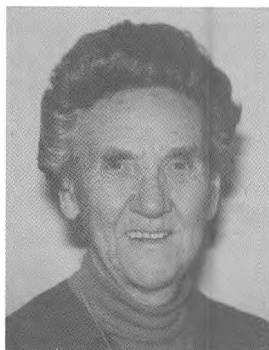
Fakkeltog i Aften.

De gule Spejdere foranstalter i Aften et Fakkeltog til Kongeskibet. Der af-marcheres Kl. 9 fra Folkeløjem gennem Nørreport, Namshørded, Storegade og Haadhugsgade ned til Havnen. Her mus-iceres der og Kongen vil modtage Spej-derne. Der marcheres derefter tilbage til Nørreport, hvor der trosses af.

En af vore Socialdemokrater, der havde overværet Kongens Ankomst, udtalte senere »Ej saa bevundne den Maad, han komme o, saa jevn o lig' te. Hvis vi endte skuld ha' en Præsident, kund' vi sandt' int to jen, de va her' en Kong Krisjan«

Aabenraa Statsskole i 1930'erne

Agnete Bisgaard

En skole består af bygninger med inventar, lærere og elever. De sidste er de vigtigste, men det øvrige betyder også noget.

Da jeg i august 1932 kom til Aabenraa, opsøgte jeg rektor Mogensen søndagen før den mandag, hvor skolen skulle begynde efter sommerferien. Rektor Mogensen havde aldrig før set mig, men han havde vovet at ansætte mig i et af de tre embeder, som denne sommer blev ledige.

Grunden til dette var ikke i første række, at mine "papirer" var i orden, men fordi man skulle have en underviser i håndarbejde, og jeg var den eneste, der havde et - iøvrigt kort - kursus i dette fag. Han skulle have vidst, hvor ubetydeligt det var.

Rektor modtog mig meget venligt på sit spartansk udstyrede kontor og fortalte mig iøvrigt, at det var en stor fordel for en lærer at være høj. Han var det selv. Jeg fik så skolens lokaler at se og blev straks sat i arbejde med at bære skolens samling af udstoppede dyr ned fra et loft til naturhistorie-

lokalet. De skulle så støves af, og min fagkollega Hugo Kruise hjalp til. Jeg er forøvrigt aldrig blevet klar over, hvorfor de stod på loftet, og hvorfor de var så støvede.

I tidernes løb fik jeg rektor Mogensen at kende som en venlig mand, interesseret i mine fag, så han gerne ville se, hvis der var noget specielt, man foretog sig. Han var en typisk akademiker på både godt og ondt. Han satte de universitetsuddannede blandt kollegerne højere end de anderledes uddannede. Jeg har ikke selv mærket det, men andre har følt det. Jeg var jo selv cand. mag.

Hans hele færd viste hans kristne grundlag, hans kristne holdning. Han bad selv ved den

daglige morgensang Fadervor. Det foregik i festsalen med de hvide gipsfigurer, og bagefter sang vi en fædrelandssang, tilpasset datoen, hvis der var en "dag" at huske på. Han spurgte eleverne, hvorfor vi netop skulle synge den sang og fik svar.

Hans nissekomedier ved juletid var superbe, og i sine dimissionstaler var han enestående. De var værd at høre og mindes.

For mig personligt betød det meget at mærke medfølelse, når jeg på grund af flere alvorlige sygdomme måtte forsømme ofte i længere tid. Jeg pjækkede jo ikke.

På eet punkt kan man måske nok sige, at han drev rovdrift på eleverne, især i tysk forlangte han det næsten urimelige, og måske gik det ud over de øvrige kollegers undervisning. Hans elever fik da også næsten alle ug i tysk til studentereksamen.

Lidt under halvdelen af kollegiet var i 1932 født før 1900, nogle af dem var uden cand. mag. eller lignende eksamen, men iøvrigt habile lærerkræfter. Det betyder jo ikke, at man er en god underviser, fordi man har en universitets-

uddannelse, ligesom man godt kan være fremragende til at undervise med en anden uddannelse end den, der kommer fra universitetet.

Fra 1932 og tiåret ud fik vi på skolen mange yngre lærerkræfter, som betød en saltvandsindsprøjtning for skolen. Vi unge fandt hurtigt sammen, og vi gik ofte om søndagen 20-30 km i den fine omegn. Rektor arrangerede af og til cykelture for os og deltog selv. Flere af kollegerne kom til at betyde meget for skolen, jeg vil omtale nogle af dem.

Hr. *Kjeldsen* var den initiativrige arrangør og leder af en uges ture for eleverne. De rejste til København og besøgte museer og virksomheder og endda en sviptur til Sverige, hvor Höganäs var emnet for denne rejse. Det var virkelig af betydning for eleverne, dels at se dette, men også at opleve fællesskabet med deres kammerater og de kolleger, der deltog.

Helge *Gad* blev en stor inspirationskilde for mange af sine elever. De dannede et sangkor, som flere af hans elever endnu kan mindes, og

Rektor I. Mogensen klar til en kongemodtagelse i 1930'erne. I baggrunden Kreutzmanns byorkester. Fotograferet i Storegade op mod kirken. T.v. guldsmed Rodes forretning og pigespejdere, t.h. Apenrader Bank (nu Aabenraa Kreditbank) og firmaet Peter Jessen.

som har været spiren for dem til videre færd på det felt. Vi vil altid komme majsangen i hu med stor glæde.

Jens Wilhelm *Klinkby* var midtpunktet ved sommerens udflugter, og en meget dygtig og nidkær tysklærer. For os unge betød hans kunstforståelse og hans forevisning af den moderne kunst, f.eks. Lundstrøms på museet i Flensborg, så meget for mig, at jeg fik øjnene op for kunst ved det. Og ydermere: En så reel lærer skal man lede længe efter.

Gunnar *Juul-Jørgensen* var en af de unge lærere, som kom i trediveerne. Hans fag var fysik. Og da skolen ikke havde råd til at anskaffe de apparater, der var nødvendige, brugte han i årevis hver eftermiddag fra kl. 2 - vi sagde 2 til 6 - til at lave dem og betale dem selv. Det skulle man blot fortælle nutidens undervisere. Eleverne påskønnede slet ikke hans dygtighed og "godhed". De nærmest "mishandlede" ham. Han omtalte det aldrig, men jeg har fået det at vide.

Fru Signe *Kristensen*, min fagkollega udi håndarbejde, var en herlig kvinde, som med stor hjælpsomhed og godt humør hjalp mig, novicen, til rette på alle måder. Hendes milde sind og hendes mands, Søren, store gæstfrihed gjorde deres hjem til et fristed for mig. Det var altid åbent.

Og iøvrigt må jeg sige, at mange af kollegerne var uhyre gæstfri over for os unge og indbød os til deres hjem.

Skolen var jo dengang en stor mellem- og realskole med et lille gymnasium. Fra 1920 til og med 1932 var der kun dimitteret ca. 100 studenter, og fra 1932 til og med 41 var der stadig kun 100 studenter færdige ialt. Det hjalp først rigtig, da vi fik gang i den matematiske gren med 1. g, begyndt 1934.

Eleverne kom fra byens kommuneskole og oplandets skoler. Padborg havde en realskole, som også leverede os elever.

Eleverne kom fra 5. kl. Den store dag for oplandets skoler var den dag, vi holdt optagelsesprøve. Så kom de små 11-årige sammen med deres lærere. Vi skulle se, om de kunne iagttage og beskrive et dyr, en plante og i geografi læse et kort, og ellers få indtryk af, om de var "normale".

Naturfagslokalet ca. 1930-31. Hugo Kruise med elever.

Der kom mange dygtige elever til os. I 2. mellem kunne de på egen hånd i løbet af een time bestemme 3 blomsterplanter efter den lille "grønne flora". Nu kender 11 - 12 årige til nød forskel på en rose og en tulipan. Botanikken er et fag, der er gået bag af dansen.

Vi havde eleverne fra 1. mellem og ofte til og med studentereksamen, ialt 7 år, eller til realeksamen, 5 år. Mange af dem forlod os og udfyldte stillinger i det nære samfund, nogle kom helt til tops, f.eks. havde jeg min første matematiske studenterklasse med 17, hvoraf 3 fik topstilling indenfor flåden og luftvåbenet. Den klasse betød meget for mig selv, de kunne "tage fra", og jeg måtte selv forberede mig mere end sædvanligt for at kunne fodre dem.

Skolens udstyr var pauvert, stolene på lærerværelset var så slidte, at tøjet blev flosset af at hænge i. Biologilokalet var ikke indrettet til forsøg, ingen vask eller afløb ved lærerens stol, gashanen sad i loftet så højt, at jeg måtte op på en trappestige for at få den tændt. Vi havde 16 lupper, som nøje blev talt efter hver time. Mon der er de 16 endnu? Eet ordentligt mikroskop. Vi fik efterhånden billige, men dog brugelige mikroskoper og efter 8 måneders ansøgning eet stereomikroskop, som vakte udelt glæde. Samlingen af udstoppede dyr var fin, men den krævede vedligeholdelse, og det tog tid.

Møblementet var sådan, at det næsten kun kunne blive en se-høre-undervisning. Demonstration, men ikke plads til elevforsøg af nogen betydning.

For mig var Sønderjylland en oase. Jeg kom fra Københavns stenbro og fra Nordjyllands barske vind, men dog fine udsigter, men her var der lyse-

grønne bøger, det milde vejr og den store planterigdom med mange sjældne planter. Nu er mange af vore sjældne planter på retur, sprøjtning fælder dem. Hvor er f.eks. vore mange fine "girakker"?

Rent historisk var jeg ikke velbevandret, men her kom historien lige ind til en, sangene, mindesmærkerne og samværet med befolkningen, som flere af os fik at mærke, når vi som deltagere i et sangkor, ledet af den joviale og dygtige Johan Ottesen tog ud til forsamlingshusene og blev modtaget som ligemænd. Vi blev beværtet fra deres kagekurve og fik en snak med dem og kom til at holde af dem, og det gør jeg endnu.

Bjergsalamanderpar fra Aabenraa. Bjergsalamanderen blev i 1948 fundet i et vandhul nær Aabenraa af Uwe Hänel, student 1955. Senere fandt to elever, Ejvind Thorsen og Knut Conradsen, studenter 1964, den i et vandhul nær Nyværk i 1961. I et sydligere beliggende vandhul fandt Bent Lorenzen, HF 1976, den i 1974. Mads Michelsen, realist 1959, fandt i 1976 dyret ved et hul i Stubbæk Skov. Det gav anledning til en fredning, som begyndte i 1980 og fuldførtes i 1982. Der er nu gravet 130 vandhuller. De 100 er "positive". "Salamandergruppens" fem medlemmer står for arbejdet og har gjort arbejdet nu i 20 år. På billedet ses den 10 cm lange hun og den ca. 7 cm lange han. (Fotografi og billedtekst: Agnete Bisgaard).

En erindringskitse

Erik Jessen

På bordet foran mig ligger mine karakterbøger fra mellemskolen og realklassen (1930-35). Hjemme hos os var det vores far, der skrev under på, at forældrene var bekendt med indholdet. Fars filosofi var, at stod der et "m", var det godt nok. Far havde gået i tysk skole og kendte kun "gut" og "sehr" gut. Fars forventninger blev da også stort set opfyldt, for der er flest karakterer med et "m" og kun enkelte med et "u" og få, hvor "g" står alene med et "plus". Det er vist det, man kalder den bløde mellemvare. Vidnesbyrdene er mere interessante. De domineres helt

overvejende af et enkelt ord "flink". Det betyder vel nærmest, man har været lidt kedelig, og at læreren ikke har kunnet finde på andet at skrive.

Der er dog undtagelser. Den omhyggelige og nøjagtige underviser, adjunkt Kjeldsen, fandt mig bestemt ikke altid flink. Det havde han sikkert gode grunde til, for hans fag, fysik, kemi og matematik var ikke mine fag. Mine præstationer i drengenes gymnastiksal og på den knudrede fodboldbane ved Kolstrupgård eller i sløjdlokalet i gymnasiebygningens kælder var heller ikke noget at prale med. Men både i sløjde og på fodboldbanen havde klassen heldigvis også talenter. I træsløjde var det Franz Biermann, der senere blev snedker og trævarefabrikant. Og på fodboldbanen var Johan Hansen af så god kvalitet, at havde det været i dag var han sikkert blevet solgt til Milan eller München Gladbach og aldrig blevet amtsrevisor.

Den sønderjyske frøken Laurine Hansen sled og hersede med os i tysk og fransk og kunne da af og til notere, at jeg gjorde fremskridt. Det samme mente også adjunkt Holbech, der både i engelsk og historie endog føjede et "flittig" til. Men det var jo også to gode fag.

Når jeg læser Klinkbys gentagne "rigtig flink", spekulerer jeg på, om det er bedre eller dårligere at være "rigtig flink" end bare "flink". "Rigtig flink" er nu nok lidt negativt, for Klinkby var meget kritisk over for mine danske stile, som han fandt for korte og af og til endda sjuskede. Jeg har nu heller aldrig interesseret mig for Jernbanedriften i Danmark eller for Frimærkets Historie. Det var først, da jeg blev voksen, jeg blev glad for at skrive.

Jens Wilhelm Klinkby var vores klasselærer i alle årene. Han var en spændende og inspireret underviser, der også førte os ind i litteraturens brogede verden. Vi holdt vist alle af ham, også når vi en gang om året skillingede sammen til hans fødselsdagsgave: en ny skoletaske. Klinkby sled mange af den slags, for han gik ud fra, at der altid var plads til endnu en bog i den i forvejen tæt pakkede taske.

Klinkby havde et dejligt gnistrende temperament, der holdt sig langt op i pensionsalderen, hvor han stadig kunne være en ivrig deltager i en aktuell kunstdebat. Det var i Klinkbys ungarlejlighed i Kolstrup, klassen første gang blev præsenteret for et udvalg af tidens nye kunst. Her hang vort bysbarn, Franciska Clausens "Skruen" i en af udgaverne, på en tid, hvor ingen, hverken i Aabenraa eller København, agtede på hendes kunst. Men vi kunne da nok se, at "Skruen" blot var det indvendige af en kødhakkemaskine, og det lo vi meget af den sommer.

Også som klasselærer satte vi pris på Klinkbys entusiasme. Han foranstaltede klasseudflugter, ofte på cykel, og var forrest i kampen, når det gjaldt om at forsvare klassens ære i en røver- og soldaterleg, ofte mere ivrig end mange andre. I tredje mellem dukkede den unge frøken, Agnete Bisgaard, op og tog hos os fat på naturhistorie på den friske og engagerede facon, der stadig præger hendes færden i Aabenraa.

Over det hele svævede rektor Ingvar Mogensen i sin høje, lidt ranglede skikkelse og med ansigtet prydet af det karakteristiske fipskæg. Rektor mødte vi hver morgen til morgensangen i festsalen øverst oppe i hovedbygningen. I nogenlunde lige rækker stod vi der. En salme, Fadervor, en af vore kendte danske sange og et par ord med på vejen. Ganske rart at mødes der og synge sammen, selv om en og anden gerne ville have haft frikvarteret for sig selv. Rektor var levende optaget af sin skolegerning og en aktiv deltager i byens folkelige og nationale liv, hvor hans interesse for spejderarbejdet var stærk og betydningsfuld. I 1947 skrev rektor, at han (i 1920) "Med stor glæde tog fat på opgaven at opdrage sønderjysk ungdom". Ordvalget kan fore-

"11 drenge fra 1. mellem 1930-31. Yderst til venstre står Ib Ludvigsen med grøn botanisk kasse. Billedet er fundet i hans fotoalbum. Yderst til højre har Erik Jessen erobret en fane, men han har også matroshue på". (E. J.).

komme lidt gammeldags, men rektor kendte sin genforeningsopgave. Skolen var en klar dansk skole i en urolig tid.

I festsalen, der også var pigernes gymnastiksal, fik vi sangundervisning under ledelse af organisten og operasangeren Edi Laider. Han var et musiksk menneske, der havde lidt svært ved at styre de store drenge, men var dog lykkelig og glad for årene på Aabenraa Statsskole. Det betroede han mig mange år senere, da vi tilfældigt mødtes et sted i Vestslesvig.

Min vej til skolen var kort: Over kirkepladsen, gennem Pottergaderne, Vægterpladsen og Persillegade. Så var man på Forstallé. Hjemturen kunne tage lidt længere tid, hvis der var en femøre i bukselommen. Det kostede et af bagermester Knaebels friske negerkys og et sådant smagte himmelsk efter seks timers undervisning.

Først i 30'erne var Aabenraa en anderledes by end i dag. Nationalitetskampen var så barsk som nogensinde efter Hitlers succes i nabolandet mod syd, et forhold, der smittede af på vore egne hjemmetyskere. Hver tredje skoleelev i byen gik i tysk skole, og i byrådssalen fyldte de tyske byrådsmedlemmer godt op på den ene side af bordet.

De Aabenraabørn, der i 1930 begyndte i første mellem, havde inden da gået tre måneder i særklasse på Borgerskolen i Nygade. Den nyudklækkede lærer, Jørgen Stave, og vi sled her sammen for at nå det eftertragtede mål: at komme op i første mellem på Statsskolen. Jørgen Stave har siden flere gange fortalt, at den klasse var hans prøvesag, og at han var glad for, at næsten alle kom med op. Det år, vi sluttede med realeksamen (1935), var vi ialt 23, der tog realeksamen på skolen og kun 9 studenter. I 1993 tog ikke færre end 195 studentereksamen på samme skole, rekrutteret fra stort set samme område plus nogle kostskoleelever. 88 bestod HF. De tal fortæller meget om både vort samfunds udvikling og om de store forandringer vor gamle skole har gennemlevet i de år.

Typisk klasseværelse fra trediverne. Adjunkt P. Gjøng underviser 4. mellem b 1931-32.

Minder fra statsskolen i 40'erne

Paul J. Unna

Hvad husker man fra sin skoletid efter et halvt århundredes forløb? Mine indtryk er nok hovedsagelig påvirket af de begivenheder, der i begyndelsen af 40'erne indtrådte "i de for vort land så alvorlige tider". Næppe nogen, der i 1940 var over en halv snes år, vil nogensinde glemme den 9. april. Men er de fleste af os enige i dette synspunkt, så vil mange naturligt nok have helt forskellige erindringer om skolen i denne periode. Mine forudsætninger var andre end mine skolekammeraters. Det havde jeg oprindeligt tænkt at illustrere med titlen "Fremmed fugl flyver forbi".

Optakten, sommeren 1939, "Verden af i går" var en turbulent tid, præget af stærk politisk aktivitet med bestræbelser på at bevare den hidtidige magtbalance og dermed freden. Krigstruslen personificerede sig lydømmesigt i timelange, skingrende proklamationer; vel sjældent har tankerne kredset omkring en enkeltperson som dengang.

Uforglemmelig er for mig den gjaldende lyd af radioudsendelserne ved krigsudbruddet den uheldssvangre 3. september gennem åbentstående vinduer på Jørgensgård og Karpedam. Vi var netop ad disse veje cyklet hjem fra fredelig brombærplukning nær Spramshuse langt ude på det solvarme Løjtland. Kort forinden var jeg flyttet til byen og dermed til min mors familie for at starte på Statsskolen i 3. mellemskoleklasse. Som tilrejsende udlænding havde jeg under et treårigt ophold på Vestsjælland lært dansk så godt, at det dér på mig anvendte, godmodige øgenavn "Tysker" gudskelov ikke længere havde aktualitet. Her på skolen blev jeg vel modtaget, uden anmærkninger.

Af begivenheder i den for mig første periode husker jeg en stort anlagt "skovtur", som det var lykkedes rektor Mogensen at arrangere på skolens fødselsdag den 23. august. Hele skolen deltog i sejlads med dampskib over Lillebælt til Lyø, hvor den store skare kunne vælge mellem at se Valdemarskilden og Klokkestenen eller at deltage i den traditionsrige leg "Røvere og Soldater", anført af henholdsvis lektor Klinkby og adjunkt Kruuse. Med stor forundring iagttog jeg disse to kamphaners aktivitet, der resulterede i næseblod og flænsede skjorter. Lignende optræden mellem voksne, ja for mig at se ærværdige autoiriteter havde jeg da aldrig tidligere overværet. Set i bakspejlet havde det nok en stor mentalhygiejnisk virkning - og burde måske genindføres? Vejret var med os, ingen søsyge på skibet. Hvor må det have været en stor oplevelse for rektor som pater familias på skibet at være

Fra udflugten til Lyø 1939. I midten frk. Hopff-Andersen i hvidt.

omgivet af hele sin skole. Lidet anede han vel, at det var sidste gang en sådan sejlads lod sig gennemføre.

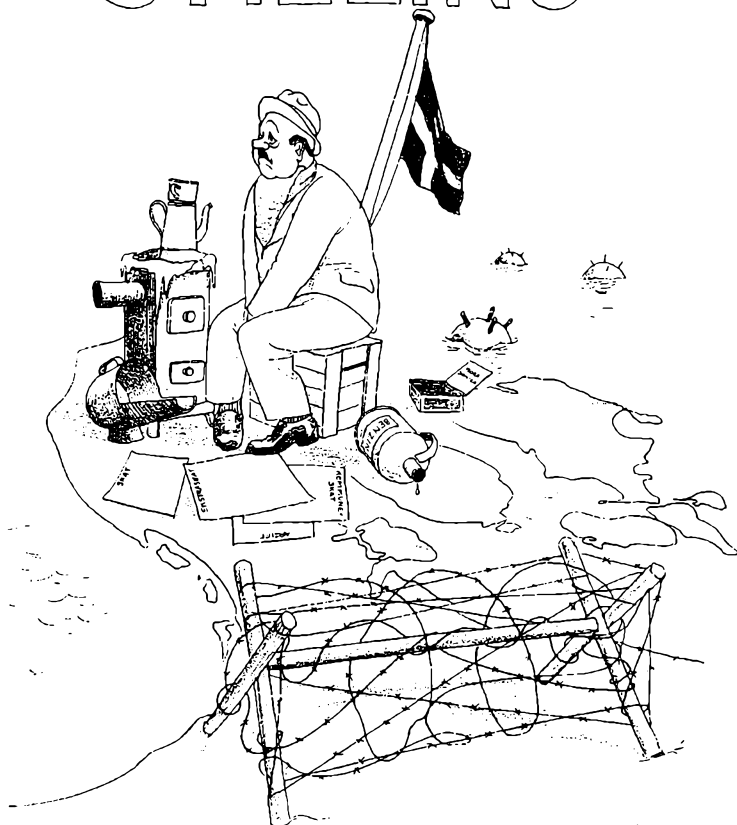
Varsel om kommende ulykker mindes jeg at have oplevet i tilslutning til konfirmationen, der foregik i marts 1940. En del af klassens forældre følte sig knyttet til Sct. Nicolai kirke og dermed pastor Juhler, der med stor energi og kraftig accent forberedte os til begivenheden, hvorunder der herskede en stram rangforordning: Drengene i første række, med søn af højeste skatteyder fra Storegade på fløjen, sidst i rækkerne den sølle pige med halm i træskoene langt ude fra fattigkvarteret. Varslet, jeg så på selve dagen under festmiddagen i min morbrors nye hjem, Ramsherred 47, var en eenmotors flyver henover Jørgensgård skov, pludseligt omgivet af små, eksplosionsagtige røgskyer, - som det senere viste sig, en tysk rekognosceringsmaskine, søgt standset af et dansk luftværnsbatteri.

Kort tid senere blev alle vækket tidligt en klar, kølig morgen ved den tordnende lyd af lavt formationsflyvende maskiner med nordlig kurs, nedkastende flyveblade over byen. Vi må have orienteret os om deres budskab, inden vi begav os i skole, hvor vi straks blev samlet i festsalen.

Morgensangen i festsalen indtog for mig at se en central placering i skolens hverdag. Den store sal på anden etage i hovedbygningen, med store vinduer mod øst og syd, kunne rumme alle elever fra mellemskolen, realafdelingen og gymnasiet og var ved sin samlende funktion under morgensangen vel tænkt at bidrage til følelse af fællesskab. Det kalejdoskopske billede af musikalske, historiske, nationale og religiøse indtryk, det efterlod, har jeg forsøgt at give udtryk for i Årsskriftet ('94) i anden sammenhæng.

Enkelte begivenheder ved denne lejlighed står for mig i deres enkelthed

DANMARKS POLITISKE STILLING

FOREDRAG AF HR. TROELS FINK.
LØRDAG D. 6. DS. KL. 20.

OPNØR

Bo Bojesen

Bo Bojesens plakat til møde i elevforeningen 6. april 1940.

ganske skarpt i erindringen, således især rektor Mogensens optræden den 9. april 1940: Høj, rank, stivnet i sin sorg over det skete, ledede han det korte morgenmøde, hvorefter skolen lukkedes for den dag. En primitiv radio blev vel for første gang i skolens historie anvendt til orientering, idet vi lyttede til kongens budskab og de politiske kommentarer. På hjemvejen mødte vi de tyske tropper på gennemmarch gennem byens hovedstrøg, og vi så selv voksne mænd græde afsides.

Ændringer i morgensangen illustrerede på en måde rektorskiftet i sommeren 1941, idet lektor Rosent overtog at bede morgenbøn. Få af os vil glemme, at vor udmærkede regnelærer under Rosents fravær forsøgte at klare opgaven, men uhjælpeligt gik i stå midt under sit fadervor, forlegent smilende, mens forsamlingen krummede tæer og pigerne, som de har for vane, fnisede. Rektor Buchreitz påtog sig klogeligt nok ikke denne rolle.

Vi, der netop påbegyndte gymnasiet, var så heldige at opleve rektors engagerede danskundervisning, især litteraturhistorie på baggrund af hans store interesse for kulturhistorie og hans gode fortælleevne. Undervisningsformen blev for os elever fra den gamle skole en grad friere. Således oplevede vi den noget uvante situation at stifte bekendtskab med "Guldhornene" og "Rungsteds Lyksaligheder" i rektorboligen med underviseren centralt placeret i sit soveværelse, sengeliggende med højt fodgærde, som følge af en kortvarig ischias. I sin tid indbød kun få fag til større selvstændighed under tilegnelsen. Fysik- og kemiforsøgene hos lektor Juul-Jørgensen foranledigede udførlige forsøgsrapporter, og især mindes jeg med glæde de

Emmerlev Klev den 11. september 1942. Personerne er frk. Hopff-Andersen, rektor Buchreitz (2. rektorår!) og adjunkt Holbech.

naturhistoriske ekskursioner, som frøken Bisgaard planlagde, og hvor vi, udsendt i selvstændige småhold, løste forskellige opgaver, såsom at beskrive rationelt skovbrug, opmåle Mølleåen og samle ledeblokke og muslinger langs fjorden.

Den tyske besættelse influerede i de første år vel næppe så meget på skolens hverdag, dog satte den grænser for større rejsevirkomhed. Måske netop derfor blev de kortvarige, men veltilrettelagte ture desto mere oplevelsesrige. Således husker jeg en 4-dages Sønderjyllandstur med gymnasieklasser på cykel til Tønder for at opleve marsklandskabet og for illegalt at høre seminarielektor Claus Eskildsen, der havde fået taleforbud, fortælle om sin bog "Dansk Grænselære". Vi overnattede på Vandrerhjemmet og cyklede derefter den lange vej til det nye Græns hjem i Kollund. Derfra iagttog vi en delvis solformørkelse og den store ring af spærreballoner omkring Flensborg med flådebasen på den anden side af fjorden. Tredie og sidste overnatningssted var Vollerup Vandrerhjem på Als, hvortil vi kom efter en afstikker til det varvige ler ved Nybøl Nor, og hvor vi deltog i et sønderjydsk gymnasieidrætsstævne. Således forstod man med små midler at give os kendskab til og interesse for landsdelens geologi og historie, en interesse, der har holdt sig siden.

Naturligt nok kommer man lettere i tanke om usædvanlige begivenheder i skolelivet, såsom klassens arbejde med den årlige skolekomedie, som det påhvilede II G at opføre, for vort vedkommende Heibergs "Aprilsnarrene". Den opnåede under Georg Buchreitz' instruktion så stor succes, at den blev opført flere gange på Folkehjem, ja endog en enkelt gang udenbys, så langt borte som på Varnæs kro.

Scenebillede fra skolekomedien. "Aprilsnarrene" 2. g 1943.

Alle deltog med liv og sjæl, eftersom rollerne var tildelt med megen omtanke og fremsyn. Det må jeg for eget vedkommende sande, idet jeg spillede "Simon", en lille rolle som tysk aventurier (lykkeridder), der skulle kunne synge falsk og tale med kraftig accent, hvilket ikke faldt mig helt unaturligt.

Ved tilbageblik på vor ungdom efter 50 års forløb får vor daværende tilværelse andre dimensioner og perspektiver.

Det var tiden for spirende, godt skjult forelskelse, for musiknydelse, stjernefikseri, Søren Kierkegaard og andre verdensundere. Men vor horisont var lille. Vi var på en måde stavnsbundet under besættelsen. Begivenhederne fløj så at sige henover os: Aldrig vil jeg glemme de lavtflyvende tyske jagere og transportmaskiner, der i 1940 dagligt drønedede over os, særligt pågående under fredeligt plantningsarbejde i Bodum plantage eller tørveringling ved Lerskov. Og hvem af os glemmer den duvende summen af højtflyvende allierede bombemaskiner, senere i 1943, i månelyse nætter på vej over landsdelen med nordtyske byer som mål?

Man vil nok spørge, hvorledes influerede besættelsen på skolens daglige liv, det var dog en tid ganske forskellig fra andre tidsrum i skolens historie? Skolen fungerede efter min opfattelse udadtil som neutralt sted, primært med omsorg for sine elever. Jeg vil tro, at mønstret i det store og hele fulgte det samme som i det øvrige Danmark, måske med den traditionelle sønderjydske specialitet: Man talte ikke meget om den voksende modstandsvilje og det illegale arbejde, der i det skjulte foregik omkring os, og man forstod bedre end noget andet sted at vurdere modpartens synspunkter, reaktioner og handlinger.

Selv har jeg uden at optræde aktivt og uden større indsigt dyrket fritidsaktiviteter, som at sejle, fiske og plante roser sammen med norske modstandsfolk, som det var lykkedes at flygte fra sydgående tog med tyske fange-transporter. Siden blev de skjult i min morbrors afsides beliggende sommerhus ved Gennerbugten. Dér indhentede skæbnen mig en grå septemberaften i 1943 ved bud om straks at pakke kuffert for at rejse til København og senere i oktober til Sverige - men det er en anden historie.

Det giver fortællingen sin tidsmæssige begrænsning: Fremmed fugl fløj forbi - den blev langt senere en standfugl.

Samtale med en 60-årig
Pedel Schulz fortæller om et langt liv
ved Aabenraa Statsskole
Tobis

I Anledning af, at Skolens Pedel, Schulz, i Aar har rundet de 60 Aar, fandt jeg det naturligt at aflægge ham et Besøg, og jeg fik en hyggelig Passiar med ham. - Her er den:

Jeg besøger Pedel Schulz Søndag Eftermiddag ved Kaffetid, - jeg gaar Køkkenvejen og kommer først ind i den lille Entré, hvor "Kristeligt Dagblad" ligger i Vindueskarmen sammen med andre for en Pedel nyttige Ting. - Jeg ringer paa, - ringer igen og hører nu langsomme skridt: Schulz.

"God Dag, Schulz, har du Tid til en lille Sludder om Skolen. Jeg skulde gerne ha' sat et Stykke i vort Aarsskrift, et Interview, forstaar du!"

"Ja, værsko, kom innen faa, saa ka vi jo snak om e Sache, - gaa ind i den goj Stue aa sæt dæ ne." -

"Du ser lidt sløj ud i Dag. Schulz"!

"Ja, æ hæ aa væt skidt, aa hæ loj i Seng e hele Nat, saa æ fæk jo en Mærresøvn, aa sku no javn ha væt ue te min Svichedætte te Kaffe, men de va' vel it saa læng?"

"Ja, se, Schulz, vi maa hellere begynde ved Begyndelsen; hvor længe har du været Pedel her paa Skolen?"

"Ja, la vos no se -, æ kom jo he-te den føst Oktobe 1905, aa va de føst Aaringe ve e tysk, ja, de hæ jo væt i 15 Aar.

Æ fæk jo den hæ Stilling, faa de te æ va Krigsinvalid. Æ loj ve e Garnison i Flensbor, aa da fæk æ engang, da vi va aa Manøfre ve Knivsbjer, Tyfus, aa maat rejs hjem. - Æ va no Faakal ue ve e Bynde in-te æ fæk den hæ Stilling. - Dengang va det jo gammel Professor Herting, ja han va jo aa Dr., dæ va Øvelære hee, aa ham ken æ fra e Garnison i Flensbor, vo han va Uskrivningschef, aa han skrev aa min Papire, te æ kon ku gøje Garnisonsdienst. Da æ haj en cevil Versorgungsschein, aa da æ va den jennest Ansøche te e Stilling, va dæ jo int anne dæ ku faa en.

Æ ka tydle haus den Dav, da min Kuen aa æ blev givt aa rykket ind aa æ Skol. Vi va jo lich blevn gjut ue i Vedsted, æ hæ vel faatol den Faaskrækkels æ haj den Dav, min..."

"Ja, det var vel een stor Forskrækkelse at blive gift, Schulz?"

"Nej, tro bare int, - æ ka haus, te min Kuen haj Tresk' aa te e Toch, men vi kom da faa-sil', saa vi maat stræv op i e Toch innen de køje, aa hon ku jo it

*Pedel I. P. Schulz 1905-46.
Interviewet er gengivet fra
elevsamfundets årsskrift
1942.*

naa aa faa et Pa' anne Sko aa, saa hon køje a-stej aa sin Bruj-rejs mæ e Tresk aa. Men de va no maaj godt, faa da vi kom te Afenraa, va dæ jo saa smarre, saa de kun jo nok gøres behov. Vi fæk saa Lejlighhe i e Kjølle øve i den gammel Bøchning, aa Folk he fra e By haj lavt en Krans om e Dø mæ et Bibelskrift elle saat lichnens. - Dengang va e Skol jo helt ny. De va gammel Westphal, aa Rektor Nicholaisen, dæ sammel mæ e Byroj haj faat den hæ Bychning rejst, aa de va jo dengang kon Realskol, "Königliche Realschule", aa..."

"Hvad kan du nu bedst huske fra dengang, Schulz?"

"De, æ havse bes't, va den Dav, da min Kuen aa æ stav i e Vinne aa saa, da e Børn kom ne'e fra den gammel Skol i Fiskergade, vo Abilds Klinik no æ, aa de kom i Optoch mæ Landkaat aa Flach aa Anschauungsunterricht-Plakate, - de va en stoe Dav. - Æ haj jo maaj me'e a bestel de Gang, æ sku baade ring u aa ind te e Time, aa vo'ne æ saa gavn i e By elle te e Kjømman, aa æ glemt aa ring, saa fæk æ jo en Omgang a den striks Herting, saa han va ve aa bi e Hoj a mæ, men ejsen va han en moj pæn Mand, de va han skam. Saa haj vi saa manne Lerere dengang, de blev jo indkaldt te e Kri aa nau ny kom i e Stej, ja en ny kom dæ mindst væ 3de Dav."

"Men, Schulz, hvordan fik du det saa i dansk Tid?"

"Ja, æ hajst jo Dannebrog det føst Gang aa e Skol, aa de va jo nau ant. Æ begyndt jo den føst Dav, som æ va vant, mæ aa ring mæ den hæssens Klok, men saa kom jo "Den lang" løfen aa himlet op om te "saadan noget er ikke en Pedels Bestilling i Danmark", - aa saa holdt æ jo op. - Æ ku jo i Føsten it rejn mæ, te æ ku øvegaa te dansk Tjennest; men æ gæk saa ne te H. P. Hanssen, aa da æ alle haj befattet mæ æ Politik, saa tænt han jo nok, te æ ku bliv. Æ skræv jo saa øve te e Ministerium, men fik i lang Ti ingen Sva, in'te ham, e "Bu'en", gæk, aa Stauning kom te, saa skrev de, te æ blæv regnet som dansk Embedsmand lich fra 1905."

"Hvordan gaar saa Dagen, Schulz?"

"Ja, om e Vinte hæ æ jo den Fyren, å det æ jo et gevaldicht Abe mæ ol de Torre, vi fæ e Dav. Vi hæ jo faat 250 Tons Torre aa 9 Tons Koks, men æ hæ no aa faat en Mand te aa hjælp mæ mæ e Køren. I e Tysk haj æ jo aa e Rengøring, men no hæ æ 6 Kunne te det, men saa hæ æ jo om e Vinte aalt det Sneskovlen, som egentlig slet it æ mit Abe."

"Kan du nu ikke huske nogle morsomme Episoder fra alle disse Aar?"

"De føst Aaringe' va dæ jo, - ja, la mæ no se, jo da va dæ jo Dr. Nielsen aa Hans Enemark aa Dr. Abild. Dæ va jo aaltins Fuks aa Fis i dem. Fritz Clausen hæ jo aa gaavn aa e Skol, han æ jo "Primaner" he'fra. Æ kan haus, da han tau Eksamen he'fra."

"Laver de nu aldrig Balade mer, Schulz?"

"Jo de ske'e jo, te dæ ryche en Bul øve i e Kalgaa, aa saa ryche dæ jo gern et Efel mæ."

"Hvordan gaar det saa med den nye Rektor, Schulz, kan I jens?"

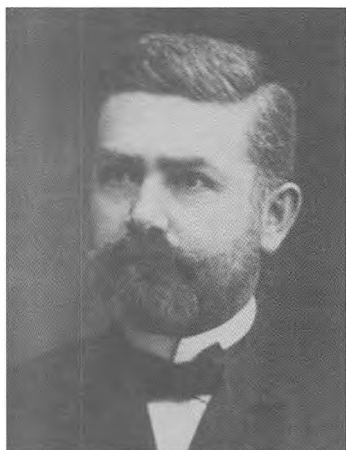
"O - de ge fint, han æ en goj aa protal Mand, aa æ æ glaj ve den ny Rektor,

vi ka' da snak sammen om e Sache."

"Ja, Schulz, nu vil jeg si Tak for denne Gang, og haaber, vi faar no'et ud af det."

"Ja, - he ska do forresten se, æ hæ faat en Telefon - fo'æ af e Skol, saa do ka jo ring, - hvo'ne do hæ glemt det hele'."

Fire rektorer

*Professor dr. Herting 1859-1931.
Rektor for Königlische Realschule
zu Apenrade i hele den tid skolen
eksisterede: 1904-1920.*

*H. I. Mogensen 1871-1954.
Aabenraa Statsskoles første
rektor 1920-1941.*

*Georg Buchreitz 1905-1985.
Aabenraa Statsskoles rektor
1941-1975.*

*Eva Nielsen f. 1937. Aabenraa
Statsskoles rektor 1975-1985.
Rektor for Aabenraa Gymnasium
og HF fra 1986.*

KANTATE

VED

AABENRAA STATSSKOLES

25-AARS JUBILÆUM

23. AUGUST 1945

4.

DE UNGE

*Vi læste, skrev og regnede,
vi spilled' Bold og tegnede,
og vores Mad vi nød.*

*Vi drev Fysik og sløjdede
og stod paa Ski og skøjtede
og lo, naar Klokken lød.*

*Som oftest fulgte Dyden vi,
kun sjældent søgte Fryden vi
i Bagerens Butik;*

*omend vi stundom skændtes lidt,
et trofast Venskab kendtes tidt —
og Skoletiden gik.*

*Vi gemme vil paa Minderne
om Venner og Veninderne
i Alvor og i Skæmt;
den Idræt, her vi øvede,
hvad lyst og mørkt vi prøvede,
først sent vil blive glemt.*

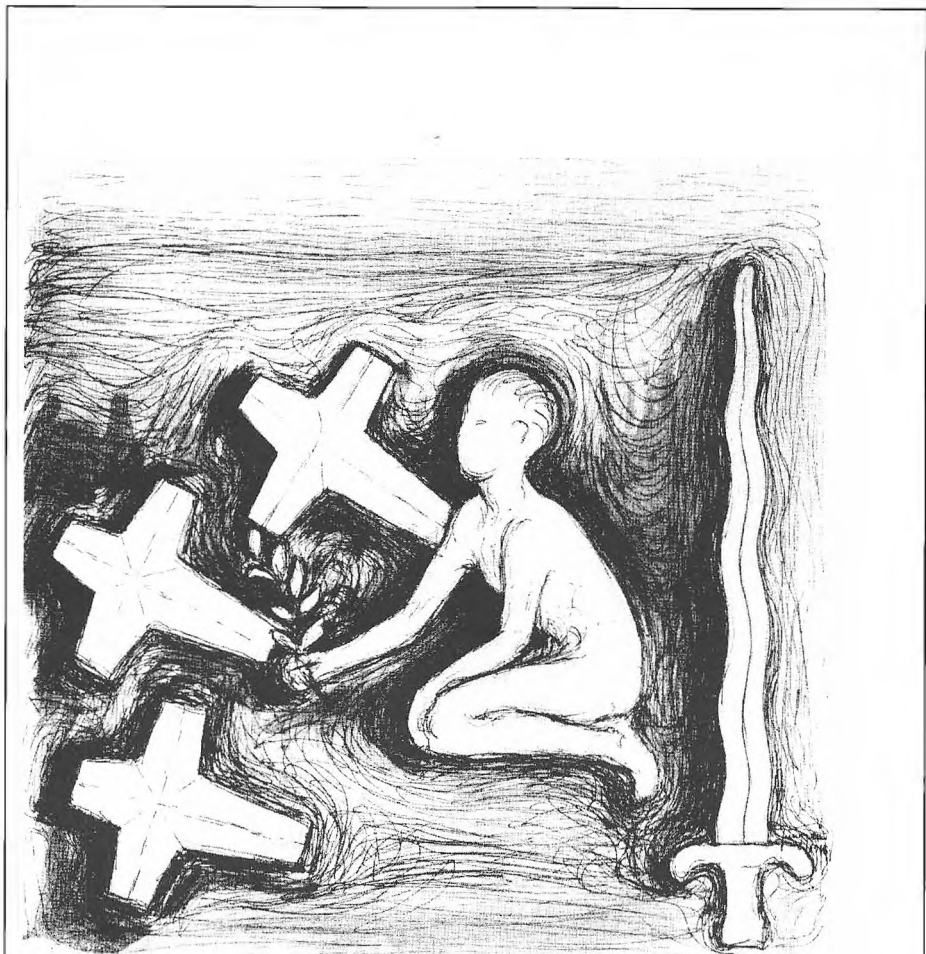
5.

DE GAMLE

*Glad gik vi ind under Arbejdets Møje,
hvad der var brudt, skulde heles paany,
gammel og ung maatte bygge og pløje;
Fremgang vi spored' paa Land og i By.*

*Veje vi lagde, og Huse vi rejste,
Træer blev plantet paa Hedens Sand.
Motor vi bygte, og Sejlet vi hejste,
Lynkraftens Bølger gik ud over Land.*

*Minderne gemmer vi glad i vort Hjerte,
Minder om Arbejdets Fremgang og Held.
Fulgtes den haabsomme Tid end af Smerte,
Fremtid vi øser af Mindernes Væld.*

„DE STÆRKE, DE RENE AF HJERTET,
SOM VILDE OG VOVED MEST“

Relief paa Aabenraa Statsskole, udført af J. P. Junggreen Høve, afsløret den 4. Maj 1946
til Minde om Jes Peter Asmussen, Knud Andersen og Henning Fischer.

År af mine dage - 1945 - 1975 - 1995

Hans Jürgen Nissen

"Fraktvogn", "Fragtvogn", sådan lød det i mine øren, da jeg skulle til optagelsesprøve i dansk diktat 1945. Jeg vidste godt, det blev stavet med 'g'. Flere gange om ugen var jeg ved godsekspektionen med varer og fragtbrev for min far, grosserereren i bageriartikler, der beskedent kaldte sig købmand. Men lærerens klare og smældende diktion gjorde, at jeg skrev, som han læste det op. Kun ved en uhørt og uset manøvre, ved at kigge læreren over skulderen, lykkedes det mig at rette fejlen i stavningen. Jeg blev altså optaget på snyd. Og læreren?

Det kunne ikke være andre end lektor Gjøg, som senere, i gymnasiet kom til at lære mig den franske udtale med samme smæld og eksakthed, med samme nydelse for konsonanternes lydverdi som for vokalernes afrundethed. Om ikke andet så kan jeg i dag læse og udtale fransk perfekt, uden dog at forstå ret meget af det hele.

To skoler

Det var mit første møde med en verden, der egentlig lignede den, jeg kom fra, den tyske borgerskole. Man snakkede sønnejysk eller synnejysk i frikvarteret, alt efter hvor man kom fra. Man skulle stå ret i lige rækker som små prøjsiske rekrutter med ro og orden i geledderne, som om vi var på Exerzierplatz, når vi defilerede forbi Cerberus IP ind i den store røde skolebygning.

Vi fik også nogle på sinkadusen. For de samme forseelser og uforskametheder faldt samme straf som tidligere i vores eksistens som elever: syngende lussinger, der fremkaldte sfæriske toner i øresneglen lang tid efter. Det kunne jeg leve med. Jeg tog ikke skade på hørelsen, ej heller på min sjæl. Robustheden skabtes af den fatalistiske holdning, de fleste elever tilegner sig, at lærerne måtte anses for at være retfærdighedens vogtere og håndhævere i bogstaveligste forstand og ellers passede deres arbejde med at forklare os nogle ting, der kun syntes at interessere dem selv. I min første karakterbog står der den 1.10.45 i rektors håndskrift: "Forkundskaberne er uhyre spredt. Evnerne er vist gode, viljen også." De danske navne på planter og dyr var fremmede for mig, jeg havde mit hyr med kryds og bollesystemet i dansk grammatik.

I det hele taget var jeg lidt af en drømmer og stod uforstående over for en række mystiske fænomener i fysik, matematik og nogle sentimentalt idealis-

tiske fortællinger i den tyske læsebog. Men plancherne med scener fra romernes og bronzealdermenneskets dagligdag kunne jeg lige greje: dem kendte jeg fra den tyske skole. Det var nemlig de tyske av-midler fra før 1920, der stadig blev brugt i slutningen af 40'erne i den danske historieundervisning. Måske var det, fordi de var gode?

Skrivning

Men der var kontante forskelle, der kunne sætte fantasien i gang. Vi fra den tyske skole havde været vant til de runde bogstavers skønskrift. Nu blev vi konfronteret med en æstetisk revolution: "Skønskrivningen" med dens indbyggede sans for de dramatiske effekter og for finmotorikkens nænsomme, balletagtige bevægelser, støttet af frk. Hopff-Andersens ubestikkelige krav til bogstavernes strenge proportioner. Hver time blev så at sige til en glansforestilling på Det kongelige Teaters balletscene.

En af mine store oplevelser som student i Kiel var at overvære en koncert med Karajan og Berliner Philharmonikerne. Hele orkestret var en eneste stor harmonisk bevægelse, hver eneste musiker underordnet en bydende taktstok, der for op og ned i fastlagte baner, i mønstre som planeternes rundkørsel. Var dette storladent, så fik mindet om skrivningens ekcersits mig til at smile: i Hoppff-Andersens kommandostemme lå ærefrygt for skønskrivningens kosmiske storhed: op, op, op og ned, ned, ned, og udd!

Eleverne

Og så var der swingpjatten fra Køffenhavn. Et underligt menneske, der dansede jitterbug. Og Ole (som ikke hed Ole), der sad ved klaveret og jatzede. Og digteren Gynther Hansen, hvis første digt blev offentliggjort i skolebladet "Skræp". Og poeten, der med sin blide tenor talte om te, dufte og vår og senere blev rektor; eller pigen, der foreslog, at vi skulle læse Frank Jæger, og hvem var han? Og vildmanden, der i elevforeningen *OPNØR* pr. afstemning ville have afgjort om jatz eller klassisk musik var bedst. Høgeøjnene, der indfangede hver lille forelskelse, inden den tog fart, og bragte byttet hjem i Skræps spalter med "skibspositioner".

Lærerne

Og endelig var der lærerne.

De var forunderlige mennesker. Først var de lærere. Og det blev de ved med at være. Kun én gang om året blev de til mennesker. Det var op til julen, når de læste op, gøglede eller fortalte nedarvede vittigheder. De var en sær blanding af frygtindgydende ubestikkelighed og menneskelige svagheder. Hvilken værdi for livet at have lektor Jens Klinkby, der underviste imod alle

pædagogikkens fastlagte regler og dog beherskede den klassiske form for indlæring "at gavne og fornøje". Det var en fryd at overvære og opleve skuespillets dramatiske og komiske elementer.

Vel at mærke, hvis man kunne tysk! Meget af det er blevet hængende hos os, der senere selv blev undervisere: Vær dig selv, så overbeviser du andre!

Særhederne vil jeg ikke fortabe mig i, ejheller i de alvorlige, somme tider pinlige og tit ustyrligt lystige og jublende, gale øjeblikke, der som lynet blændede op for verdens og især skolens forsonende, sommetider rablende skæve univers. "Det forsømte forår" blev aldrig læst, da der ikke var behov for det. Vi skrev vor egen litteratur, der blev levende i den mundtlige form.

Trappen

På vej op ad trappen til morgensang i festsalen passerede jeg hver dag den lysebrune trætavle, der sad på væggen og mindede om skolens tyske fortid. Det gav et mærkeligt ubestemmeligt stik i hjertet, når jeg så navnet Rówekamp. Det var min bedstefar. Han stod som den første i rækken af navne på skolens faldne lærere og elever.

Min bedstemor fortalte aldrig noget om, hvordan han var blevet slået ihjel. Måske vidste hun det ikke. Måske sad der dybt i hende en ung kvindes smerte, som aldrig forlod hende. Først da jeg var 56 år, kom jeg min bedstefar nærmere. Jeg ved nu, hvordan han døde. Som prøjsisk embedsmand og kejserlig officer holdt han i sit korte liv på hævdvundne former, der også gjaldt, når dette liv stod på spil ved Béthény i Frankrig.

Han var lærer på Aabenraa Statsskole, dengang den hed "Königliche Realschule (nebst städtischer Vorschule) zu Apenrade". I reserveofficerens uniform hang hans portræt i mit barndomshjem. Som reserveofficer faldt han i september 1914 i Frankrig.

Skolen var altså allerede før min optagelse i mellemskolen en del af min egen historie.

Ofte holdt jeg en tavs samtale med hans navn på tavlen. Fornavnet, som jeg selv har som mellemnavn, står der ikke. Ofte ønskede jeg et velment råd, et lille vink, en stille opmuntring i en tid, hvor retsopgøret ramte hårdt, også min familie. En elleveårig dreng forstår ikke de voksnes forhold. Han oplever, at én nat kan forandre mennesker og hele verden.

Maj 1945

I de første majdage 1945 blev der trukket et skel mellem tyske og danske familier, bekendte og kammerater. Det følte for mig unaturligt og beskæmmende.

Men mit hjem gav mig den nødvendige tryghed. Mit hjem var tysk. Min mor havde sat sig for at opdrage, trøste og formane unge soldater, der led af hjemvé og tanken om at skulle sendes til østfronten. Bedstemor lyttede til senderen med de fire dunkle toner: "Her er London". Far kom op at skæn-

des med tyske officerer, uvist af hvilken årsag. Da de tyske tropper rykkede ind i Danmark den 9. april 1940 og marcherede forbi vores hus lige overfor Folkehjem, stod der rækker af mennesker, der jubede og rakte højre arm i vejret. Jeg husker, at jeg kiggede over på min far. Hvordan reagerede han? Hvordan skulle jeg selv forholde mig? Naturligvis som min far. Han stod med hænderne nonchalant i lommerne.

Det var noget, jeg kun har set ham gøre nogle ganske få gange i sit liv!
Det beundrer jeg ham for.

6. årgang

januar 1952

Nr. 3

JERNFLID

En slidsom flok med snavset løj
og håret fyldt med skidt og møg
har kurs mod skolens port.
De slæber sig en pukkel til,
men ingen ophold gøre vil,
de aser stadig fort.

De maser frem mod deres mål,
der brænder et begejstringsbål
i deres sind og øje.
En giver fro en hestesko,
og havde han dem, gav han to
med philanthropisk nøje.

Syv små blå søm, en trillebør,
en lirekasse med gehør
man i begejstring gi'r.
Og af den store tanke fuld
en bærer frem, som var det guld
halvanden styk. das-papir.

Endnu har ej i vores tid
på skolen vi set et sådant slid
og slæben uden vakkøl.
Hvad er det dog for en stor idé,
der får det under til at ske?
— Et filmsap'rat med indlagt
spektakel?

Måske er vor fællesskabstanke
og grunden til, hvorfor vi sanke
rustent jern denne sag.
Det kan jo være, det ku' jo hælde,
men jeg frygter for, må jeg
bekende,
den er den lovede skolefridag.
(Cedde.)

Ansvarshavende redaktør: Erik Jakob Petersen

Bladets adresse: Erik J. Petersen, Nygade 12, Aabenraa . Trykt i Hejmdals Bogtrykkeri

Skræp. Januar 1952.

Livet på skolen

Hvem der fandt på at samle skrot ind med det formål at give Aabenraa Statsskole en gave, véd jeg ikke.

Vedkommende var sikkert heller ikke klar over, hvilket omfang dette foretagende ville få. Rektor Buchreitz havde lovet dén klasse en hel fridag, der fik samlet mest skrot sammen. Men skrot er jo ikke altsammen skrot.

Der findes også værdifuldt skrot, som bly for eksempel. Mange prøvede at lave numre med os og forklarede, at zink var ætset bly eller noget lignende vrøvl. Skønt vi gik i den sproglige gren, var vi alligevel ikke så dumme, selv om lektor Hahneemann mente, at vi bestemt ikke kunne klare "Faust" og måtte nøjes med "Maria Stuart". (Tak for det, siger en tysklærer af i dag, godt, at hun stadig kan bruges!) Men alligevel var en klasse nær ved at sætte os arrangører skakmat:

Eleverne kørte en mejetærsker ind på skolegården og ville have den vejet i metalkilogram! De havde trukket den op af en mose ved Tinglev, såvidt jeg husker.

Alt endte godt, vores klasse vandt, og vi fik fridagen. Den havde vi alligevel fået, sagde rektor, fordi vi havde taget initiativet og slidt i det for at skaffe 3.000 kroner til skolen.

Skolelivet var blevet en del af min verden.

Integration og sværdet Skræp

Integrationen af en tysk elev tog endnu et skridt. Rektor lod os vide, at vi ikke havde mødepligt til de nationale dage som 5. maj, afstemningsdagen, kongens fødselsdag. Det stod os frit for, om vi ville deltage.

Skolen var blevet en del af mit liv. Altså tog jeg også del i disse minde-dage. Ved disse lejligheder voksede en forståelse frem for de unge, der havde givet deres liv i modstandskampen, skønt de havde bekæmpet de mennesker, jeg betragtede som mine landsmænd og ikke som besættel-sestropper.

Fra den tid stammer et bind med Morten Nielsens digte. Jeg husker ikke, hvorfor jeg købte det. Men der gik en sammenhæng op for mig, der knyttede disse digte til navnene på den lille mindetavle og de unge, der blev mindet ved morgensamlingen.

Underligt, at netop jeg så skulle blive medredaktør af skolebladet "Skræp" i de sidste to år på Aabenraa Statsskole. Min baggrund var en anden end min gode vens, "chefredaktøren" Erik Jakob Petersen. Hans far var overbibliotekar og Sprogforeningens formand, min familie var blevet arresteret i majdagene, og far afsonede en dom for værnemageri.

Mere muntert kan historiens ironi vel næppe dokumenteres: Uffes anti-saksiske sværd i en tysk drengs hånd.

Vi øvede os i hug og stik, krydsede klinger med os selv, og når vor skarpe æg ikke bed på en træg og ugidelig læserskare, så gik vi i kødet på rektor,

der som alle rektorer selvfølgelig havde de bedste kunstværker hængende på sit eget kontor. Der hang de ude af syne for den almindelige elev. Det var ikke just dér, man kom ubegrundet.

Vi tog stilling til alt muligt - men ikke til undervisningens indhold og formål og den lærercentrerede styring af den. Vi fandt ikke engang lektor Agnete Bisgaards dengang fornyende og i dag så selvfølgelig arbejdsform med referater, teamwork og sektion med skalpel værd at blive nævnt i vore spalter. Vi tolererede den traditionelle frontale undervisningsform og docentens centrale placering ved tavlen. Vi bed uretfærdigheder i os og tog uforskammethederne og lussingerne med sindsro. Som det redaktionelle tomands-hold, vi var, (vi havde regnet ud, at vi ikke havde råd til en 3. redaktør), tjente vi så mange penge, at en uges ophold i Paris stadig står som en stor og velfortjent oplevelse for os. Der mødte vi Madame Marie Brizard og Mr. Guinness Stout, to bekendtskaber, der i forening sendte os fra de høje barstole ned på gulvet med et brag.

Men vi skræppede nok mere end vi var skrappe!

Noget personligt

Jeg ser nok de syv år i forklarelsens skær.

Efterhånden var skellet fra 1945 ikke synligt mere, grøfter var blevet jævnet. Men mange kom til at lide dybt i de vanskelige år og bærer stadig mén.

3. g sproglig 1951-52.

Jeg kom igennem den danske skoletid uden skår i sindet. Var det, fordi jeg var drømmeren, Frank Jægers Iners, eller fordi ubehageligheder gled af på mig, eller fordi jeg ikke forstod ironi og hentydninger? Eller var det, fordi jeg blot var en forholdsvis omgængelig og veltilpasset elev?

Når jeg fortæller om min opgave som leder af en tysk skole, så nævner jeg, hvad jeg har fået af det danske gymnasium, der i begyndelsen af århundredet var min bedstefars arbejdsplads, og hvor min mor fortsatte sin skolegang efter afstemningen i 1920. Det har været med til at give mig baggrund i mit virke i grænselandet.

Kun et stenkast fra min arbejdsplads Deutsches Gymnasium für Nord-schleswig kan jeg se Aabenraa Gymnasiums høje tag. På skolens talerstol står stadig mottoet "Lys tændes ved Lys".

Jeg håber, at jeg som dansk student fra 1952 og tysk rektor siden 1975 har været med til at tænde nogle lys i det grænseland, hvorfra jeg er udgået, hvor jeg har min rod, og hvor jeg har fundet mit ståsted blandt tyske og danske mennesker.

Hvad min bedstefar ikke fik lejlighed til at udøve, det har jeg som hans barnebarn måske kunnet fuldføre:

At slå bro henover tid og sted i respekt for historien og de mennesker på tysk og dansk side, der skabte den.

Overlærer Walther Röwekamp med familie - før 1. verdenskrig.

Fra legemsøvelser til kondiløb - af en gymnastiklærerindes erindringer Inga Boll Johansen

Fra gymnastik til idræt

På ganske almindelige hverdage ser jeg tit nogle unge mennesker løbe rundt i Aabenraa i spraglet tøj og kondisko. Så tænker jeg, det er nok nogen fra Aabenraa Statsskole, selv om jeg godt ved, at skolen hedder noget andet i dag. Og jeg tænker videre: Jeg har været heldig at komme ud i rette tid - inden *gymnastik* blev til *idræt*. Når jeg ser dem rende rundt på gaderne, virker det, som om man ikke har spor styr på dem.

Så jeg blev helt betænkelig, da redaktionen af jubilæumsskriftet bad mig fortælle om, hvordan det var i gamle dage, da jeg underviste i gymnastik på skolen. Er det overhovedet muligt at forklare, hvorfor det var så anderledes dengang?

Jeg må begynde i året 1951. Jeg ved jo, at det, man tror mest på i dag, er medierne, så jeg må fortælle, hvad de skrev i *Hejmdal* den 4. maj:

Kl. 18.30 marcherede 300 piger fra Aabenraas skoler ind på stadion i smukke hvide dragter og med hvide hovedbånd. Taktfast fulgte de de tre faner stadion rundt, hvorefter de tog opstilling med front mod tribunen.

Lærerinde fru Johansen gav kommandoråb, og noget af det smukkeste gymnastik, Aabenraa har været vidne til, fulgte efter.

Som trukket på en snor arbejdede pigerne med de forskellige øvelser, og ingen kunne være i tvivl om, hvilket stort forarbejde der var grundlaget for denne opvisning.

Publikum hilste flere gange de små gymnaster med begejstret bifald, og da de 300 piger liggende på grønsværen viste deres arm- og benøvelser, blev bifaldet endnu større.

300 gymnaster, der laver nøjagtig den samme bevægelse på samme tid, det må siges at være noget andet end i dag, hvor enhver løber rundt i sine egne tanker og følger sit eget motionsprogram.

Ville nutidens unge mennesker kunne forstå, hvad meningen var med den gamle form for gymnastik?

Her er det nødvendigt at indskyde en bemærkning om, at gymnastik - som andre skolefag - har sin egen historie og er påvirket af de holdninger, som præger skoleverdenen og samfundet i øvrigt.

Og blandt skolens fag er gymnastik måske et af dem, der har forandret sig mest.

Gymnastik - et karakterdannende fag?

Mens man i dag taler meget om at "holde sig i form", er det karakteristisk, at man tidligere tillagde gymnastikken karakterdannende muligheder.

I den autoritative *Haandbog i Gymnastik* fra 1899 kan man læse om de åndelige og karakterdannende bagtanker med at gøre kroppen fuldkommen:

Legemet skal gøres sundt, stærkt og behændigt, for at det kan blive det fuldkomnest mulige Redskab for Aanden. Det vil derved atter virke tilbage på denne, skærpe Mod og Selvtillid, styrke Karakteren og overhovedet højne Personligheden.

Højskolebevægelsen kom til at betyde meget for gymnastikkens udvikling. Det er let at se, at den citerede målsætning passede fint til højskolens interesse for at få sjæl og legeme til at gå op i en højere enhed. Der blev oprettet særlige gymnastikhøjskoler, hvor man diskuterede, om det var vigtigst at udvikle sjælen eller legemet, eller hvilken af de to, der kom før den anden.

Blandt disse gymnastikhøjskoler var der to, der begge repræsenterede det bedste hver på sit felt, med forskellig vægtning af legeme og ånd. Den ene var Ollerup Gymnastikhøjskole, der havde Niels Bukh som leder, og som fik et internationalt ry i 1920'erne og 1930'erne gennem utallige opvisninger med elitegymnaster overalt i verden. Disse gymnaster var virkelig en elite i den forstand, at de forenede den størst tænkelige styrke med den størst tænkelige præcision, og at de faktisk var uforlignelige. Alle disse veltrænede kroppe gjorde den samme bevægelse på samme tid med den størst mulige indsats af vilje og kraft fra den enkeltes side. Niels Bukh kaldte selv denne tradition for "primitiv gymnastik", med en vist ikke helt heldig betegnelse for, hvad han betragtede som det oprindelige og ideelle.

Imod denne tradition opponerede den finske gymnastikleder Elli Björkstén, af Ollerup-folkene kaldet frk. Björkstén. Hendes tanker om "de bløde bevægelser" blev taget op og videreført af Jørgine Abildgaard og Anna Krogh på kvindegymnastikhøjskolen på Snoghøj. Snoghøj-folkene mente, at Ollerup-gymnastikken satsede for ensidigt på kroppen og for lidt på ånden.

Fra Snoghøj til Ollerup

Det traf sig så heldigt, at jeg selv under min uddannelse fik lejlighed til at møde de bedste repræsentanter for begge de to retninger. Allerede i 1930 var jeg på Snoghøj Gymnastikhøjskole og fulgte bl.a. Jørgine Abildgaards inspirerende undervisning. Efter at have undervist i gymnastik et par år i Århus på det grundlag, følte jeg trang til at udvide min horisont, og i sommeren 1933 meldte jeg mig til et kursus i "primitiv gymnastik" på Ollerup Gymnastikhøjskole, hvor koryfæerne underviste. De hed Niels Bukh og Kristian Krogshede (den sidste oprettede fem år senere sin egen gymnastik-

højskole på Sjælland, Gerlev Gymnastikhøjskole, der eksisterer den dag i dag).

I juli 1933, dagen efter at den nye, store hal på Ollerup Gymnastikhøjskole var blevet indviet ved en storslået fest med 3000 deltagere, ankom vi, 260 gymnastiklærere og -lærerinder til sommerkurset. Blandt de 260 deltagere var altså jeg, men også - viste det sig - min tilkommende. Hvis jeg skal være helt ærlig, må jeg nok indrømme, at vi var mere optaget af hinanden end af gymnastikkens stammefejder i de 14 dage, kurset varede. Men det var under alle omstændigheder nogle uforglemmelige dage. Einar underviste allerede på det tidspunkt, siden 1932, på Aabenraa Statsskole.

Vi giftede os i efterårsferien i 1935, og jeg begyndte straks efter at undervise lærerinder og andre interesserede i gymnastik uden for skoletiden på Statsskolen. I 1938 begyndte jeg at spille til gymnastik for frk. Emilie Hopff-Andersen, der var skolens gymnastiklærerinde fra 1920 til 1962. Efterhånden fik jeg selv timer, og da frk. Hopff gik på pension, overtog jeg al gymnastik på skolen indtil 1968.

Men tilbage til min "store dag" i 1951. Den gymnastik, vi fremførte ved masseopvisningen til den mandlige journalskole, var en videreudvikling af Snoghøj-gymnastikken. Jeg havde sendt øvelserne ud til en række gymnastiklærere i landsdelen, som havde indøvet dem med deres elever i flere måneder. I slutningen af april havde vi en enkelt generalprøve, og på selve dagen klappede alt, som det skulle. Hejmdal overdrev ikke ret meget: det blev en uforglemmelig oplevelse - i hvert tilfælde for mig og vistnok også for de unge gymnaster, der var med!

Gymnasieskolernes 15. Gymnastik- og Idrætsstævne i Aabenraa 3.-5. maj 1951. I baggrunden øjnes Skt. Nikolaj kirketårn (ombygget 1956) og Sønderjyllands Højspændingsværks skorsten (nedrevet).

GYMNASIESKOLERNES

GYMNASTIK-OG IDRÆTSSTÆVNE

I AABENRAA 3-5 MAJ 1951

Stævneprogrammets forside

Stævneemblem

Bo Bojesens stævneplakat. Kirketårnet og el-skorstenen benyttet til et elegant stangspring.

Opvisningen var indledningen til et storstilet arrangement, som havde karakter af en national begivenhed. Som Jydske Tidende skrev:

For Aabenraa er det en enestaaende Begivenhed, alene fordi et Arrangement af saadanne Dimensioner næppe har været set siden Genforeningen, men ogsaa paa Grund af det nationale Islæt, dette Aars "Gymnasieolympiade" maatte faa, naar det blev holdt paa Sønderjyds Grund.

Rektor Buchreitz havde med sit store organisationstalent fået en imponerende række af honoratiorens til at møde op til begivenheden: Undervisningsminister Fl. Hvidberg, undervisningsinspektør Højberg Christensen, gymnastikfagets ledende personligheder, andre rektorer, amtmænd, borgmestere osv.

Desuden havde næsten alle skolens lærere sammen med lærere fra andre skoler og adskillige derudover arbejdet i de 14 udvalg, der fik arrangementet til at klappe. Adjunkt Gerdes samlede trådene i sin egenskab af stævnets generalsekretær, bistået af sin meget dygtige sekretær Gerda Juhl (født Keck, ansat i den kommunale administration, realist fra Aabenraa Statskole 1948).

Der blev ved festen om aftenen den 4. maj talt af nogle personligheder, hvis navne er knyttet til Sønderjyllands historie, specielt til Genforeningen i 1920 og tiden under tysk overherredømme, som gik forud: Ingeborg Refslund Thomsen (datter af politikeren H. P. Hanssen), overbibliotekar Jacob Petersen og pastor P. H. Moos.

Gymnasieskolernes 15. gymnastik- og idrætsstævne 3.-5. maj 1951. Ankomst til Aabenraa.

3000 elever var kommet med særtog til byen, hvor de blev modtaget af deres værter, der både var kommet fra land og by. Det lykkedes at gøre det til en folkelig og national begivenhed - med båltales af rektor og fyrværkeri og fakkeltog om aftenen på selve den 4. maj, frihedsdagen.

Men for mig var dette stævne altså frem for alt mit livs masseopvisning, præget af Snoghøjs blidhed og Ollerups præcision. Det var ikke så let at se dengang, som det er i dag, at den særlige gymnastikform, masseopvisningen, var et barn af sin tid.

Selvfølgelig måtte 1968 og al den selvransagelse, der fulgte efter, medføre ændrede holdninger - også til faget gymnastik (eller legemsøvelser som det officielt hed dengang).

Holdningsændringen viste sig, ved at faget blev omdøbt til idræt. Udviklingen beskrives i en faglig statusopgørelse fra 1993:

Det karaktermæssige har gået hånd i hånd med det fysiske frem til formålsformuleringerne for gymnasiet og folkeskolen i 1970'erne, hvor ord som mod, beslutsomhed, initiativ mv. blev fjernet, fordi man ikke mente at have videnskabelige beviser for sammenhængen mellem disse og fysiologiske egenskaber som god kondition og styrke.

Betydningen af at fremme en psykisk og social udvikling blev dog samtidig formuleret eksplicit, ligesom sammenhængen mellem skolens idrætsundervisning og fritidsidrættens tilbud og muligheder efter endt skolegang er blevet fastholdt igennem de sidste 30 år: (KUP-rapporten om idræt, udg. af Undervisningsministeriets gymnasieafdeling, 1993, p. 25).

Ånd eller krop?

Det var præcis dér, kampen stod i 30'erne. Kristian Krogshede, min gamle lærer fra Ollerup, udgav i 1980 sine erindringer, *Minder fra Ollerup og Gerlev*, hvor han bl.a. beklager udviklingen bort fra den karakterdannende disciplin, han elskede så højt: *Det gjorde mig f.eks. ondt, at grundidrætten - gymnastikken - måtte kæmpe med de frie idrætter om folkeskarenes interesse.* (p. 263)

Snoghøj-folkene lå i evig polemik med Ollerup-folkene, fordi de hævdede, at disse alt for ensidigt dyrkede det kropslige og nedvurderede det åndelige. Skal man påhøre foredrag inden gymnastikken - eller efter? Kommer ånden før kroppen, eller er det omvendt?

Else Bartholdy skrev i Snoghøj-årsskriftet 1927:

Vi tror, at unaturlige og uskønne gymnastiske Bevægelser også virker sjæleligt, at de præger os til den daarlige Side, ligesom ren og smuk Bevægelse fremmer indre Skønhed.

Niels Bukhs hårde kommandostemme skar som et piskesmeld igennem alt det åndelige: "Der tales ikke ret meget om sjælelige virkninger i forbindelse med primitiv gymnastik, men dette er heller ikke nødvendigt." De er der nemlig bare, mener han, kommer af sig selv, så at sige, uden at man behøver at tale så meget om dem.

Han mener, at der af den fysiske udfoldelse følger åndelige egenskaber som vilje og energi. Niels Bukh - gymnastik er ikke for slapsvanse, det er kaptajn Jespersen-gymnastik. Det er opøvelse i at stramme sig an og gøre sig umage. Niels Bukh mente, at "gymnastik er et alt for godt middel i folkeopdragelsens tjeneste til blot at være morskab og underholdning". De to retninger levede videre i de følgende årtier, dog uden de samme lidenskaber, tildels med politiske undertoner.

Jette Drewsen har indfanget stemningen fra halvtredserne i sin charmerende roman *Lillegudsord* fra 1992. Den foregår i et højskolemiljø, og i den tales der en del om to slags gymnastik: den hårde Niels Bukh-gymnastik og Snoghøj-gymnastikken "med de bløde bevægelser". Fortællerens søster, Sigrid, som er sportsinteresseret, siger *at man ikke kan ligne en pyntedukke, når elever gør Niels Bukh gymnastik. Det kunne man måske have gjort på Snoghøj, hvor de har alle de bløde bevægelser, men ikke hos os. Vi har en gang spurgt forstanderen, om Grundtvig også bedre kunne li Niels Bukh gymnastik, end han kunne li de bløde bevægelser fra Snoghøj.*

Det vidste forstanderen ikke meget om, kunne vi da forstå. Han brummede bare og sagde, at det måtte være en smagssag.

Før og nu

I det halve århundrede, vi her taler om, er der sket store forandringer. Dengang var der stor forskel mellem dreng- og pige-gymnastik, nogenlunde lige så stor forskel som mellem Ollerup og Snoghøj. Men gymnastikken var samtidig et middel til at udjævne sociale skel.

Når karlen på gården havde tilbragt vinteren på Ollerup, kom han forvandlet hjem til landsbyen, som "delingsfører", med rank ryg og den særlige nål i knaphullet, der viste at han havde udmærket sig frem for dem, der var blevet hjemme, og at han var parat til selv at tage kommandoen ved den kommende vinters gymnastik i forsamlingshuset.

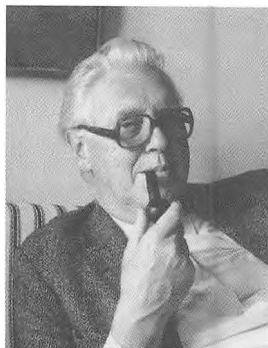
Men der var forskel på karle og piger. Idrætter som atletik og flere større boldspil (f.eks. fodbold) indgik senere hos pigerne end hos drengene i skolerens idrætsundervisning. Troen på de fysiologiske forskelle som skillelinie har været en barriere helt frem til 1970'erne.

Udviklingen fra før til nu er tydelig. I dag skelner man ikke så nøje mellem pige- og dreng-gymnastik, og man behøver ikke gymnastikken til at udjævne sociale skel. Man kan se at de unge er fulde af sund mål- og selvbevidsthed, når de spurter afsted i hver deres tempo gennem Aabenraas gader.

Og selv om man måske ikke skulle tro det: faktisk til stor glæde for den gamle gymnastiklærerinde, fordi det på den måde er til at få øje på, at de stadig gør noget ved det på Aabenraa Statsskole - til trods for, at den i mellemtiden har skiftet navn til Aabenraa Gymnasium og HF.

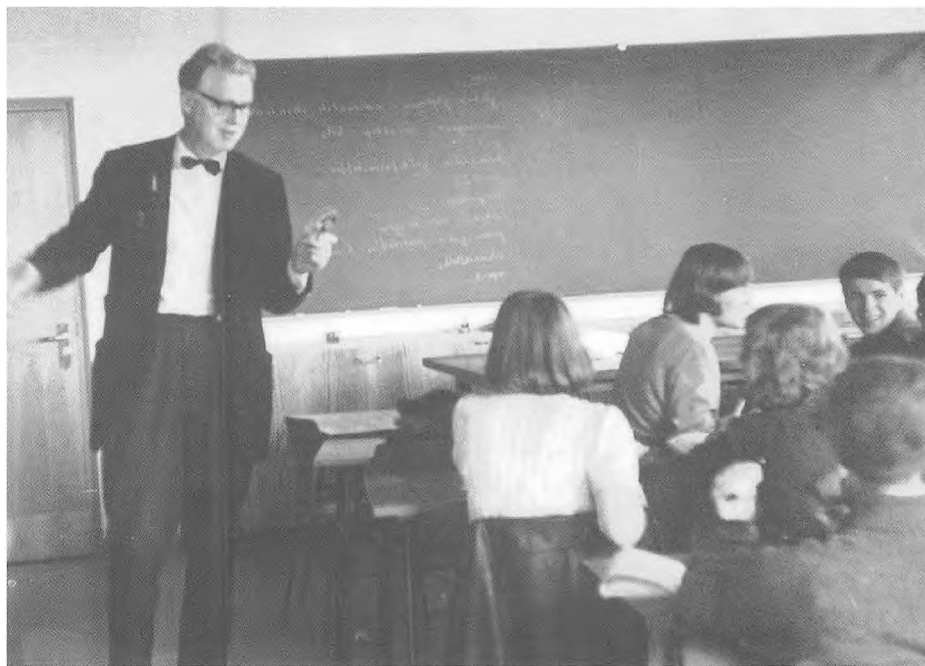
Datoen er den 11. februar. Året 1957...

Poul Dragsbo

Datoen er den 11. februar, året 1957. Man skal tiltræde som adjunkt på prøve på Åbenrå Statsskole. I morgenens mulm og mørke finder man fra Missionshotellet frem til Forstallé. Slår følge med en lille pige. "Kan du sige mig, hvor Statsskolen er?" "Ja". "Du går der måske selv?" "Nej, jeg går på den tyske skole". Hups, man er i Sønderjylland. Hen forbi Statsskolens høje bygning. Først senere ved en ombygning blev den delvis "entpreusst", som en gammel elev sagde. Hen om gavlen. Ja, nu er der hovedindgang og forhal, men dengang var der åbent

ind til skolegården. Henne ved det, der dengang var hovedindgangen til skolebygningen, står rektor Buchreitz og er ved at låse op. Han beklager, at jeg ikke har fået at vide, at skolen denne morgen først begynder klokken 9, fordi man aftenen før havde holdt afskedsfest for lektor Maltbæk, hvis stilling jeg skal overtage. Han havde ved denne lejlighed sagt, at han følte sig som en romersk slave, der trådte ud af trædemøllen. Opmuntrende at høre for den, der lige skal til at begynde.

Naturhistorielokalet 1968. Poul Dragsbo underviser 3. g matematisk-fysisk.

Hvad var det så for en skole, man kom til som "adjunkt på prøve?" Ja, det var der noget, der hed, inden man blev endelig fastansat. Det var en mellem-skole med et lille gymnasium oven på. Efter folkeskolens 5. klasse kunne man efter en optagelsesprøve komme ind i første mellem og gennemgå mellem-skolens fire klasser. Derefter kunne man komme i gymnasiet (hvis evner var til det) eller i realklassen (1 år), hvis det passede bedre til evnerne, eller man havde andre planer (f. eks. at blive amtsborgmester).

To år før havde Nygades skole begyndt med mellem-skoleklasser, så Stats-skolens 1. og 2. mellem'er kom fra oplandet (hvor var 1. mellem'er små og nuttede), men 4. og 3. mellem var rigtig store, jeg har siddet med en mellem-skoleklasse på 32 elever, og så i den alder, de kunne være strenge. Alle de mange mellem-skoleelever holdt til i den gamle hovedbygning (ca. 400 elever); der er ikke noget at sige til, at de i slutningen af frikvartererne var nødt til at stille op i skolegården og gå ind klassevis; ellers var der blevet panik.

Da lektor Maltbæk havde besluttet at gå af midt i skoleåret, havde han kun haft mellem-skoleklasser, så det var hvad jeg begyndte med. Senere fik jeg naturligvis også gymnasieklasser. De var af en langt mere overkommelig størrelse. Det mest bemærkelsesværdige ved dem var nok, at en del af eleverne ville være gået i det tyske gymnasium, hvis der havde været et, men det var endnu ikke oprettet efter krigen. De var måske lidt mere forbeholdne, men ellers gav det ingen problemer.

Lærerstabten var overskuelig, en tid var den nede på 16-17. Vi var fire grønskollinger i tredive og så en samling ærværdige gubber, ak ja, de var vist omkring de halvtreds, en måske lidt for sammenspist flok.

Skolens beskedne størrelse gjorde så til gengæld, at eleverne kendte hinanden. Det mærkedes særligt ved juleevyen, der faldt så sent, at en masse gamle elever var vendt tilbage til byen. Ih, hvor der blev hilst af lærere, skolekammerater og hinanden over kaffebordet og wienerbrødet. Det fællesskab er væk, til gengæld byder skolen i dag på de mange valgmuligheder.

Åbenrå Statskole er blevet til supermarkedet Åbenrå Gymnasium og HF. Indkøbsvognen stilles på plads, betal ved kassen og skrub af.

Aabenraa statsskole i 50'erne - landsbyskolen Lavst Riemann Hansen

Aabenraa Statsskole - eller bare "Æ Statsskol" - var vel amtets største landsbyskole. Over halvdelen af mellemskolens elever kom ude fra landet, fra Tumbøl og Holbøl og Tråsbøl, Klovtoft og Muspyt og Kværs. Eller - som jeg - fra Mjøls. Vi blev som 11 - 12-årige sendt ind fra landsbyskolerne til optagelsesprøve i "Æ Staj". Var vi ikke overbevisende nok på det skriftlige, skulle vi "op til mundtlig". Bestod vi, begyndte et helt nyt barndomsliv, delt mellem latinskolens lærde impulser og landsbyens stille sysler. Ord som kulturchok og sociale dramaer var ikke opfundet,

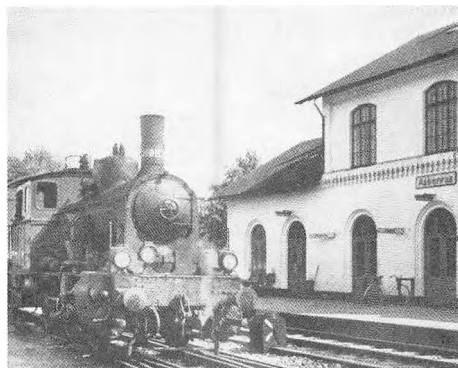
men det var vel det, der var tale om.

Pendling

Vi var vel 300 elever ialt: et par hundrede i mellemskolen, 30 i realen og ca. 75 i gymnasiet. Flere hundrede af os pendlede dagligt mellem skolen og hjembyen med rutebil eller tog (dem fra Rødekre) eller på cykel. Typisk 10-20 km hver vej. Selv havde jeg 10 km, som regel tilbagelagt på cykel. I dårligt vejr kunne jeg bruge Løgumkloster-rutebilen, der passerede Mjøls kl. 7.10 om morgenen og kørte fra Rutebilstationen igen 14.25. Eftermiddags-toget til Rødekre kørte noget senere. For togpassagererne var der ordnet lektielæsning på skolen under Ingeman Pedersens tilsyn. Her blev også - meget praktisk - eftersidderne anbragt.

Indringning

Det var også Ingeman Pedersen, der havde inspektionen i gården og dermed skulle ringe ud og ind til timerne. Det foregik med en malmtung klokke, anbragt ved hovedbygningens vindfang. Mellemskolens elever stillede klassevis i geled, mens gymnasiaster og realister selv organiserede deres indmarch til lærdommen. "Ved muren" ved siden af klokken stod de delinkventer, der i løbet af frikvarteret havde forbrudt sig. De blev lukket ind som de sidste efter afgørelse på stedet af deres disciplinærsag.

Banegården (Elevsamfundets årsskrift 1962).

Morgensang

Efter første lektion var der fælles morgensang i festsalen fra 8.50 til 9.00: Opstilling klassevis. Alle lærere bænket langs de høje paneler i skæret fra de høje mosaikruder. Rektors indmarch og hilsen med håndtryk til de kolleger, der ikke var hilst på fra morgenstunden. Afvikling ved lektor Kjeldsen med fru Kiil ved flyglet: 1) en salme, 2) Fadervor, 3) en fædrelandssang. Derefter overtog rektor podiet med dagens beskeder og "Godmorgen". Udmarch - evt. med kontrol ved døren af, om sangbogen var medbragt, og

om den var passende indbundet. Gentagen forsømmelighed kunne straffes med eftersidning.

"Delinkventerne". Olaf Junggreen Have (R 455) kalder sin tegning "En kendt situation". (Elevsamfundets årsskrift 1946, s. 35).

Ildrætsstævner og skoleudflugter

Det årlige idrætsstævne foregik som konkurrence med de tre andre sønderjyske statsskoler samt Duborgskolen og Ribe Katedralskole og gik på omgang mellem de seks skoler. Ved den forudgående mandjævning, der strakte sig over måneder, udpegedes de atleter, der skulle forsvare skolens ære på slagmarken. Foregik det helt i Ribe, kunne der blive tale om indkvartering hos de lokale.

Skoleudflugten kunne gå til Odense, Middelfart, Ribe, Skibelund Krat eller lignende eksotiske steder. Det foregik med særtog fra Aabenraa Station og med rektor i spidsen. Eleverne sad i kupéer klassevis og klasselæreren fomededes at styre flokken. Af og til forekom der uheld, der til rektors ærgrelse kunne blive til erstatningssager for knuste ruder o.lign. Der kunne også forekomme et vist frisprog. Jeg husker en udflugt (formentlig i 1955) til Hinds-gavl, hvor der var mulighed for at leje en båd, hvis klasselæreren tog ansvaret. Den unge adjunkt Laursen var klasselærer for en realklasse, der plagede ham for en sejltur. Han kviede sig. "Åh - kom nu, Lause, så sejle vi en tu' a' Rusland te'". (Af en eller anden grund gik det rygte, at Laursen sympatiserede med Sovjet). Der var tale om en uhørt overstadighed, som ihvertfald må vise, at klassen havde opgivet håbet. Laursen valgte at forbigå episoden i tavshed, men med karakteristiske rystelser af undertrykt latter.

Sprog og omgangsformer

Omgangssproget mellem eleverne var sønderjysk. Men ikke i timerne. Lærerne førte en stadig kamp mod dialekten, og resultatet blev en ganske høj bevidsthed hos os om korrekt rigsdansk. Vi sagde naturligvis De og hr., fru eller frøken til lærerne. I gymnasiet kunne der ske det, at vi selv blev De'set af visse lærere. Gjæng begyndte på den nye tiltaleform allerede i 1.g-klasse. Beck ventede til 2.g. Han ville have vore fæller i realen dimitteret først!

Prøvelser

Den årlige oprykningsprøve i mellemskolen skulle tages absolut alvorligt. Man kunne dumpe. Og prøvelserne accelererede med to årlige terminsprøver i 4. mellem, realen og samtlige tre gymnasieår. Jeg tror egentlig ikke, det var forordnet i 1. og 2. g., men gennemført blev de, og konsekvenserne var

		Aabenraa Statsskole. 1955-56.																																
		1. Klasse										2. Klasse										3. Klasse												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	1	2	3	1	2			
		Lærere																																
		1. Klasse										2. Klasse										3. Klasse												
		Lærere										Lærere										Lærere												
		Lærere										Lærere										Lærere												
M	1. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22
	2. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22
	3. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22
	4. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22
	5. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22
Ti	1. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	2. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	3. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	4. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	5. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
O	1. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	2. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	3. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	4. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	5. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
To	1. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	2. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	3. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	4. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	5. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
F	1. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	2. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	3. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	4. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	5. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
L	1. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	2. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	3. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	4. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	
	5. 10-1955	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	10	10	10	10	Ma	22	12	10	10	10	10	Ma	22	12	Ma	22	

G. Buchreit i skolens årsskrift maj 1956: "Aabenraa Statsskole er en fuldstændig højere almenskole. Den har en 4-årig mellemskole, en 1-årig realklasse, et 3-årigt gymnasium af nysproglig retning og et 3-årigt gymnasium af matematisk-naturvidenskabelig retning". Mellemskolen og realklassen var flersporede, ialt blev det 17 klasser, der undervistes af 25 lærere i ugens 6 hverdage. Skolen leverede et standardprodukt. Grendeling/tilvalgsfag tilhører en senere tid. Elevtal pr. 1. september 1955: 366, heraf 79 i gymnasiet (22%), 31 i realklassen (8%) og 256 i mellemskolen(70%).

kontante, hvis resultaterne ikke holdt mål. Følgen var, at dumpning til studentereksamen ikke forekom. Første gang, det skete i skolens historie, var i 1958. Og skolen - ihvertfald rektor og lærerne - gik nærmest i chok over skammen.

Lærerne

Lærerkollegiet var endnu i 50'erne i vid udstrækning identisk med det korps, der havde været med i 20'erne og begyndelsen af 30'erne. Rektor Buchreitz var blandt de yngste, hvis vi ser bort fra ynglinge som Aage Laursen, Lisbeth Kiil, Poul Dragsbo, Frode Bisgaard og Vestergaard Larsen, der kom til i løbet af 50'erne. Vi syntes lærerne var noget sære. Omgangsformen syntes gammeldags og akademisk. Man var De's og på håndtryk som morgenhilsen. Det sidste kun, hvis man var på talefod. Var man ikke det, kunne der fyge kollegiale gnister, som da lektor Krogh bad lektor Gerdes forføje sig med sin klasse fra fodboldbanen, fordi Krogh skulle flytte til med sin: (snerrende) "Se så at få Deres tændstikker flyttet!" Gerdes var ikke specielt langbenet. Der var absolut ikke korpsånd i lærerkorpsen, og det er mit indtryk, at rektors lederstil heller ikke lagde op til det. Dog husker jeg en bestemt lejlighed, hvor lærerne syntes at summe af fælles aktion. Det var i påsken 1958, hvor de sågar lukkede skolen flere timer før feriens start og rejseklare fra morgenstunden førte opstemte og hektiske samtaler med hinanden i helt nye mønstre. De få, der havde bil, havde køretøjerne stående rejseklare og fyldte dem med kolleger. Det drejede sig vist kun om Buchreitz, Gerdes og Kjeldsen. Måske havde Julie Lindballe også fået sin Dauphine. Resten tog toget. Det var ikke, fordi vi elever blev indviet i dramaet. Men her bagefter står det klart: Alle skulle til Århus for at deltage i Gymnasieskolernes Lærerforenings generalforsamling. En gymnasiereform truede: Mellemskolen i statsskoleregi stod for fald. Rektor havde været langt inde på banen med en afværgemodell, men alt faldt, og få år senere kunne tabet gøres op. 50'erne var forbi, mellemskolen var væk og med den en skolepolitisk epoke.

For os i 50'erne var „Æ Statsskol“ skolen. Den gav/tog 7 år af vores liv. Var det en god skole? Vi elskede den ikke. Men dens prægning af os var enorm. For os fra landet åbnede den tillige horisonter, allerede fordi den bragte os til „æ staj“ hver dag året rundt. Tit måtte vi "langs te'stajs" igen om aftenen til møder eller fester på skolen. I kino, i teater eller til koncert. Sjældent har en konfirmationsgave været mere nyttig, end den cykel mange af os fik ved dåbens bekræftelse! "Bynne fra æ la'n me' æ kat' forsta'n" havde Rødekroungerne hånet os rustikke elementer i skolegården. Men hvem af os husker ellers sin folkeskole? "Æ Statsskol" blev det kosmopolitiske miniuniversitet, hvorfra vor verden gik.

Min tid på Aabenraa Statsskole

Kresten Philipson

Det var ærlig talt ikke mine inderste ønsker, der gik i opfyldelse, da jeg startede i 1. mellem på Aabenraa Statsskole efter sommerferien 1957. Jeg forsøgte at snige mig uden om det uundgåelige med alle mulige argumenter, men her hjalp ingen kære mor, eller far for den sags skyld.

Ganske vist havde mine to ældre søstre ikke talt ilde om stedet, men det var jo milelangt fra gårdens traktorer og ikke mindst min gode kammerat Svend og vores fælles legeplads "skov, mark og sø".

Optagelsesprøve skulle man også til. Og jeg fandt ud af, at man skulle stille op uden for - klassevis - når der blev ringet ind. Det forekom utrolig unyttigt og upraktisk. Nå, jeg kom nu hurtigt til at kunne lide at gå i skole i Aabenraa. Sådan husker jeg det i hvert fald. Der var mange spændende fag, som man slet ikke havde anet eksistensen af i den lille landsbyskole,

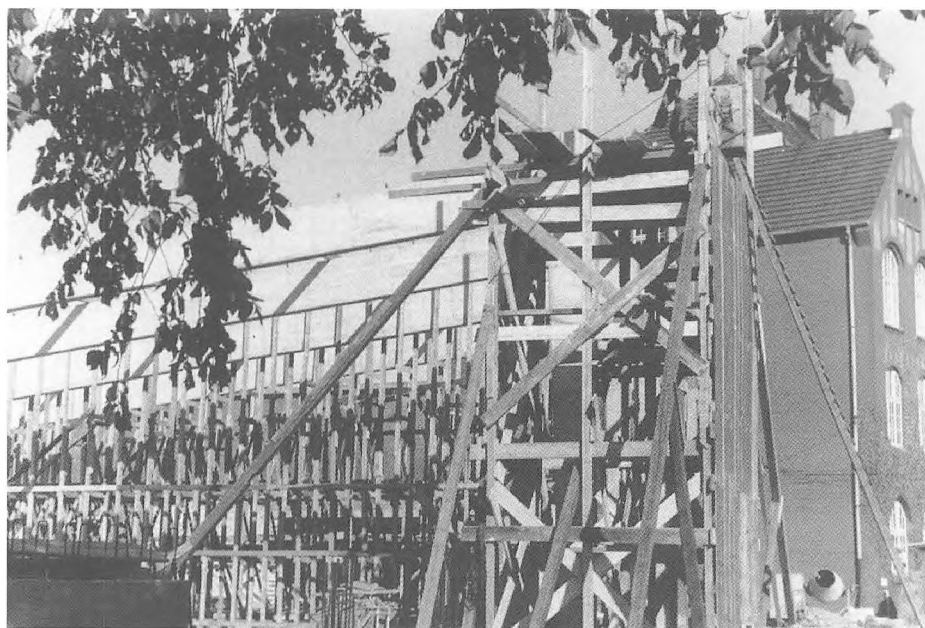
"Det var byggetider i de år på skolen". Nybygningen - en vestlig fløj til 13 klasser - afsattes i marken 27. november 1958. Støbearbejdet påbegyndtes 9. marts 1959 (billedet), og rejsegildet blev holdt 12. oktober 1959. Ibrugtagningen af klassefløj og den nye aula skete med en uges forsinkelse efter sommerferien 1960.

hvor fagene bestod af religion, dansk, regning - normalt i samme rækkefølge hver dag. Ikke mindst rektor Buchreizt' historietimer var spændende. Rektor fortalte fra oldtidens Rom og Grækenland, så nærværende, at man næsten var midt i det. Nogen ting bed sig fast, så de har fulgt med lige siden. F. eks. ser jeg aldrig nogen ting angivet i procenter, uden frøken Lindballes ubønhørlige spørgsmål, "af hvad", dukker op i hukommelsen. Jeg husker det hele som en meget lykkelig tid, men også, at enkelte timer på 50 minutter godt kunne vare lige så længe som en uge i dag. Jeg havde vist nogen gavn af, at mine søstre var flittige og eksemplariske, og jeg slap lettere end rimeligt var.

Lørdagene fik vi fri kl. 13.00 og afhængig af årstiden var der tid til at aflægge besøg på biblioteket eller komme ned på havnen. Den årlige tonnage på Aabenraa var sikkert langt mindre dengang, til gengæld kom der langt flere og spændende skibe, og hvis det var en af de uger, hvor økonomien tillod at indkøbe en 3-styks cigaretpakke til deling med en af vennerne, var det et absolut højdepunkt.

Skolefesterne blev mere og mere interessante, ikke fordi der var så mange af dem, men pigerne var ikke længere kun irriterende, men faktisk ret søde. Højdepunktet var den årlige juleevy, og et år var man gået så vidt, at man havde povet at ændre inskriptionen på talerstolen fra "lys tændes ved lys" til "lys tændes ved kontakten". Det var ret dristigt i de tider.

Det var byggetider i de år på skolen. Der blev bygget aula og klassefløj og gymnastiksalene blev renoveret (Eva Nielsen mener, at de er noget utidsvarende nu, men så gammel er jeg vel heller ikke?)

Stilladset til aulaen.

Dimittendbillede af realister 1962.

Skolebladet "Skræp" var en kærkommen adspredelse i hverdagen. Jeg tror stadig, at det var med vilje, at de ikke omtalte, hvem der vandt håndboldturneringen klasserne imellem det år - det var 4. mellem - og ikke som sædvanligt 3. g.

Jeg valgte at gå i realklassen, for jeg skulle stadig skynde mig ud og være landmand. Men jeg syntes vist, at det var ret kedeligt i realen. Der var ikke meget nyt, og de fleste af kammeraterne gik i 1. g. Jeg erindrer forsøg på at snyde fra enkelte timer, sågar også en hel dag. Det sidste gentog sig nu ikke. 5 timers gåtur i Jørgensgård skov kan faktisk både være koldt, surt og trist - så hellere gå i skole. Det blev selvfølgelig opdaget, og hvad værre var, et ubehjælpssomt forsøg på at fuske tingene på plads i protokollen. Det førte til første og eneste samtale på rektors kontor, hvor han mente, at det nærmede sig dokumentfalsk, hvorimod Hahnemann, der havde leveret navn til korrektionen i protokollen, ikke så helt så alvorligt på det, når man nu havde rimelig orden i de tyske bøjninger.

Dagen oprandt, det hele var forbi. Overrækkelse af eksamensbeviser og Elevsamfundets hæderspræmie. Den står selvfølgelig stadig i min reol - Boganis jagtbreve. Hvad der ikke kan ses, er, at min glæde et kort øjeblik blev blandet med rædsel, om nogen virkelig havde vidst den egentlige årsag til disse spredte hovedpine/mavepinetilfælde hen gennem efteråret.

Jeg har mødt nogle af lærerne siden hen. Tilfældigt i byen o.s.v. Respekten sidder der stadig. Frøken Bisgaard, som det måske bedste eksempel, stor og dejlig på enhver måde. Da vi sidste år kiggede på salamandre sammen, var det næsten som at være på ekskursion igen.

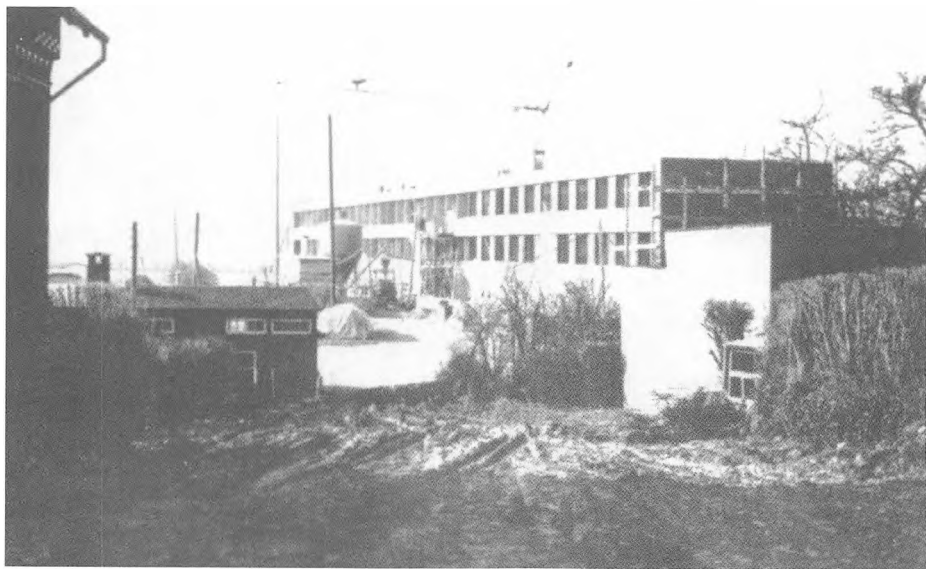
Glimt fra alumnatets start Esther Buchreitz

Allerede kort tid efter rektorskiftet i 1941 fik skolens nye rektor den idé, at der til skolen skulle knyttes en kostafdeling. En af grundene var den, at forældre fra landets andre egne end Sønderjylland - især vel nok fra Københavnsområdet - skulle have mulighed for at lade deres børn få en gymnasietid i Sønderjylland og på den måde opleve den særlige atmosfære, der findes i denne landsdel. Også udlandsdanskere skulle have mulighed for at sende deres børn på kostskole i Sønderjylland.

Men tiden gik, uden at ideen kom i gang. Ikke før i 60'erne blev det til virkelighed med byggeriet. Der var nu helt andre tider - anden verdenskrig var slut - efterkrigstiden blev fulgt af de glade 60'ere. Nu kunne man begynde at tænke på at virkeliggøre tanken om en kostafdeling ved Aabenraa Statsskole. Fra ideens opståen har rektor kaldt den nye afdeling ved skolen for "alumnat". Det gjorde han i modsætning til „internat“, som blev anvendt af de tyske skoler. Beboerne på kostafdelingen blev derfor kaldt "alumni".

I midten af 60'erne begyndte byggeriet, og de første alumni kunne flytte ind ved skoleårets begyndelse i 1968. Byggeriet var på det tidspunkt ikke færdigt. Der skulle, når byggeriet var færdigt, bo 60 unge mennesker, 40

Skræp/organ for Aabenraa Statsskoles elever, 1. april 1968. Alumnatet under bygning.

piger og 20 drenge; men skolen havde valgt det første år ikke at have fuld belægning, der optoges 43 unge - 29 piger og 14 drenge. Personaleansættelsen skete også over en længere periode.

Rektor blev alumnatets efor, Ingeman Pedersen blev regnskabsfører, Poul Dragsbo og Rolf Thorup ansattes som tilsynsførende kostskoleinspektører. Elevværelserne og lejlighederne til inspektørerne var færdige ved skoleårets begyndelse, men det øvrige bygningskompleks manglede en del i at være brugbart, derfor skulle der ikke fra skoleårets begyndelse ansættes økonoma og husmoder. Dog blev der ansat rengøringspersonale, og som pedel ansattes skolens pedel Holger Jensen. Mens byggeriet blev færdiggjort, skulle alumnatet fungere i det daglige, og dette blev jeg opfordret til at være behjælpelig med.

Bespisningen blev ordnet på den måde, at alumnerne gik over på skolen, hvor pedel Jensen assisteret af sin kone serverede morgenmad i kantinen. En aftale, der varede til efterårsferien, blev indgået med det tæt ved liggende 4. Maj-Kollegium om servering af varm mad om aftenen. Om søndagen fik alumnerne udleveret spisebilletter til Ungdomsborgens cafeteria. Tilbage var nu kun, hvordan frokosten i 11-frikvarteret skulle klares. Vi fandt frem til, at vi kunne bruge køkkenet i den ene ubeboede inspektørlejlighed til at forberede maden i. Dette påtog jeg mig. Spisestue og køkken var ikke brugbare, heller ikke opholdsstuen, men den blev i den første tid - indtil spisestuen kunne tages i brug - gjort anvendelig som spisested i det store frikvarter.

Kostplan, fra den 16/11 - 30/11.

Lørd. d. 16.	Kalvefrikass'e -----	Eblegrød
Sønd. d. 17.	Korteletter m. pommes frites -----	Is
Mand. d. 18.	Bef -----	frugtgrød
Tirsd.-	19. Medister -----	Suppe
Onsd. -	20. Sprængt nakke m. grøntsager -----	Trifli
Torsd.-	21. Forløren hare -----	Eblesuppe
Fred. -	22. Irsk Stuvning -----	Ananas og ferskner
Lørd. -	23. Paserede porrer -----	Frugter
Sønd. -	24. Benløse fugle -----	Ris a la mansk
Mand. -	25. Hakke karbonade m. rødkål -----	Suppe
Tirsd.-	26. Boller i selleri -----	Citronsuppe
Onsd. -	27. Fisk -----	Åbrikosgrød
Torsd.-	28. Gullach m. kartoffelmos -----	Kærnemælkssuppe
Fred. -	29. Gratin -----	Eblegrød
Lørd. -	30. Polser m. kartoffelsalat -----	Risengrød

Kostplan fra alumnatets første år.

Spisestue og opholdsstue blev færdige, så vi kunne tage dem i brug 14. september, og den dag blev alumnatets fødselsdag, en dag, som vi hvert år har fejret. Den 20. september inviterede vi lærerkollegiet, så de kunne se den nye kostafdeling.

Mange skridt blev der gået, når maden skulle bæres fra det lille køkken og ned til spisestedet, den nuværende opholdsstue og den ikke spiste mad skulle tilbage til køkkenet. Primitivt var det, men alle tog det med godt humør. Som et eksempel kan nævnes, at køleskabet i inspektørlejligheden var beregnet til én person, så opbevaring af mad til godt 40 unge var et umuligt problem at løse. Og det var varme sensommerdage. Frokosten bestod af ta'selv-bord

Efter skoletid stod der i forhallen på Alumnatet et stykke brød af den ene eller anden art, der kunne tages med op på værelset. Det var varme august- og septemberdage, hvor det var umuligt at opbevare madvarer fra den ene dag til den anden. Når jeg var færdig med frokosten den ene dag, skulle jeg ud for at købe ind til den næste dag. Det var et tidskrævende arbejde at sørge for frokosten, et arbejde, som kunne tage hele min dag, og derfor så vi hen til, at skolen pr. 12. oktober kunne ansætte Karoline Andersen som økonoma. Karoline Andersen havde bestyret spisestedet "Bondestuen" i Aabenraa, og hun kunne lave god sønderjysk mad. Af planen over en måneds tid ser vi, at hun sørgede godt for os. Til hjælp havde hun en kokkepige og to køkkenassistenter. Samtidig med at jeg tog mig af frokosten, var jeg alumnatets plejemor/husmor, d.v.s. jeg skulle tage mig af det arbejde, der faldt for: tilsyn med værelser, rengøring, linnedordning, syge alumner o.s.v.

Alumnerne valgte et alumneråd, som sammen med rektor, Ingeman Pedersen, Dragsbo og Rolf Thorup udarbejdede en husorden, som man på et alumnemøde godkendte og forpligtede sig til at efterleve.

Lad mig nævne nogle dage fra alumnatets første tid.

Alumnerne skulle møde søndag før skolestart om mandagen, og allerede søndag over middag gik en ung mand hvileløst frem og tilbage på fortovet foran skolen og vor bolig. Ganske tydeligt var det en af vore nye alumner, vi kontaktede ham og fik ham ind i rektorboligen, hvor vi bød ham velkommen til Aabenraa. Han fortalte, at han kom fra Færøerne. Vi tilbød ham, at han kunne telefonere hjem for at fortælle, at han var godt ankommet, hvilket han gjorde, samtidig fortalte han begejstret, at "de har television". På det tidspunkt var det ikke almindeligt, hvor han kom fra.

I skolens dagbog kan vi læse:

11. august ankommer de 29 piger og 14 drenge for at tage alumnatet i besiddelse.

14. september tages alumnatets fællesrum - dagligstue, bibliotek, spisestue og køkken i brug med en fest for alumner og de tilsynsførende. Denne dag kaldes alumnatets fødselsdag.

28. oktober kommer malerne Poul Gadegaard og Børge Rosenfalck på

besøg for, opfordret af Statens Kunstfond, at give forslag til fællesrummets kunstneriske udsmykning. Resultatet blev den udsmykning, der i dag kan ses i spisestuen og forhallen udført af Poul Gadegaard.

4. december besøger Hendes Majestæt Dronning Ingrid skolen for at uddele rejsestipendier fra Ingrid Fonden. Dronningen beser ved denne lejlighed alumnatet, hvor skolen er vært ved en lille sammenkomst for særligt indbudte og alumner.

28. april 1969 finder den officielle indvielse sted af skolens nye bygninger, den ene af disse er kostafdelingen. Der blev talt af formanden for byggeudvalget, kontorchef i undervisningsministeriet Erik Jensen, undervisningsdirektør Sigurd Højby, der tillige repræsenterede undervisningsminister Helge Larsen, som af regeringsforretninger pludselig var blevet forhindret i at være til stede, af lektor P. Beck (ældste lektor), elevrådsformanden Sven Erik Henningsen og alumnerådsformanden Hanne Birgitte Petersen samt af rektor. Under ledelse af adjunkt Thorup og fru Sofie Agerskov opførtes uddrag af Lewkowitz: Sangværk.

Ministeren havde indbudt en snævrere kreds af dem, der har haft andel i byggeriet, til frokost i skolens kantine. Der blev her talt af amtmand C. A. Vagn-Hansen, kgl. bygningsinspektør Jørgen Stærmosse, borgmester Erik Jessen, lektor Ingeman Pedersen, rektor Keller Hansen, lektor Erik Lilsig, maskinmester E. Jacobsen, stadsskoleinspektør S.P. Hansen, rektor Karl-Heinz Sass, amtsskolekonsulent P. Alkærsg, undervisningsdirektør Højby og rektor.

Alumnatet modtog mange blomster og gaver, nævnes kan:

Fra Aabenraa byråd: Johannes Mejers kort over Aabenraa, tegnet 1642. Fra elevsamfundet: en pladespiller til alumnernes brug. Fra arkitekter og ingeniører: en flagstang til alumnerne. Fra arkitekt Jørgen Stærmosse: et flag til fornævnte flagstang.

Sparekassen Sønderjylland forærede i anledning af deres 150 års jubilæum eleverne et tv-anlæg.

H. M. Dronning Ingrid besøger alumnatet 4. december 1968. "Jeg ved fra mig selv, at ingen-sinde er man så modtagelig for nye indtryk som i de unge år" (Af dronningens tale. Heimdal 4.-12. 1968).

Der blev indrettet frisørsalon med inventar fra en nedlagt frisørsalon i byen, endvidere en billardstue og et mørkekammer. I skolens gymnastiksal blev opstillet et bordtennisplade, ligesom der i foråret 1970 kom udendørs bænke og borde.

Fra skoleårets begyndelse i 1969 blev Annette Bolwig ansat som plejemor. Med denne ansættelse sluttede den foreløbige ordning.

Det var endelig lykkedes for skolen at få den længe ønskede kostafdeling.

Siden alumnatets start er der sket store ændringer med mange ting på kostafdelingen - sågar nedlæggelse har været på tale.

Tiden, der er gået siden oprettelsen, har medført disse ændringer; den "gamle" mening med en kostafdeling er tiden måske løbet fra. Set i bakspejlet har ideen været god; men som så meget andet har vort velfærds-samfund desværre været med til at gøre denne form for kostskole mindre attraktiv. Det har været mig en fornøjelse at kunne hjælpe Aabenraa Stats-skole med at få alumnatet op at stå og følge det de første år og lad da dette være et meget lille glimt af hvad der skete, da alumnatet startede, og samtidig en hilsen og lykønskning til min gamle skole i anledning af 75-års-jubilæet.

Minister vil ikke redde kostafdeling

Undervisningsminister Ole Vig Jensen (R) kan ikke se nogen geografisk begrundelse for at bevare kostafdeling i Aabenraa.

AABENRAA: Selv om kostafdelingen ved Aabenraa Gymnasium & HF er den eneste af slagsen i hele den sydlige del af Jylland, er der ingen grund til at lave særregler for at bevare den.

Det giver undervisningsminister Ole Vig Jensen (R) udtryk for i et svar til det socialdemokratiske folketingsmedlem Lis Greibe. Han spiller samtidig bolden tilbage til Sønderjyllands Amt.

Et forslag til ændring af gymnasieleven indeholder et nyt tilskudssystem for kostafdelinger. Det vil dermed blive meget dyrere at bo på en kostafdeling - enten for amtet eller for den enkelte elev. Dycke Hoff, formand for undervisnings- og kulturudvalget under Sønderjyllands Amt har allerede bebudt, at kostafdelingen må lukkes, hvis lovforslaget bliver vedtaget.

Det har fået Lis Greibe til at stille spørgsmål til ministeren i håb om, at der kan laves undtagelser for kostafdelin-

Ingen grund til at lave særregler for kostafdelingen i Aabenraa, mener undervisningsministeren. (Foto: Ernst Winckelmann)

gen i Aabenraa.

- Kan der tages særlige hensyn til de nationale og geografiske grunde, der taler for at bevare en kostskole i Sønderjylland, lyder et af de spørgsmål, som Lis Greibe har stillet ministeren i folketingets undervisningsudvalg.

Duborgskolen

I sit svar gør Ole Vig Jensen opmærksom på, at Duborgskolen i Flensborg giver medlemmerne af det danske mindretal syd for grænsen mulighed for at få en gymnasieud-

dannelse. Denne studenterkassen er anerkendt både i Danmark og i Tyskland.

Der findes også et dansk ungdomskollegium i Flensborg, som fjerntboende elever kan bo på.

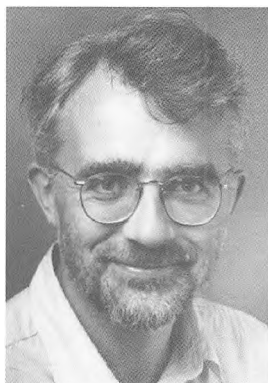
Ministeren peger også på den mulighed, at eleverne kan tage frem og tilbage til en af gymnasiene umiddelbart nord for grænsen.

Han slutter sit svar med at gøre opmærksom på, at det alene er Sønderjyllands Amt, der afgør om kostafdelingen i Aabenraa skal nedlægges.

*Alumnatets nedlæg-gelse på vej.
JydskeVestkysten 23.
marts 1995. (Foto: Ernst Winckelmann).*

Ordets magt - en 69'er tænker tilbage

Peter Japsen

Der skulle være introduktionsmøde på skolen om aftenen. Et møde for alle, der overvejede at starte i gymnasiet eller i HF efter sommerferien. De unges forældre kunne selvfølgelig også komme. I aulaen skulle rektor Buchreitz fortælle om Åbenrå Statskole og lærerne om de enkelte fag. At dette møde skulle give anledning til noget af det værste postyr i skolens historie var der ingen, der kunne vide.

Vi var flere, der syntes det var en rædselsfuld idé. Vi var godt trætte af skolen og af den måde, den blev styret på. Især syntes vi ikke, det var betryggende at overlade det til lærerne alene at fortælle om, hvordan det var at gå på Åbenrå Statsskole. Så vi var en håndfuld, der mødtes den selvsamme eftermiddag for at skrive en løbeseddel om vores syn på skolen. Der var jo ingen, der havde bedt eleverne om at deltage i hvervemødet, så det var bare med at få vores indestængte irritation ned på papir.

Vi udarbejdede pamfletten hjemme hos mig. Jeg husker, det blev et frygteligt kaos på mit lille værelse. Vi var vist en 5-6 stykker, nogle fra gymnasiet og nogle fra det nystartede HF. Det var i høj grad HF'erne, der var trætte af den autoritære stil på skolen. Flere af dem havde været ude af skolesystemet i nogle år, så de kunne slet ikke indordne sig, mens vi andre måske ikke vidste bedre. Vi havde vel kun en telepatisk fornemmelse af, hvad ungdomsoprøret krævede af os.

Idag er det nok svært at forestille sig, hvordan en sådan løbeseddel blev til 'dengang', for hundrede år siden - i 1969. Dengang var hverken PC'ere eller fotokopimaskiner opfundet. Så det foregik med stencil. Teksten, om hvad vi mente om Åbenrå Statsskole blev besluttet af de forsamlede, linie for linie og så skrevet ind. Der var ikke noget med at gå tilbage og rette stavfejl eller med at finpudse en formulering. Heldigvis var der en af de livskyndige HF-ere, der havde været på maskinskrivningskursus. Vi andre skulle jo stadig aflevere blækregning. Med fyldepen. Selve duplikeringen blev ad omveje mulig efter lukketid på en virksomhed, som en skolekammerats far var indehaver af.

Vi blev færdige i sidste øjeblik. Vi for ud på skolen, hvor mødet skulle til at begynde. Løbesedlen blev delt ud i forhallen, men Søren og jeg skulle lige have fat på dem, der allerede var ankommet, så vi tog os af dem, der sad inde i aulaen. Inden mødet startede, trak vi os tilbage i god ro og orden.

Tilfredse med for en gangs skyld at have givet luft for vores meninger.

Men så nemt gik det ikke. Næste morgen måtte skolens pedel ud med breve fra Buchreitz til Søren og mine forældre. I første omgang måtte vi holde os væk fra skolen en uge, mens Buchreitz og skolens organer overvejede repressalierne mod os. Vores ungdommelige synspunkter var faldet rektor, lærerne (dem alle?) og mange af byens pæne borgere ualmindeligt stærkt for brystet. De kunne slet ikke leve med dem. Og de kunne hverken forstå eller acceptere dem. Ja, der var dem, der mente, at vi var led i en større sammensværgelse, og at vi var dirigeret udefra.

Organiserede var vi. En ganske lille smule ihvertfald. På ruinerne af Radikale Gymnasiaster, RG - det traditionelle modstykke til gymnasieverdenens højrefløj Konservative Gymnasiaster, KG - havde vi på skolen dannet Proko: Et forum for progressiv kommunikation! Partipolitik var ikke sagen, det drejede sig om at skabe konkrete aktioner, hvor autoriteterne blev udfordret. Jeg mener, at vi holdt møder med både 20 og 30 deltagere. Prokos første attack bestod i at fastgøre Den lille røde for skoleelever med metalkæder på elevtoiletterne. Vi var selv meget begejstrede for det muntre indslag.

Når jeg læser løbesedlen idag, synes jeg, indblanding udefra måtte være det sidste, man tænkte på. Løbesedlens formulering virker noget ubehjælpelig. Men vreden over formynderiet på skolen er ikke til at tage fejl af. De patriarkalske forhold på skolen var slet ikke i overensstemmelse med tidsånden. Selv om jeg nok må indrømme, at Buchreitz bragte sig selv godt i centrum for vores oprørstrang. Hans selvhævdende fremtoning gav os den faderfigur, vi elskede at hade.

Jeg skal love for, at vi (dvs. Søren og jeg) fik modspil. Ikke noget med dialog eller spørgsmål. Jo, vi blev spurgt, om vi var rigtig kloge og om, hvorfor vi overhovedet gik på skolen, når vi nu var så utilfredse. Vi blev simpelt hen tromlet ned. Rygterne ville vide, at vi var lige ved at blive smidt på porten for tid og evighed. Men vi fik lov at nøjes med en uge. På betingelse af, at vi fik en læge til at udtale sig om vores sindstilstand! "Jeg håber, at De kan tale ud med ham og eventuelt få ham undersøgt... Jeg har oprigtigt

ondt af ham", skrev Buchreitz til mine forældre. Og på betingelse af, at vi og vores forældre mødte til hver sin samtale med Buchreitz og en fra lærerkollegiet. Her - og senere skriftligt - skulle vi så erklære vores endegyldige underkastelse. Hvad samtalen med lægen angår, så førte den for mit vedkommende til det lykkelige resultat, at jeg kom på sporet af en ryglidelse, som først fik mig fritaget for gymnastik og siden for militærtjeneste. Min mentale tilstand vidste lægen ikke, hvad han skulle stille op med.

Vores løbeseddel var selvfølgelig kun en lille ting. En detalje fra en periode, hvor der faktisk blev stillet spørgsmål og rokket ved nogle af magtens søjler. Foran os lå verden åben og med uanede muligheder. I forhold til tidligere tiders mere eller mindre stiltiende accept af tingenes tilstand, var vi blevet en stadig større gruppe, der mente, at tiden var inde til at tage vare på udviklingen i fællesskab. Måske er det idag blevet lidt sværere at opkaste sig selv til tyrann?

Bilag:

Den famøse løbeseddel. Uddelt på skolen den 30. - 1- 1969 ved et møde for elever, der ønskede at søge optagelse på Statsskolens Gymnasium eller HF-kursus. På grund af originalens dårlige kvalitet gengives den her i renskrift, men med den oprindelige retskrivning og tegnsætning.

er der egentlig så dejligt på åbenrå statsskole? takket være det hefte du har fået om gymnasiet, får man det indtryk, at gymnasiet er noget helt andet end folkeskolen, lærerne er nogen flinke fyre, og nogle af fagene har ovenikøbet til formål at give indsigt i kulturelle anliggender, og man stifter bekendtskab med de betydeligste forfattere indenfor den danske litteratur. lærerne vil også behandle een som et voksent menneske. Sådan er det slet ikke. de fleste af lærerne underviser efter metoder, der blev forladt for 15 år siden. det mest karakteristiske er den komplet manglende kontakt mellem lærer og elev, på grund af den fuldstændig manglende interesse er forholdet lære-elever tit uhyre pinligt. dette er ikke blot kedeligt, men også direkte skadeligt for undervisningen. time efter time væltes der kundskaber ned over eleverne, men alligevel står mange helt på bar bund, når de skal op til den endelige eksamen. Skolegangens formål er eksamen og ikke stoffet i sig selv og netop derfor bør specielt hf'ere gøres opmærksomme på åbenrå statsskole hf kurset blev jo netop oprettet, fordi gymnasieordningen var forældet. kendsgerningen er, at hvor der på gymnasier oprettes hf-afdelinger, er undervisningen nøjagtig den samme som den der bliver givet i gymnasiet, men kan man vente sig andet? hf'ernes lærere er nøjagtig de samme som gymnasiasternes, selv de bøger hf'erne bruger er gymnasiets, og man kan vel ikke forlange, at en lærer fra time til time skal kunne omstille sig fra en autoritær til en friere undervisning, især ikke hvis han har undervist efter det autoritære system i årtier, hvad mange af lærerne på åbenrå statsskole har gjort. og alt dette giver sig hos eleverne i en fuldstændig ligegyldig hold-

ning, og arbejdet for elevorganisationerne bliver just ikke lettet af den kendsgerning, at rektor nærer en panisk angst for aktivitet uden for skoletiden. På alle statsskoler gælder det at rektorerne har praktisk taget al magt over skolen, denne urimelige magtbeføjelse kan man bare benytte sig af i større eller mindre grad. og på åbenrå statsskole benyttes den fuldt ud.

*hvis buchreitz vil have folk skældt ud, bliver folk skældt ud.
hvis buchreitz vil blande sig i skolekomedien, blander han sig i den.
hvis buchreitz ikke vil have at der bliver tygget tyggegummi
på skolen, bliver der ikke tygget tyggegummi på skolen,*

og dette ønske om at kontrollere alt liv på skolen fører til et alt for stort arbejdspress (bl.a. forøget af den nyoprettede kostafdeling, alumnatet) der gør ham uligevægtig, så han tager nye endnu mere urimelige beslutninger. på alumnatet praler bl.a. rektor af at man har landets frieste forhold, hvilket vil sige: ingen alkohol, lektielæsningsstid, osv. plus nogle lærere, som skal passe på, at alumnerne ikke foretager sig noget forkert, det må de bl.a. gøre ved at gennemrode alumnernes private ejendele, så hvis du skal gå på åbenrå statsskole og bo i byen, så undgå for enhver pris alumnatet. man kan få dømt enhver værelsesudlejer for de ting, som de tilsynshavende har lov til at gøre på alumnatet.

Landets frieste kostskole

Alumnatet ved Åbenrå Statsskole er landets frieste kostskoleafdeling, siger Hanne Petersen, der er formand for det valgte alumneråd, og Kirsten Lauersen, der også er medlem af rådet.

— Det er utroligt, hvad elever på kostskoler landet over bydes på, siger Hanne Petersen og Kirsten Lauersen. Mange steder er kostskolerne de rene frængsler, og de bedste steder kommer kostskoleeleverne »kun« ud for frihedsbevarelse.

— Vi er glade for at bo på landets frieste kostskole, men er langt fra tilfredse med forholdene endnu. I alumnerådet arbejder vi med at gøre forholdene bedre for alumnerne, men det er ikke altid let. For alumnerådet har ingen form for medbestemmelsesret — kun ret til at stille forslag.

Alumnerådets store drøm er at få medbestemmelsesret over alumnatets forhold. Endnu må vi kun komme med forslag, og så er det op til rektors nåde, om der lages hensyn til vore forslag.

Som forholdene er, har vi konkret ikke noget som helst at skulle have sagt — bare foreslå.

RAZZIAER

En ting, som vi er utilfredse med, er, at de tilsynsførende uanmeldt kan undersøge vore værelser døgnet rundt.

Vi er utilfredse med, at det stadig kan lade sig gøre, selv om det er lykkedes os at få aktiviteten dæmpet.

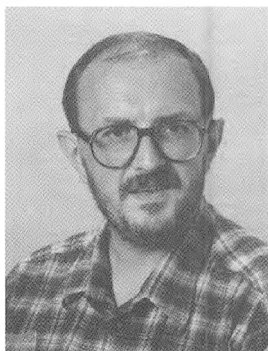
kort sagt:

*hvis det overhovedet er muligt for dig
så søg optagelse et andet sted end
aabenraa statsskole*

lad denne seddel gå videre
fejlene skyldes hastværk,
yndskyld!

Sønderjyden 18.-11. 1968. "Landets frieste kostskole" - og dog!

"De banede veje" Orla Christiansen

Da vi i sin tid i folkeskolen skulle rykkes op fra 5. til 6. klasse, det var i 1963, skulle der foruden til selve oprykningen også tages stilling til, om man skulle forblive, hvor vi nu engang var, eller om man skulle forflyttes over i den såkaldte boglige linie, altså over i det spor i uddannelsessystemet, der sluttede ved realeksamen eller førte videre til gymnasiet.

Min daværende klasselærerinde, fru Hviid, som hun altid blev tiltalt, gjorde det allerede dengang klart, at jeg i al fald ikke var egnet til at fortsætte i den boglige linie. Og lydig, som jeg var, fulgte jeg

hendes dom - et stykke af vejen i al fald!

Bruddet med den Hviid'ske linie kom i løbet af 1967, på et tidspunkt altså, hvor jeg i et par år havde bevist overfor mig selv - og skolen -, at det ikke så meget var evnerne, der var noget galt med, men derimod den dom(mer), der helt uberettiget havde låst mig fast i et spor, hvor jeg øjensynligt alligevel ikke hørte hjemme. Om ikke imod reglerne, så dog imod sædvane, lykkes det mig med udgangen af 9. klasse - og således efter i to år at have fulgt undervisningen frem mod den såkaldte "teknisk forberedelseseksamen (TF)" - at blive flyttet over i realafdelingens 2. klasse. Selvom det i realiteten betød, at jeg skulle gå 9. skoleår om igen, var jeg glad for beslutningen, fordi vejen til gymnasiet nu stod åben for mig. Men da jeg samtidig ikke ønskede at spille tiden, havde jeg - igen mod sædvane - besluttet kun at tage dette ene år på realafdelingen, altså ikke at tage nogen realeksamen, men straks igen at hoppe fra i utide - ned på gymnasiet! Det kunne man godt. Betingelsen var imidlertid, at man skulle stille til en optagelsesprøve. Så det gjorde jeg så. Hvor mange fag, der skulle aflægges prøve i, husker jeg ikke, kun at prøven skulle aflægges mundtligt og at de to af fagene var historie og biologi, og at prøven i alle fagene foregik helt uden forberedelse. Placeret foran en kreds af lærere, blev der stukket forskellige spørgsmål ud, som jeg skulle svare på. Jeg husker f.eks., jeg i historie blev spurgt om noget i forbindelse med Karl Marx og revolutionen i 1848 i Tyskland, og at den eksaminerende historielærer, hver gang jeg talte om Tyskland, insisterede på, at dét måtte jeg ikke sige, fordi der på dette tidspunkt endnu ikke eksisterede et egentligt Tyskland, men kun en række selvstændige tyske stater, og at jeg i biologi blev spurgt om noget i forbindelse med frøer, f.eks. hvad disse padder af familien Ranidae sådan levede af, og at jeg - fordi jeg ikke kunne huske så meget derom - lod min tunge springe frem og tilbage for at vise, at sådan gjorde de, og dét, de på denne måde

tog til sig, var fluer o.l. insekter. Men altså, det korte af det lange blev i al fald, at seancen foran lærerkollegiet på gymnasiet blev kronet med held, således at jeg i august måned 1968 kunne begynde som elev i 1.m.a. (altså på den matematisk-fysiske linie).

Jeg husker endnu meget klart den følelse af ærefrygt for uddannelsesstedet, der overmandede mig, da jeg trådte ind ad døren til forhallen, de "sommerfugle i maven", der sammen med hele den altdominerende ydmyghed omkring den her forsamlede lærdhed og min store forventninger til det stof, som jeg nu skulle til at lære - og forhåbentlig også ville være i stand til at tilegne mig - , gjorde, at jeg på trods af min legemlige fylde, i højden såvel som som i omkreds, dog inderst inde følte mig så lille, at selv et magerligt havde plads i den punktformige udkant af sjælen, hvor også min selvtillid havde hjemme!

Til iblandt mine forestillinger om dét at gå på "en højere skole", som rektor Buchreitz yndede at omtale stedet, hørte - i al min naivitet - også forestillingen om elevernes engagement omkring samfundsforholdene i almindelighed og de store begivenheder i særdeleshed. Så da jeg om morgenen den 21. august 1968 mødte op på skolen, var jeg indstillet på, at skolen ville stå på den anden ende, at samtlige elever og lærere ville være i skarp dialog omkring en fordømmelse af Warszawa-pagt landenes indmarch i Tjsekkoslovakiet natten før. Men ak!! Skolen - eleverne og lærerne - var i den grad upåvirkede af situationen, at min skuffelse ikke kendte nogen grænse. Ikke ét ord om nattens udvikling, ingen debat, intet engagement. Hvor var den intellektuelle sensibilitet og oprørsånd henne, som jeg som en selvfølge havde forudsat, helt naturligt hørte hjemme i vores kreds? Måske levede og havde den det godt i de klasser, hvor man havde samfunds-fag!? Men det havde vi i 1.m.a. jo endnu ikke på vores timeplan.

De første "standpunktskarakterer" blev givet "julen 1968". Det var dengang, hvor der endnu var rigtige karakterbøger til. Man nøjedes nemlig ikke med, blot at skrive en række tal i de dertil indrettede felter. Nej! Tallene var ydermere ledsaget af lærernes "meddelelser til hjemmet", de såkaldte "vidnesbyrd", og derudover af selveste rektor, Georg Niels Thygesen Buchreitz', personlige "guldkorn" til den enkelte elevs hidtidige præstationer. I mit til-

fælde lød rektors fyndord til det alt i alt næppe bæredygtige standpunkt: "Jeg må vist sige, at man ikke kan gå egne veje gennem en højere skole. Man må og skal følge de banede veje. Gør det! De vil føre til målet. - Ellers løber man vild! GB"

Unægteligt en opmuntrende strofe! Et par måneder senere fik jeg så virkeligt - og endeligt - "banet vejen" - ud af "anstalten"! Væk fra Buchreitz' selvhøjtidelige facon, væk fra den stokkesvingende kemilærers yderst militæriske undervisning, væk fra hin gnavpote uden sidestykke, der i sin nedladende og nedgørende undervisning i tysk gjorde i den grad grin med sine elevers udseende og hullede kundskaber, at man skulle tro, at han hverken kunne lide sine elever eller - hvad værre var - sit fag; men desværre også væk fra den lange stribe af lærere, som med deres menneskelige varme, deres myndige formidling og kyndige føreskab skabte respekt om deres person og alene i kraft deraf blev prægende for eens videre liv!

I et længere brev forklarede jeg mig overfor rektor, gjorde rede for min labile psyke og min manglende evne til at leve op til skolens krav, og forlod derpå valpladsen til fordel for en "karriere" i det private erhvervsliv, hvor jeg nu tilbragte de følgende 10 år, indtil jeg med højtflyvende planer og en stadig mere slunken pengetank fuldt og endeligt havde fået kørt ikke alene min fars firma, men også det konglomerat af yderligere firmaer, som vi efterhånden havde fået stablet på benene, hen til - ja, sågar ud over - den berygtede afgrundens rand!

Dér stod jeg nu - foran ruinerne af min hybris! Men, havde min far altid sagt - og det fortsatte han med nu -, "kan du ikke blive andet, kan du altid blive folkeskolelærer"! I sandhed noget af en påstand, må jeg nok sige; men det besluttede jeg altså nu, at jeg ville være!

Det traf sig derfor meget godt, at der i den oprindelige "Lov om højere forberedelseseksamen" af 8.06.1966 (med senere ændringer) stod, at HF netop var blevet skabt med dét indhold for øje, hvortil kom, at loven derudover end ikke stillede noget bestemt krav om afsluttede eksaminer, men netop henvendte sig til folk af min slags, der, efter et længere fravær fra hele

skolesystemet, nu (igen) kunne tænke sig at få en højere uddannelse - ikke på baggrund af karakterer, men på baggrund af livserfaring!

Efter nu at have fået bragt formaliteterne i orden, startede

"De banede veje...".
Dimission juni 1960.
(Foto: Th. Lawaetz).

jeg derpå på Aabenraa Statsskoles HF-afdeling i august måned 1979. Jeg var da 28 år gammel!

I mellemtiden havde skolen fået en ny rektor. Georg Buchreitz, der aldrig havde forsømt nogen chance til overfor os elever i det mindste - både direkte og indirekte - at få fortalt, hvor helvedes klog og alvidende han i grunden var, ja, at der faktisk ikke var nogen, hverken i nutiden, endsige i historisk tid overhovedet, der kunne måle sig med ham, var blevet erstattet (så erstattes kunne han dog) af Eva Nielsen! Men også mange af de gamle lærere, som jeg tidligere havde haft, var nu borte og med dem, lærte jeg efterhånden, også den gamle orden. Det var tydeligt, at der nu blæste en ny, en friskere vind overalt på skolen. Med det nye klima havde også en mere human holdning og liberale former fundet indgang i klasseværelserne! Man følte sig straks velkommen!!

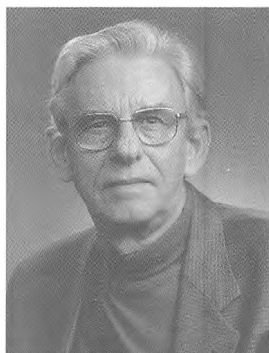
At jeg to år senere, i 1981, da jeg var færdig med min HF-eksamen, også var færdig med min oprindelige plan om at ville være folkeskolelærer, skyldtes ikke mindst også den undervisning og de lærere jeg fik denne gang. I stedet fortsatte jeg på Århus Universitet, hvor jeg frem til 1990 fuldstændigt tabte mit hjerte til filosofien og derfor da også afsluttede med en magisterkonferens det år!

Jo, livets veje er ofte uransagelige, ikke så meget dog de banede, som de ubanede, netop fordi vi dér ledes mere af tilfældighederne og af ens egentlige væsen som menneske, og mindre af den fornuft, som ellers siges at styre os og vores adfærd! Lad det altså være sagt nu, det er (var) det rene sludder og vrøvl: Buchreitz havde ikke ret, da han lagde sig fast på "de banede veje". Livet er nemlig kun værd at leve og giver kun udbytte, når netop disse veje af og til forlades!

I skoleåret 1968/69 omfattede lærerkollegiet 33 medlemmer. I 1981/82 var lærerkræfternes antal 55, hvoraf kun 6 havde været med i 1968/69. 1. april 1994 omfattede kollegiet 81 medlemmer, hvoraf 61 havde været med i 1981/82. Billedet er taget 1981 i aulaen med H. W. Lauesens malerier som baggrund.

Rundt om 68 eller Aabenraa Statsskole i rektor Buchreitz' sidste rektorår Ole Søgård Larsen

Det er forbløffende, så mange opfattelser af ledelse vi er blevet påduttet de senere år. Vi skal helt tilbage til tiden før 1968, før vi finder fasttømrede, længerevarende ledelsesroller inden for de forskellige erhverv. Før 1968, ja, tallet er magisk. Det udløser en række associationer om og holdninger til oprør af forskellig art. Fænomenerne fandt sted over en længere periode, på begge sider af 1968; på Aabenraa Statsskole og de fleste andre gymnasieskoler dog først fra slutningen af tresserne. "68" ændrede mange af vores opfattelser, og vi blev usikre på nogle områder. - Men før 1968 vidste man, hvad man burde lære på et gymnasium, og hvordan eleverne skulle opføre sig. Og man vidste, hvad en rektor var, og hvad han burde stå for.

Jeg mødte rektor Buchreitz første gang i 1960. Han havde inviteret mig til frokost, fordi han havde fået oplyst, at jeg skulle afløse ham som dansk-lærer ved det i 1959 genoprettede Tyske Gymnasium i Aabenraa. Og han ville nu orientere mig om forholdene i byen, det tyske mindretal og dets gymnasium. Han havde påtaget sig danskundervisningen på sin naboskole det første skoleår, fordi han ville mindske den animositet, der måske kunne være i danske kredse imod et nyt tysk gymnasium.

Buchreitz kendte sine forpligtelser, og den rolle han havde i byen.

I slutningen af tresserne savnede jeg fagkolleger og ville derfor gerne igen undervise på en dansk gymnasieskole. Jeg kontaktede derfor rektor Buchreitz, der fik arrangeret en overgangsordning for mig med dobbeltstilling på de to gymnasier 1967-68, og fuld stilling på Statsskolen det følgende skoleår.

Det var mærkeligt at komme fra et lille gymnasium med et ungt lærerkollegium, til en stor skole, hvor de ældre kolleger var i overtal. Tonen på lærerværelset var høflig og formel. Nogle konverserede højlydt, andre syntes at have talt ud med hinanden. Lærerne var indbyrdes De's.

Eleverne var nemme at undervise, venlige og åbne. De titulerede lærerne med hr., fru eller frk. og efternavn, de sagde De til dem, og de rejste sig op, når en voksen kom ind i klassen. De havde få forsømmelser. Brud på ordensreglerne var sjældne.

Buchreitz var en synlig rektor. Han var i centrum, hurtig og beslutsom, noget utålmodig, men altid engageret. Med sit pågående væsen og sin kraf-

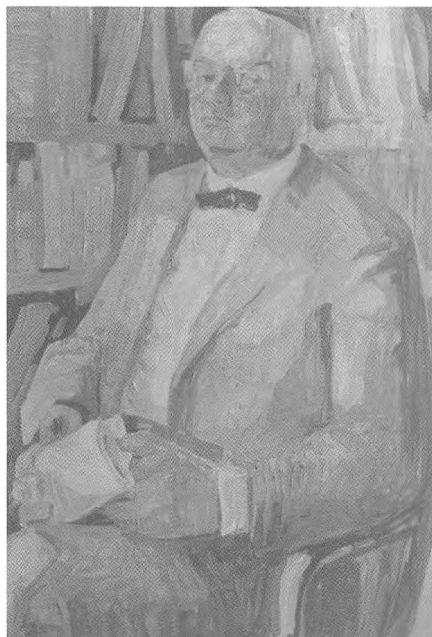
tige røst fyldte han rummet. Han kunne være meget hjertelig, men gik noget ham imod, eller var der noget, der ikke passede ham, blev han let brøsig. Ingen var i tvivl om, hvad han ville og ønskede. Administrationen var effektiv og informationsniveauet acceptabelt. Beslutninger og meddelelser blev hver dag bragt i en protokol på lærerværelset, indført med Buchreitz' karakteristiske, men svært læselige håndskrift.

Hygge og selskabelig kontakt stod fru Buchreitz for. Efter sene lærermøder hændte det, at lærerkollegiet blev inviteret ind til lune frikadeller og natmadder. Det var hende, der stod for de obligatoriske censorfrokoster, som strakte sig over flere uger i den mundtlige eksamensperiode. Og hun var en af de bærende kræfter i elevsamfundet. - Esther Buchreitz var sin mand en god støtte.

Skolens problem var lærermanglen. Beskæftigelsesprognoserne i 40'erne og 50'erne havde været helt misvisende. Der var blevet uddannet alt for få gymnasielærere. Og nu steg elevtallet i gymnasiet, samtidig med at HF oprettedes. Den vedtagne politik var, at ingen egnet måtte afvises. Undervisningen skulle gennemføres, de meget præcist fastsatte pensakrav skulle nås.

Der blev ansat mange nye lærere i faste stillinger i de år, men langt fra tilstrækkeligt til at de kunne læse alle de ledige timer. Det gjaldt alle landets gymnasieskoler, men værst var situationen på de gymnasier, der lå fjernt fra universitetsbyerne. I Aabenraa måtte alle faste lærere, incl. rektor, tage overtimer, og nogle havde timetal, der lå på det dobbelte af det normerede. Hertil kom, at der endnu i tresserne var undervisning 6 dage om ugen. Det var et hårdt slid, og der var ikke mange kræfter til overs til fornyelse af lærestof og pædagogisk tilrettelæggelse.

I de år blev nye bygninger taget i brug, og kostafdelingen blev åbnet. Der var nok at gøre, men skolen blev holdt igang. Buchreitz var flittig i sine bestræbelser for at skaffe vikarer til de mange ulæste timer. Præster blev hentet ind for at undervise i religion og latin, ingeniører og officerer blev hvervet til undervisning i matematik, fysik og kemi, pensionerede lærere blev opfordret til at fortsætte efter pensionsalderen. Den største gruppe vikarer be-

H. W. Lauesens portræt af rektor Buchreitz. Bekostet af lærerkollegiet i anledning af rektors 65 års fødselsdag 1970. Buchreitz i dimissionstale 1960: "Det står til os selv at give livet indhold". (Foto: Bent Møller, februar 1995).

stod dog af studerende, flere af dem gamle elever. De mange lærerskift kunne være forvirrende for eleverne. Men lærerne udefra virkede som et frisk pust, og de mange stud.mag.'er og scient.'er bragte lærerkollegiets gennemsnitsalder betragteligt ned, hvad der nok kunne være behov for.

Ungdomsoprøret lod vente på sig. Ved årsskiftet 1969 var det endnu ikke kommet til Aabenraa Statsskole. Men der blev talt meget om det, det blev drøftet på lærerværelset, og rektor tog det op til grundig behandling i sine dimissionstaler.

Det kan derfor undre, at han var uforberedt på aktioner, og at han overreagerede på Peter Japsen og Co's commandoraid hin januar aften 1969 (se s. 74ff.). Men Buchreitz' voldsomme reaktion skyldtes ikke blot, at han blev overrasket og personligt krænket. Han følte sig forpligtet til at forsvare det system, der havde gjort en gymnasie- eller hf-uddannelse mulig for alle egnede, og som havde givet ham det hverv at være ansvarlig for Aabenraa Statsskole. Han var bange for følgerne af ustyrlige oprør. At de kræfter, der blev udløst, og de ødelæggelser som fulgte, ikke lod sig standse.

Den nævnte aktion satte sig ikke spor i den forstand, at den direkte udløste elevreaktioner i form af oprør eller protester. Dertil var den for personfikseret. Men den var det første eksempel på det ungdomsoprør, der var ved at komme igang på Aabenraa Statsskole.

"Oprør" er en lidt misvisende betegnelse, hvis man med ordet også forbinder modstand og kamp. For mange af de tiltag og ændringer, der nu fandt sted, skete blot, temmelig uddramatisk. De blev accepteret af de fleste

2. HF 1972.

lærere som indlysende rigtige eller rimelige. Der var få egentlige aktioner de første år, og de få, der var, forløb fredeligt.

Kernen i ungdomsoprøret var krav om ligeværdige omgangsformer, præget af gensidig respekt, og nedbrydning af skellet mellem lærer og elev. Desuden krævede eleverne indflydelse på undervisningens form og dens indhold, der skulle være mere samtidsrelevant, og de krævede eksamen i dens nuværende form ændret eller helt afskaffet.

De førstnævnte krav kunne så godt som alle enes om, rektor, lærere og elever. Det havde også været urimeligt andet, nu da skolen med hf havde fået ældre elever, nogle på alder med yngre lærere. Mere uenighed var der, mellem lærerne indbyrdes og mellem lærerne og eleverne, om indflydelse på undervisningen og ændring af eksamen. Men der blev rejst en debat, som satte nødvendige overvejelser igang.

Havde ungdomsoprøret kun indeholdt ovenstående krav, havde alt - efter det etablerede samfunds opfattelse - været såre godt. Men de indgik i en skøn blanding af marxisme, venstreorienterede slogans, krav om seksuel frihed, opgør med autoriteter, indoktrinering m.m. Hertil kom flirten med bevidsthedsudvidende stoffer, krav om fri hash, proletarinspireret eller flippet modetøj, fede fester med beat og rock, øl og spiritus. - Det kunne ofte være svært at skelne skidt fra kanel, og mange havde svært ved det. Nogle var bekymrede, ikke uden grund, bl.a. rektor Buchreitz. Han gav ofte udtryk for det, offentligt og internt på skolen. Men han erkendte, at han stod over for kræfter, som kun tiden kunne tæmme.

Rektorboligen. Dens sidste tid blev trist. Efter nogle års uskånsom anvendelse til undervisning blev bygningen nedrevet for at give plads til A-flojen. (1980).

Når ungdomsoprøret alligevel i gymnasieskolen forløb forholdsvis udramatisk, af et oprør at være, skyldtes det flere forhold. En væsentlig årsag var dog nok, at Direktoratet for Gymnasieskolerne på et tidligt tidspunkt udsendte en række nye bekendtgørelser og undervisningsvejledninger, således at gymnasiernes undervisning og styring i højere grad kom til at svare til samtidens forestillinger og ideer. Hermed blev en del af elevernes krav imødekommet.

Bekendtgørelsen om ændrede styringsforhold ved statens gymnasieskoler blev udsendt december 1969, og med den blev lærernes ønske om medindflydelse imødekommet. Det nye lærerråd skulle have en lærer som formand, og alle lærere, incl. rektor, skulle være medlemmer. Det fik meget væsentlige beføjelser på nogle områder, bl.a. skulle det bestemme anskaffelse af undervisningsmidler og inventar, og det skulle høres om de fleste af skolens forhold.

Lærerne, og især de yngre, var meget tilfredse med at få øget indsigt og ansvar, og der var god opbakning af lærerrådets arbejde. Også rektor Buchreitz deltog aktivt, selv om han i begyndelsen var noget betænkelig ved på nogle områder at skulle dele sit ansvar med andre. Det hændte, at direktoratet måtte spørges, om det nu også kunne have sin rigtighed.

Det irriterede Buchreitz, at mange beslutninger sinkedes ved at skulle omkring lærerrådet. Og det undrede ham, at det i nogle tilfælde ikke var tilstrækkeligt blot at høre lærerrådsformanden. - Irritationen var forståelig. Lærerrådet kunne være tungt at danse med, og hertil kom øget arbejdsbyrde. Medarbejderindflydelse er tids- og arbejdskrævende. Den kræver øget information og medfører mere administration og mange møder.

Begyndelsesvanskelighederne blev overvundet. Samarbejdet mellem lærerrådet og rektor udvikledes, og man samledes bl.a. om større pædagogiske opgaver som introduktion og emnedage. De sidste var Buchreitz lidt skeptisk overfor. Det sporedes ikke på hans arbejdsindsats; bl.a. holdt han en god indledningsforelæsning til fællesemnet "Vækst og udvikling".

Kort før sin afgang oktober 1975, efter 34 års virke ved Aabenraa Stats-skole, udtalte rektor Buchreitz i en kronik i Berlingske Tidende, at han var ved at køre træt. Træt af at skulle diskutere med besværlige unge, træt af deres sammenhængsløse anskuelser og træt af formålsløs obstruktion. Men han var også træt af at skulle diskutere til anden side med intolerante, selvtilfredse, ældre "høge", der vidste, hvordan de langhårede og forkælede lømler skulle behandles.

Det var ikke elevernes indtryk, at rektor Buchreitz var ved at køre træt. Ved afskedshøjtideligheden for ham udtalte elevrådsformanden: "Hvordan vi elever vil huske Dem som rektor er svært at sige, idet dette er individuelt, men for mig bliver det noget i retning af en rektor, der vidste, hvad han ville. Jeg har aldrig kendt til en situation, hvor De ikke med det samme vidste, hvad der skulle gøres."

Jeg tror, Buchreitz var glad for denne nøgterne karakteristik.

Til Selskabet for bevarelse af tulipantræet og rønnebærtræet ved Aabenraa Statsskole

Georg Buchreitz¹

Mine højædle og højlærde herrer! Excellenser!

Idet jeg udtrykker min dybfølte anerkendelse af Deres højtstræbende formålsparagraf, skal jeg ærbødigst meddele Dem min lige så dybt følte tak for den mig mundtligt refererede, venlige og hædrende optagelse af min person i kredsen.

Hertil skal jeg føje den bøn, at man - efter sagens natur - godkender mig som korresponderende medlem, og yderligere bøn, at man tillige optager min hustru som medlem, idet begrundelsen heraf vil fremgå af det nedenfor meddelte.

Selskabets interesse i sagen kan være rent botanisk, rent æstetisk, måske som man siger i vore dage: tillige miljømæssig; men intet vil være til hinder for, at jeg ser sagen fra en i overvejende grad historisk side.

Jeg skal derfor nedenfor anføre visse historiske - delvis legendariske - oplysninger.

I. a. Magnoliatræet er plantet af professor, direktor Herting, i 1905, da han indflyttede i rektorboligen. På det tidspunkt var arealet mellem boligen og gaden adskilt fra den have, der lå foran skolen, ved et stakit; haven udgjorde således rektorboligens friareal, og den var dybere, idet gaden var smallere. Stakittet lå i forlængelse af skolebygningens østgavl, idet der mellem denne og rektorboligen var en gårdsplads, der indeholdt et cykelskur og to såkaldte skraldespande og en brandstige. Dette skurs bagvæg flugtede med skolebygningens hovedfacade mod syd. Gården gav plads til en nedgang til boligens kælderudgang.

I. b. Det fortælles, at magnoliatræet i de første år trivedes langsomt, men fik god pleje, da i hin tid - med et udtryk, der hører en senere tid til - et magnoliatræ så at sige var obligatorisk statussymbol for herskabelige villa-beboelser. Det følte derfor smerteligt, at det ikke satte blomster. Det skete først i 1920, da det pludselig fik et væld af blomster og fra da af i elevmunde kaldtes tulipantræet. Siden har det blomstret hvert år. Således også i 1940, men det blev da i sin kønneste blomstring sønderflænget af et voldsomt haglvejr.

Blomsterne hang i laser, hedder det. Siden 1942 har jeg set det blomstre hvert år, og ved skolens første ombygning ca. 1960 måtte jeg værne om det, som Deres selskab nu gør det. Det skete også, fordi det på det tids-

¹ Under byggeriet 1979-80 kom magnoliatræet i fare. En gruppe i lærerkollegiet dannede under humoristiske former et selskab til dets beskyttelse og henvendte sig i den anledning til skolens gamle rektor. Nedenstående dokument er hans svar på denne henvendelse.

punkt - haven var indtil da endnu rektorboligens have - længe havde været almindeligt, at disciple i mesterklassen sneg sig ind og stjal hver et enkelt kronblad, som de lagde i en bog - vistnok oftest sangbogen - , idet en på nævnte modenhedstrin forkastelig overtro fortalte dem, at uden en sådan talisman ville det gå dem ilde ved examens grønne bord. Det blev iøvrigt siden, da haven blev lagt sammen med skolens have, en lettere sag. Rektor måtte stadig ikke vide det. Jeg har dog set sådanne blomsterrøvere, men ikke ladet mig mærke dermed. Denne skik døde i de senere år ud, heldigt nok, da elevtallets stærke stigning ellers kunne have virket ganske som i sin tid haglvejret.

II. Der blev ved ombygningen, der også truede det store elmetræ ved aulaens vestgavl, plantet plataner langs aulaen og skolens hovedfløj. De trivedes godt, i en lidt søgt og efter min smag alt for geometrisk ligusterhæk, foran aulaen, men ikke foran hovedbygningen, og de plantedes af hensyn til tulipantræet ikke foran boligen. Der var indtil da foran hovedbygningen en gammeldags busketplantning med paradisæbletræer med røde frugter, guldregn med gule blomster, snebær med hvide bær etc. En enkelt gren af denne - guldregn - trodser sig stadig op over ligusterhækken, og selskabet burde nok finde en paragraferet holdning til denne guldregn, thi jeg for min del kan ikke mere gøre, hvad jeg i årenes løb ofte har måttet tage vare på: at den ikke faldt for skiftende pedellers glubske saxe.

III. Rønnebærtræet er plantet af min hustru og mig i halvtredserne og har altid artet sig pænt, ihvorvel elektrikere i tidens løb for at sikre deres luftledninger skamferede det i toppen.

Konklusion: Min hustru og jeg plæderer for

tulipantræets og rønnebærtræets bevarelse
og for respekt for det store elmetræ samt for
den trodsige guldregn,
og vi fremsender vor ærbødigste hilsen
til
selskabets præsidium.

Georg Buchreitz

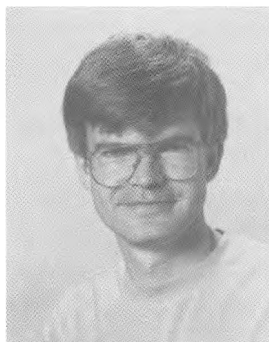
"Sådan så byggepladsen ud, da den nye fløj var ved at være færdig. Tulipantræet bidrager nu til at formilde indtrykket af den bastante gavl. Nu må selv arkitekter og ingeniører glæde sig over selskabets indsats"
(Elevsamfundets årsskrift 1980, s. 35).

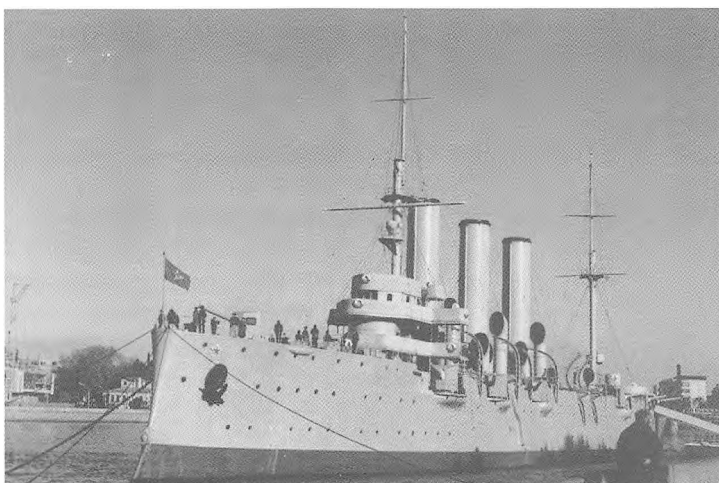
Aabenraa gymnasium og HF i 80'erne

Hans Torben Gilkær

I februar 1981 trådte jeg som nyuddannet cand. mag. (historie og engelsk) for første gang ind ad døren til Aabenraa Statsskole. Det var første gang, jeg var i Aabenraa, så alt var nyt og fremmed. Men den danske gymnasieskole kendte jeg fra min egen tid som gymnasieelev. Det var stadig et gren-gymnasium, som i sit fagudbud ikke var væsensforskelligt fra gymnasiet i begyndelsen af 1970'erne. I historie skulle man i tiden før 1930 arbejde med 3-5 perioder eller emner, valgt således, at der forelå en spredning i tid, geografiske områder og emneindhold. Og i tiden efter 1930 skulle stoffet behandles alsidigt og globalt. Fagets bekendtgørelse krævede desuden, at eleverne skulle erhverve sig forudsætninger for at analysere og benytte historiske kilder og fremstillin-

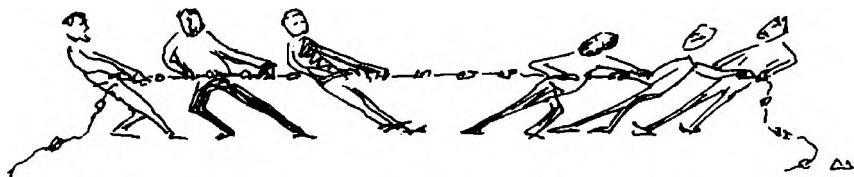

2. y på ekskursion
til Leningrad
1982. Man beså
panserkryderen
"Aurora", hvorfra
der med et
kanonskud blev
givet signal til
angrebet på
Vinterpaladset
25. oktober 1917.
(Foto: Hans
Gilkær).

ger¹. Ganske i overensstemmelse med disse krav kastede 2.y og deres historielærer sig ud i et stort kildekritisk arbejde med Den russiske Revolution 1917. Senere tog vi sammen med studielektor Kirsten Sebbelov på ekskursion til Leningrad, hvor vi beså mange af revolutionens mindesmærker, f. eks. Vinterpaladset og krigsskibet Aurora. Vi fik også et førstehåndsindtryk af Brezjnevs Sovjetunion. For mange af eleverne var det noget af et kultur-chok at opleve det russiske køkken, den ofte meget dårlige boligstandard

¹ Samlede bestemmelser vedrørende studentereksamen, 8. udg. 1980, s. 9.

og det russiske bureaukrati - oplevelser, der blot bekræftede i hvert fald en del eleverne i deres antikommunistiske holdning. Hjemvendt fra Leningrad gik klassen så i gang med et helt nyt historisk emne. Det problem, som ikke kun jeg, men de fleste historielærere kæmpede med i disse år, var vanskeligheden med at få tingene til at hænge sammen, med at skabe overblik over historien. Der blev talt meget om "knudetovsprincippet", hvor de enkelte perioder eller emner (knuderne) skulle holdes sammen af et tov (en kort verdenshistorie), og forlagene udsendte i løbet af 1980'erne verdens-

og danmarkshistorier, der blev tyndere og tyndere. Erkendelsen af, at verdenshistorier som P. Munchs eller Gyldendals måske alligevel ikke helt kunne erstattes af det kildekritiske arbejde, var ved at modnes.

Det var i 1983, at rektor tilbød mig en stilling som kostinspektør på Alumnatet, eller som det hedder nu: Kostskolen. Tre lærere - foruden mig var det Birgit Loft og Christine Ostfeld - boede på kostskolen sammen med ca. 60 kostelever. I de år kom en stor del af kosteleverne fra Sydslesvig, men skolen optog også en del grønlandere, inden de fik mulighed for at tage en gymnasial uddannelse på Grønland. Det var en helt ny - og spændende - opgave

Fra ekskursionen til Leningrad - 65 år efter den socialistiske revolution. (Foto: Hans Gilkær).

for en ung lærer. Men efter den såkaldte 68-generations opgør med autoriteterne kostede det imidlertid mange personlige overvejelser og adskillige bryderier at påtage sig ansvaret som opdrager for de unge mennesker. Det var - set i bakspejlet - en vanskelig opgave både at tage hensyn til elevernes personlige udfoldelse og udvikling på den ene side og så på den anden side at skabe et frugtbart studiemiljø, der kunne sikre kosteleverne en god eksamen.

I 1982 blev Bertel Haarder undervisningsminister, eller som en af overskrifterne i jubilæumsskriftet for GL's 100-års jubilæum lyder: "Ideologen

bliver minister"². For Haarder var 1980'ernes væsentligste kulturpolitiske opgør gymnasiedebatten. Det drejede sig for undervisningsministeren om, hvorvidt mennesket er et socialt væsen, som mest skal lære at te sig i grupper og finde løsninger på samfundsrelevante problemer, eller om mennesket først og fremmest er et historisk væsen, et åndsvæsen, som skal udvikles personligt og åndeligt gennem faglig fordybelse, som er vejen til det almene. Den første reform fra Haarders hånd var dog af administrativ art, idet statsskolerne - og dermed også Aabenraa Statsskole - overgik til amterne i 1986. Den anden store reform på gymnasieområdet blev loven fra 1987 om valggymnasiet, et kompromis mellem de Radikales ønske om grenstruktur og ministerens krav om tilvalgsstruktur³.

I faget histories nye bekendtgørelse fra 1988 blev der som resultat af den faglige diskussion og forsøgsvirksomhed i de foregående år netop lagt vægt på, at eleverne opnåede overblik over den historiske udvikling samt forståelse af historiske sammenhænge og samspillet mellem individ og samfund. Der skulle nu også arbejdes med forskellige aspekter af den historiske udvikling samt med mænds og kvinders forskellige vilkår⁴. Muren i Berlin faldt i 1989, nu skulle historiebøgerne skrives om, verden var blevet en anden. Hvor jeg tidligere havde arbejdet med Torsten Thuréns bog om den kolde krig - en bog, der satte synspunkterne på Øst og Vest op over for hinanden og derpå lod eleverne diskutere og tage stilling til disse synspunkter - kunne jeg nu fra 1990 arbejde med Gjellerup og Gads verdenshistorie, der lagde mindre vægt på Øst-Vest-problematikken til fordel for spørgsmål som afkoloniseringen, Østeuropas farvel til kommunismen og nationalismens fremkomst. Hver generation skriver som bekendt historien om: Brezjnevs Leningrad i det kommunistiske Sovjetunion var i mellemtiden blevet til Skt. Petersborg i Jeltsins Rusland.

I årene 1989-91 fik jeg mulighed for at tage orlov for at forske i middelalderlig kirkehistorie. Det gav mig således mulighed for endnu en gang at komme ind i det universitære miljø. Men efter således at have været henvist til studerekammeret i 2 år var det rart igen at vende tilbage til lærergerningen. I lyset af denne personlige oplevelse vil jeg slutte med en politisk betragtning: Når man nu meget tidligt i universitetsstudiet sorterer de studerende i en gruppe, der skal være forskere, og i en gruppe, der skal have undervisning på et lavere niveau, fordi de skal ud og være f. eks. lærere, så er det en katastrofe for det danske uddannelsessystem. Forskning og undervisning hører nu engang sammen, hvad enten det drejer sig om universitetet eller gymnasiet.

² Carl-Johan Bryld et al.: GL 100. Skole, stand, forening. Gymnasieskolernes Lærerforening 1890-1990, København 1990, s. 131.

³ Ibid., pp. 131 ff.

⁴ Bekendtgørelse og vejledende retningslinier: Historie med samfundskundskab. Hæfte 15, København 1988, p. 264.

Elev på Aabenraa statsskole 1978 - 81

Lisbeth Grodum Knudsen

Min gymnasietid i slutningen af 70'erne lå mellem ungdomsoprøret, der var præget af store forandringer, og før karakterræset for alvor slog igennem i 80'erne og 90'erne. Skal jeg karakterisere den gymnasieårgang, jeg hørte til, er det mest iøjnefaldende nok, at vi forholdt os til alt. Vi gik aldrig af vejen for en diskussion eller rettere: Vi søgte diskussionen. Vi diskuterede og kritiserede uopholdeligt, men konstruktivt.

Det var en spændende tid, hvor verden var sort/hvid. De, der mente noget andet end os, havde nok ikke forstået, hvad det drejede sig om, eller manglede indsigt. Vi troede på, at vi kunne ændre verden omkring os, hvis vi gjorde opmærksom på uretfærdighederne. Som f.eks., da vi gik i demonstrationstog til Amtsgårdens kantine, fordi det var uretfærdigt, at de "velaflønnede" (sådan mente vi dengang!) offentligt ansatte kunne spise billigere i deres kantine, end vi kunne på Statsskolen.

Fra lærerside fandt vi kun støtte for vores måde at være på. Jeg kan ikke befri mig for den tanke, om det ikke netop var, fordi vore lærere i modsætning til os havde oplevet ungdomsoprøret og opnået den åbenhed, der var nødvendig, at de kunne tackle en - når jeg skal vurdere det i dag - utrolig selvsikker, kompromisløs og i en vis grad strid generation af unge. Jeg vil i den forbindelse ikke undlade at bemærke, at jeg gik i en ren pigeklasse, hvilket uden tvivl var medvirkende til, at der hverken klassekammeraterne indbyrdes eller i forholdet til lærerne blev lagt fingre imellem.

Gymnasietiden var præget af en stor grad af seriøsitet. Vi tog skolearbejdet meget seriøst, og alle diskussioner var utrolig seriøse. I dag kan jeg godt tænke på, at det ikke altid må have været lige morsomt for dem af mine klassekammerater, der ikke syntes, at skolen var det allervigtigste og egentlig ikke orkede at diskutere alt. Faktisk kunne vi elever nogle gange i al vores seriøsitet overtage styringen af undervisningen. Det sjoveste eksempel, jeg kan huske, er fra en studietur til Sverige, hvor en af vore lærere mente, at dette var en fin anledning til at feste hver aften en uge i træk, men han havde glemt at tage sine elever i ed. Så første aften satte vi os ned og tømte, hvad der var medbragt af spiritus, og resten af ugen arbejdede vi - det var en god tur!

Mens jeg gik på Statsskolen, var den under forandring, både fysisk og indholdsmæssigt. Den gamle rektorbolig blev revet ned for at give plads til en ny bygning med fag- og klasselokaler. Selv om det uden tvivl var dejligt

at få lidt mere plads, var vi elever dog utilfredse med materialevalget, og den bedste måde at få opmærksomhed på var at besætte den nye bygning. Og det gjorde vi så! Med soveposer og lidt kogegrej flyttede vi ind et par dage og opnåede en lille notits i de store blade. Elevrådet blev i forbindelse med de mange nyskabelser på skolen ofte involveret og taget med på råd, uden at dette dog nødvendigvis betød, at vi fik det, som vi ville.

Mens det under ungdomsoprøret ti år tidligere havde været de venstreorienterede, der alene prægede billedet, oplevede vi i vores gymnasietid, at "nye" politiske holdninger blev repræsenteret. Den stærke elevorganisation Danske Gymnasieelevers Sammenslutning måtte vænne sig til organisationer af borgerlig observans som GLO og Konservative Gymnasiaster, hvilket ikke var helt nemt.

Vores diskussioner og vores "forholden os til alt" gjaldt ikke kun skolen. Vi diskuterede og forholdt os også til små og store begivenheder i verden. Vi tænkte globalt og handlede lokalt. Vi diskuterede ikke blot u-landsproblemer. Vi dannede en u-landsgruppe, der samlede ind til en ko til en familie på Sri Lanka (som jeg iøvrigt senere besøgte). Samfundsspecialet i 3.g var en analyse af EF-afstemningsplakaterne i 1972, og plakaterne til det første direkte valg til Europa-Parlamentet i 1979 - holdt man, hvad man havde lovet? Vi forholdt os selvfølgelig skeptisk til dette store system, der kun kunne være

til gavn for den kapitalistiske verden! (Jeg havde nok ikke troet, at jeg godt ti år senere skulle arbejde i det, der nu var blevet til EU, og faktisk synes, at den europæiske integration er et godt instrument til sikring af freden, en retfærdig fordeling af goderne, af miljøet, ligestillingen m.v.)

Jeg har haft god gavn af det, jeg lærte på gymnasiet. Ikke så meget den konkrete viden, jeg fik i de enkelte fag, men jeg lærte at forholde mig, både privat og arbejdsmæssigt, til det, der foregår omkring mig, ikke tage noget for givet og at turde sige fra, når det, der sker, ikke er acceptabelt. En god ballast til livet.

Elever har besat etage på Åbenrå Statsskole

AF THERESE ENNGAARD

Den øverste etage på den ny fløj på Åbenrå Statsskole blev i går morges besat af omkring 100 aktionerende elever i protest mod nedskæringer i uddannelsessektoren. De aktionerende elever vil blive i de besatte lokaler til og med i morgen, og de vil også overnatte på skolen.

Rektor Eva Nielsen ønsker ikke at fjerne eleverne.

Det, der foregår, må ikke forregås. Men jeg vil ikke hidkalde nogen myndighed for at stoppe eleverne. Blat har jeg bedt brandværet om at se på forholdene, så de er sikre for de overnatende elever, siger Eva Nielsen.

Trude aktionen fortsatte undervisningen på Åbenrå Statsskole, der har lidt over 700 elever, så normalt som den kunne med besatte lokaler.

— Vi vil bruge aktionen til at fortælle, hvad nedskæringer på uddannelsesområderne vil komme til at betyde. Ikke kun for skolerne, men også for de unge senere uddannelse-

muligheder, fortæller aktionsgruppen på statsskolen.

— Vi må kraftigt tage afstand fra denne aktion, dels fordi vi er modstandere af den politik, der fører, dels fordi måden, det sker på, er så helt klar underkendelse af de parlamentariske metoder, siger den lokale formand for Konservative Gymnasiaster på Åbenrå Statsskole, Claus Møller.

Aktionsgruppen på Åbenrå Statsskole sendte i går et brev til regeringen, Folketinget og "sympatiserende uddannelsessteder", hvor den fortalte om baggrunden for aktionen. De aktionerende elever er også i gang med en underskriftindsamling til en resolution.

Jydske Tidende 4.-12. 1980. I løbet af 70'erne og begyndelsen af 80'erne hændte det ved forskellige lejligheder, at elever demonstrerede mod statslige nedskæringer. Således 27. og 30. marts 1973, 8. februar 1974, 21. marts 1979, 4. og 5. december 1980 samt 15. og 18. april 1983.

Erindringens spor

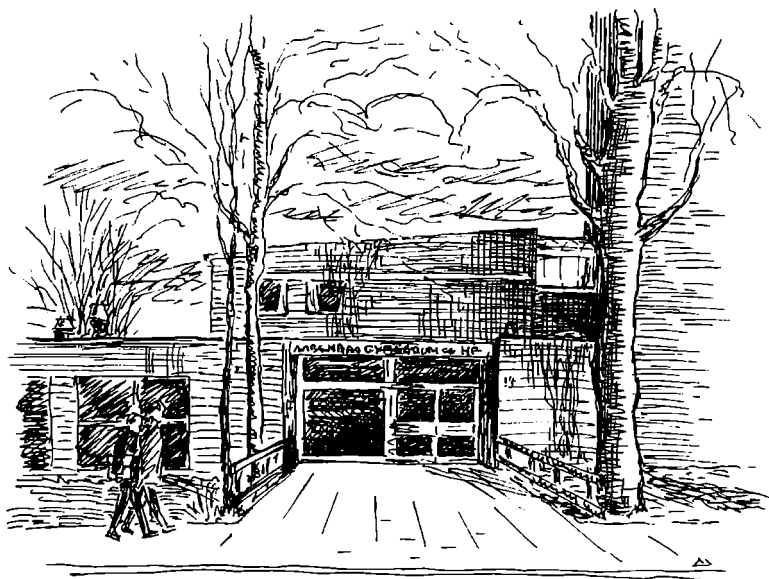
Gunnar Friedrichsen

Da jeg kom til Åbenrå, var jeg 16 år og fuld af optimisme og livslust. Den hverdag, jeg kom fra, havde kun få højdepunkter. Flensborg, som jeg havde boet i de sidste 8 år, blev med min emigrering til Danmark et mere eller mindre afsluttet kapitel. Det eneste, jeg i Flensborg havde tilbage at komme efter, var mit håndboldhold, som jeg forblev tro det første år, jeg boede i Åbenrå, 1982-83. Året 1982 er der sikkert mange der husker. Det var samme år, Danmark skiftede den socialdemokratiske regering ud med Schlüter-regeringen.

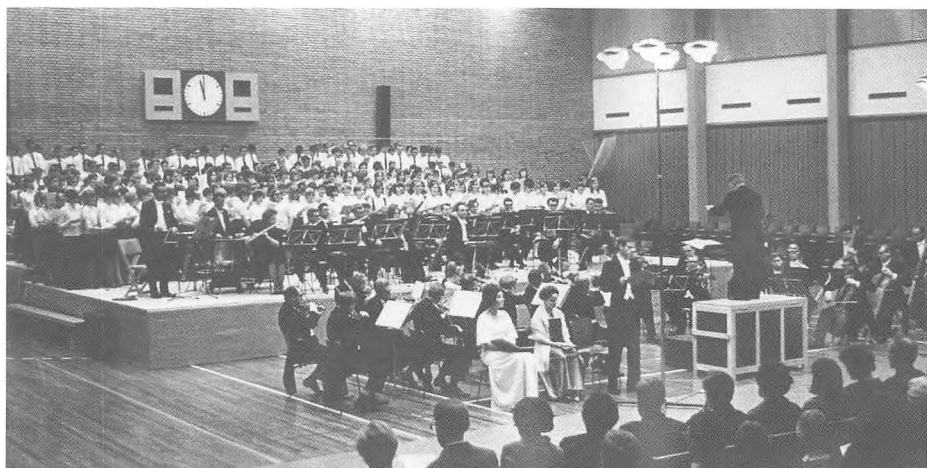
Åbenrå Statsskole

Som sagt kommer jeg fra Sydslesvig. Så jeg fik mig et ordentligt kulturchok, da jeg deltog i mit første elevmøde på statsskolen. Pigen, der introducerede mødet snakkede godtnok ikke det dansk, jeg havde lært på Duborgskolen. Nej, det var et værre kaudervælsk. Efter et par minutter måtte jeg også afbryde introduktionen med ønsket om en tolk. Det fik jeg nu ikke. Derimod viste det sig, at hun kunne snakke mere rigsdansk end sønderjyder lader til at bryde sig om.

En anden ting jeg aldrig vil glemme Åbenrå Statsskole for, er de mange og indholdsrige kortimer, jeg deltog i. Det var egentlig lidt af et tilfælde, jeg meldte mig til kor. På et tidligt tidspunkt fandt jeg ud af, at der var nogle meget tiltalende piger med i koret, så det måtte være et godt sted at være. Det fik jeg nu også megen glæde af, men det, der virkelig betød noget, var, at jeg oplevede tirsdag aften som et åndeligt åndehul. Det var tirsdag aften til kor, jeg samlede kræfter til resten af ugen og det var her, jeg følte, jeg kom af med alle frustrationerne og indestængte aggressioner, som nogle gange ophober sig i unge mennesker, der prøver på at finde et ståsted. At vores korleder (jeg var lige ved at skrive min korleder) Birgit Loft gjorde mig op-

Fra 1964 har skolen konstant haft et kor, der har deltaget i koncerter med Sønderjyllands Symfoniorkester og sammen med andre gymnasiekor været med til store stævner, f.eks. i Odense 1994: 12 gymnasiekor. Koret øver hver uge. Medlemstallet har i de senere år svinget fra 50 til 80. Billedet: Haderslev hallen 1967. N. W. Gade: Elverskud. På podiet: Joh. Hye Knudsen (Foto: Find Clausen).

mærksom på, at jeg havde en god stemme, gav mig endnu mere anledning til at bruge min stemme og kortimerne til at arbejde teenagefrustrationerne ud af kroppen.

Det var i øvrigt på statsskolen, jeg for første gang stiftede bekendtskab med begrebet eksamen. Hele det første år gik jeg faktisk uden at ane, hvad der ventede mig. Fra Duborgskolen var jeg vant til at få standpunktskarakterer hvert halve år. I Åbenrå derimod herskede der en eller anden form for dyb respekt overfor eksamensbegrebet. Nervøsitet, angst, blege ansigter blandedes med stræbsomme, ivrige og sommetider sleske studerende. Ude efter gode karakterer eller simpelthen bare at få det overstået. For mit vedkommende blev det hurtigt en konkurrence med mig selv. I kraft af, at jeg stod fuldstændig uforstående overfor, hvad eksamen egentlig indebar, mødte jeg den med åbent sind og uden fordomme. Og jeg slap faktisk ret heldigt fra det.

Mine eksamener blev da også lidt af et tilløbsstykke. Inden eksamen fik vi at vide, at eksamen var offentligt tilgængelig. Det var der rigtig mange studerende, der fik et skizofrent forhold til: Man ville nemlig gerne overvære andres eksamen i de fag, man selv skulle op i, men bad samtidig ens studiekammerater om at holde sig langt væk fra ens egen eksamen. Jeg derimod var ligeglad. Det resulterede da også i, at jeg bl.a. til min historieeksamen havde op mod 30 medstuderende med inde ved eksamensbordet.

Men jeg syntes nu også, det var sjovt at gå til eksamen. For det første var man alene til eksamen, hvilket gjorde at man ikke behøvede tage hensyn til, hvad andre syntes. Og det var da ikke værre, end man bare skulle kunne huske lidt af det, der var blevet sagt i timerne, og ellers fylde på med egne meninger og erfaringer. Og den angst, mange havde m.h.t. at komme til at dumme sig, havde jeg heller ikke. For man kan jo kun gøre det så godt, som man nu kan. Hverken bedre eller dårligere. Og jeg tror, man slipper bedst fra eksamen, hvis man altid er åben for den mulighed, at man kan få et 13-tal ligesåvel som et 03.

Alumnatet

I forhold til at bo på alumnatet havde jeg en fordel frem for mange af de andre alumner: Jeg var vant til at bo sammen med mange jævnaldrende.

Det at bo så tæt sammen, som man gør på en kostskole, en højskole eller et børnehjem (som jeg havde boet på i 6 år i Flensborg, fordi jeg i en tidlig alder mistede mine forældre) er lidt af en prøvelse for nogle. Det er kun ganske få steder, man kan være sig selv, og man er så godt som altid nødt til at forholde sig til andre og andres særheder m.m.

Ønsker man at få det bedste ud af det med sine medmennesker, er det altafgørende, at man kan indordne sig under demokratiet, og at man forstår at omgås de regler, der nu engang gælder sådan et sted. Med omgås mener jeg, at man også forstår at finde hullerne, eller mulighederne om man vil, i reglerne. Og ikke mindst, at man aktivt er med til at tilpasse reglerne ens

egne behov og ønsker. Og jeg må sige, at det har fungeret ret godt på alum-natet - i hvert fald for mig.

Det var hyggeligt at bo der i de 2 år, det varede. På en måde var det lidt af en luksus, dengang. Bare tænk sig, at man som 16-18 årig hver dag får serveret maden på faste tidspunkter, uden at skulle at vaske op bagefter.

Tre hovedretter og aftenkaffe og senere også natmad blev der serveret. Og kunne man ikke få stillet sin sult her, hørte der til hver gang et tekøkken, hvor man kunne opbevare og tilberede sin helt egen mad.

Her kommer jeg i tanker om, at der op mod jul var nogle af grønlænderne, der havde fået tilsendt en sending med hvalkød og andre grønlandske specialiteter fra familien på Grønland. Den dag, posten kom med pakken, var der en svirren i luften blandt grønlænderne, så man troede, julemanden himself var kommet på visit. De, der fandt kilden til disse vibrationer og indfandt sig på det rigtige tekøkken, fik forskellige smagsprøver på sæl- og hvalkød, og hvad der ellers var i pakken. Resultatet af denne sending blev da også, at vi fik indført forskellige kultur(mad)dage, hvor forskellige grup-per lavede mad fra deres hjemland eller -egn til alle beboerne.

Det var alt i alt en meget lærerig og hyggelig tid i Åbenrå. Det, man i dag kan savne lidt, er, at jubilæer og andre former for komsammen er lidt svære at arrangere. Specielt for os alumner, der jo per definition kom mange forskellige steder fra og ikke havde andre bånd end lige statsskolen og alum-natet, der knyttede en til Åbenrå. Men pyt, det jeg oplevede i Åbenrå vil, uafhængig af årgangsjubilæer, altid forblive i min erindring som noget, jeg nødig vil have undværet og som en periode i mit liv, der har givet mig mere en blot en mellemgod HF-eksamen. Og her er det vel på sin plads at sige tak til dem, der har gjort mit ophold på alumnatet og statsskolen så behage-ligt og i mange henseender uforglemmeligt og som i de svære tider også har hjulpet mig igennem disse. Tak til Birgit og Eva.

Aabenraa gymnasium og HF. De foregående skildringer fra den danske tid har handlet om Aabenraa Statsskole; men den 1. januar 1986 blev skolen overdraget til Sønderjyllands Amt og ser herefter fremtiden i møde med det nye navn over sin hovedindgang (Foto: Bent Møller 1995).

BILLEDER FRA TIDEN OP TIL JUBILÆET

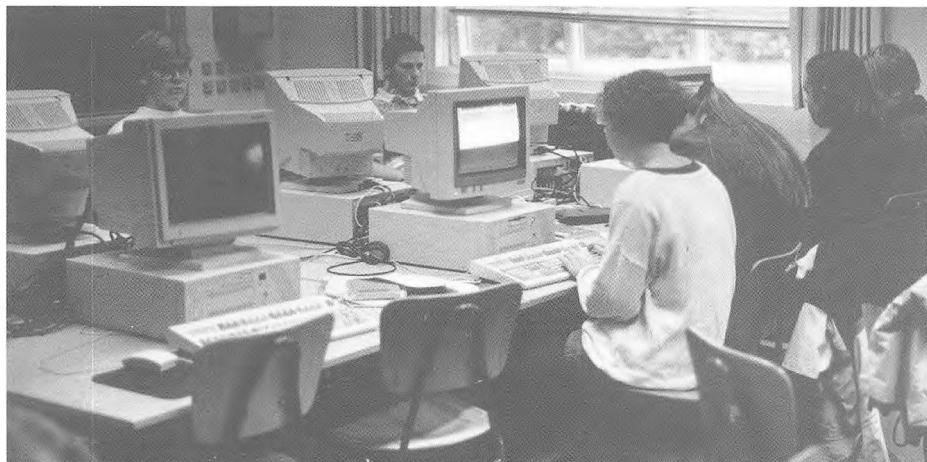
Aulaen i nye klæder. Allerede i 1960 blev det fra nogle sider indvendt, at aulaens beklædning med blå metalplader førte tanken hen på et supermarked. I 1992 blev aulaen udvidet, lysforholdene forbedret og den ydre vægbeklædning ændret til zink, der nok står bedre til skolebygningens tilstødende del fra 1905 (Foto: Bent Møller).

På væggen: elevarbejde af Jakob Høholt. Der arrangeres regelmæssigt udstillinger af elevernes arbejder med billedkunsten, så at hele skolen kan få glæde deraf (Foto: Bent Møller).

Forhallen. De bygningsmæssige rammer for Aabenraa Gymnasium & HF er beregnet til 24 klasser, men i 1994-95 fungerer skolen ikke desto mindre med 32 klasser, altså 33% overbelægning. Forhallen kan undertiden være svært fremkommelig (Foto: Bent Møller).

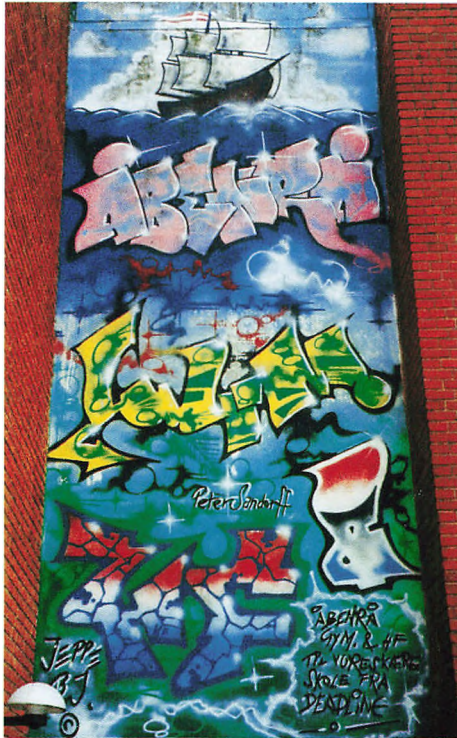
Fra datalaboratoriet i B-fløjen. I 1975 indførtes datalære officielt i gymnasiet, i begyndelsen som valgfrit fag, fra 1980 som "fagintegreret" undervisning. Det betyder, at denne undervisning skal foregå samtidig med undervisningen i de enkelte fag. Hver gymnasieelev skal i sin gymnasietid have 100 timers EDB-undervisning. For HF gælder tilsvarende regler. I 1977 ejede skolen ét mini-dataanlæg. 1984: 8 mikrodatamater. 1988: 16. 1994: 40. "Uanset om vi bryder os om det eller ej, så vil computerne revolutionere undervisningen. Klasseundervisningen vil ikke dø af den grund, men i stadig højere grad vil den blive suppleret af/ erstattet med individualiseret undervisning, hvor eleverne enkeltvis eller i grupper arbejder med undervisningsprogrammer på skærmen. Jeg synes, det er et gode. For det betyder, at hver enkelt elev er aktiv hele tiden i hver time - i modsætning til den velkendte klasseundervisning, hvor det kun er læreren, der hele tiden er aktiv". Jens Ingwersen i skolens årsskrift 1994, s. 21 (Foto: Bent Møller 1995).

Pianoforte. Ernst Winckelmanns fotografi er en illustration til en artikel i Jyske Vestkysten mandag den 4. november 1991: "Klar til støttekoncert. De friske damer og herrer på billedet udgør tilsammen Aabenraa Gymnasium og HF's bigband Pianoforte, der tirsdag aften giver støttekoncert for sig selv i gymnasiets aula. De unge musikere sparer nemlig sammen til en rejse til Aabenraa svenske venskabsby Växjö i marts". -"Bigbandet tog form i skoleåret 1987-88 og har været på udlandsturné til Växjö 1992, til Rotterdam 1993 og til Tjekkiet i foråret 1994 og 1995, ligesom det har optrådt ved talrige offentlige begivenheder hjemme. Tre lærere arbejder med bigbandet: Søren Madsen, lydteknik, Lars Ole Thvilum, manager, og Christine Ostenfeld, dirigent" (Chr. O.).

Aabenraa Statsskoles bomærke. Bomærket forestiller skibet "Industria" (ved driftighed, energi, iver, vedholdende flid). Det er tegnet i 1923 af tegneren F. V. Hansen på grundlag af en farvelagt tegning fra 1803, udført af en matros om bord på "Industria", der førtes af Frederik Fischers fader, capt. Fester Fischer fra Aabenraa. Matrosens tegning er i skolens eje. Det gamle bomærke pryder endnu (1995) kostskolens indgang (Foto: Ole Østergaard, februar 1995).

Over indgangen fra Skolegården mellem A-fløjen fra 1980 og B-fløjen fra 1905 fandtes et gråt cementeret murparti. To elever, Peter Sandorff (student 1988) og Jeppe Bjerregaard Jessen (student 1990) fik den tanke, at der på dette sted kunne være noget mere liv i form af et grafittimaleri. FU (fællesudvalget) gav grønt lys, og tanken blev virkeliggjort som en gave til skolen fra de to malere. Bemærk skibet - skolens gamle symbol - i 1980'ernes tolkning (Foto: Ole Østergaard, februar 1995).

Tre gymnasieelever vandt Sydamerika-tur

– Goddag! Jeg kommer fra Aabenraa Gymnasium. Ka' De fortælle mig, hvad de havde på Deres marker i juni 1993?

Sådan spurgte et par gymnasieelever fra Aabenraa Gymnasium og HF nogle landmænd på Løjt Land i foråret, og landmændenes svar har siden været medvirkende til, at de tre elever nu skal en tur til Fransk Guayana.

Turen er førstepræmien i en Europæisk konkurrence om at bringe rumfarts teknologien ind i undervisningen, og det gjorde de tre Aabenraa-gymnasiaster så godt, at de sendt blev kåret som vindere af dette års konkurrence i Euro Space Center i Belgien.

Den internationale jury med medlemmer i den europæiske rumfarts-industri bedømte de 25 løsninger fra 15 nationer, og de fandt det danske mest overbevisende - både i udørelse og præsentation.

Det var geografilærer Peter Brygger Sørensen, Aabenraa Gymnasium og HF, som fik invitationen om at deltage i konkurrencen via en kollega i Silkeborg, og efter at han havde præsenteret mulighederne, besluttede Allan Jaenicke, Steen Nielsen og Nicolaj Lörensen fra 3. G at lave et projekt om, hvor stor en del af Løjt Land, der er udlagt som landbrugsområde, skov, strand, græs og bebyggelse.

Som grundmateriale benyttede de to foto fra satellitten SPOT, som de lånte hos landbrugets Arealdata Kontor i Vejle.

For at kunne udregne arealerne i procent, var det nødvendigt med et edb-program, og det fandt Peter B. Sørensen via den internationale edb-base Internet hos en underviser på et universitet i USA.

På mindre end et halvt døgn derefter lå det på computeren på Aabenraa Gymnasium og HF.

Det viste sig at være det helt rigtige til formålet, og de tre elever gik i gang med at spørge sig frem hos landmændene - og ved selvsyn at konstatere, hvilken form for skov, der ligger hvorhenne på Løjt.

Med den viden i hukommelsen kunne det amerikanske edb-program kende forskel på en række forskellige markafgrøder, på bebyggede områder, grønne områder og forskellige beplantninger i skovene.

– Det har været meget spændende, men vi har også lært, hvor vanskeligt det er i virkeligheden, fortæller Allan Jaenicke, som var den, der på engelsk fremlagde projektet for den internationale jury i Belgien.

Overvågning med satellit af bestemte områder på jorden er i dag noget ganske dagligdags, men de sønderjyske elever fik med deres projekt vist juryen, at de forstår at benytte teknikken til noget konkret.

– Vi ved ikke, hvornår vi skal rejse til Sydamerika, men det bliver først efter endt eksamen til sommer, siger de tre gymnasieelever, som iøvrigt fik lejlighed til at hilse på fem europæiske astronauter og kosmonauter, og prøve nogle af de redskaber i Euro Space Center, som astronauter trænes i inden opsendelsen.

Også for Peter Bregger Sørensen, var turen til Belgien givtig, for foruden at skulle ledsage de tre elever til Fransk Guayana, mødte han

en række kullerger fra hele Europa, som han udvekslede erfaringer med.

– De kontakter kan helt sikkert bruges senere, hvis vi

her på skolen skal være med i konkurrencen igen, siger han.

De tre elever fandt iøvrigt ud af, at Løjt Land består af 16,0 pct. bebyggelse, 3,2 pct.

strand og vand, 43,9 pct. marker, 26,4 pct. grønne arealer med eng og lignende samt 10,5 pct. skov.

JyskeVestkysten, Aabenraa afd. den 30. 11. 1994. Tekst: Knud Barfod, freelance journalist. I november 1994 repræsenterede tre elever fra Aabenraa Gymnasium og HF Danmark ved en konkurrence arrangeret i Belgien af EURISY. Emnet for konkurrencen var brugen af rumteknologi i skolen. Holdet vandt førstprisen, der er en rejse til Fransk Guyana i Sydamerika, hvor de skal overvære opsendelsen af en Arienne raket. (Foto: Ernst Winkelmann).

Spredte træk fra skolens historie, plukket fra Elevsamfundets årsskrifter Frands Gregersen

Som en slags afslutning på Jubilæumsbogens beretninger fra skolens historie gennem 75 år og mere sluttes her med spredte træk, plukket fra Elevsamfundets årsskrifter og opdelt i fem hovedafsnit:

1. Elevsamfundet 1931 - 1995
2. Nogle fælles skoleminder
3. - Og nu venter vi på krig
4. Efter 1945 - den nye, moderne skole
5. Fra Statsskole til Amtsgymnasium

1. Elevsamfundets virke 1931 - 1995

I årene mellem 1920 og 1931 var der mand og mand imellem mange gange tale om at få dannet en forening for gamle elever fra Aabenraa Statsskole, men først den 3. juli 1931 blev *Aabenraa Statsskoles Elevforening* oprettet ved en stiftende generalforsamling.

Initiativet (og den nye bestyrelse) kom fra elever fra Aabenraa by. Der rejste sig en kritisk røst i det første årsskrift om at "man går og mumler i Aabenraa, fordi udvalget, der indkaldte til den stiftende generalforsamling, havde forslag rede til besættelse af alle bestyrelsesposter".

Det tilbagevistes med, at et indbydende udvalg med gennemarbejdede forslag gerne ville se arbejdet i gang og at "kun" 4 ud af 5 bestyrelsesmedlemmer udgik fra den indbydende kreds, og at alle i øvrigt blev valgt enstemmigt. "Hvis nogen er utilfreds med denne fremgangsmåde, må de møde frem på generalforsamlingen og vælte den siddende bestyrelse", sluttede bestyrelsens kommentar.

Hvem var med i den første bestyrelse?

Formanden, Karl S. Clausen, S 5 - årgang 1923 - var blevet cand. mag. i 1928 i bl. a. musik. Han var i mange år lektor ved Metropolitanskolen i København og har skrevet adskillige bøger og artikler om musik, heriblandt om "Den blå sangbog - i 100-året siden fremkomsten 1867". Han var dirigent for "Bel Canto", Københavns Lærerkor, og overdirigent for Danske Læreres Sangkor samt Aarhus Studentersangere. Faderen var lærer i Aabenraa.

Aabenraa Statsskoles Elevforening.

Julen 1931.

Aabenraa Statsskoles Elevforening.

Fredag den 3. Juli 1931 blev Aabenraa Statsskoles Elevforening oprettet ved en stiftende ~~General~~forsamling paa-Folkehjem i Aabenraa.

En saadan Forening burde forlængst være bleven oprettet.

Mange Gange har der, Mand og Mand imellem været Tale om at faa dannet en Forening for gamle Elever fra Aabenraa Statsskole; men først nu er der gjort Alvor af de mange Planer.

Foreningens Formaal er „at fremme Kammeratskabet og bevare Forbindelsen mellem gamle Elever fra Aabenraa Statsskole,“ Her skal fremhæves at Formaalet er at samle alle gamle Elever, uden Hensyn til nationale eller politiske Modsætninger; Foreningen er absolut neutral i alle Henseender. Enhver dette Blad kommer i Hænde maa gøre sit, for at faa de gamle Elever til at slutte op om Foreningen. Enkelte har vægret sig ved at melde sig ind, med den Begrundelse, at de først vilde se hvad det blev til; det er et forkert og for Foreningen skadeligt Standpunkt: thi for hver den, som melder sig ind, bliver Foreningen bedre egnet til at fyldestgøre sine Formaal. Kontingentet kan ikke afskrække nogen det er kun 2 Kr. aarligt.

Næstformanden, Gottlieb Japsen, S 33 - årgang 1927 - dr. phil., fik antaget doktordisputats 1968 om "Det dansksprogede skolevæsen i Sønderjylland indtil 1814". Han var lektor ved Statsseminariet i Tønder og blandt hans mange afhandlinger bør nævnes "Den nationale udvikling i Aabenraa 1800 - 1850". Han var tillige medredaktør ved Salmonsens leksikon og har skrevet "Nordslesvigske Sparekassers historie" m.v. Faderen var uldvarefabrikant i Aabenraa. (Peter Japsen ss. 74 ff. er søn af Gottlieb J.).

Sekretær Nanna Refslund Thomsen, S 79 - årgang 1930 - tog lægeeksamen og fik praksis i Tandslet. Hun var for øvrigt gift med den kendte læge Harald Rosendahl, der også havde praksis i Tandslet og var en stor glassamler, en hobby, han havde arvet efter sin svigermor, der var datter af H. P. Hanssen. Nannas far var amtmand i Aabenraa.

Kasserer Chr. Schlesinger, R 61 - årgang 1925 - var bankuddannet og i mange år ansat hos Aabenraa kommune, hvor han blev ekspeditionssekretær. Faderen var bogholder i Aabenraa.

Redaktør Troels Fink, S 70 - årgang 1930 - dr. phil., har skrevet en lang række af værker og videnskabelige afhandlinger, bl. a. "Udskiftningen i Sønderjylland", "Rids af Sønderjyllands historie" (hans disputats) og meget mere. Han var professor i Aarhus 1950 - 1959 og senere generalkonsul i Flensborg. Han bor nu i et smukt, gammelt hus på Vægterpladsen i Aabenraa. Faderen var arkitekt i Aabenraa.

Revisor Tage Fink, R 130 - årgang 1928 - var trælastuddannet og i mange år direktør for Cimbria Tømmerhandel A/S og svensk vicekonsul. Faderen var købmand og borgmester i Aabenraa.

Revisor Kæthe Lorenzen, S 50 - årgang 1928 - var exam. pharm. og gift med amtsrådssekretær O. Buch-Larsen, Aabenraa. Faderen var lærer i Felsted og senere i Aabenraa.

Foreningens love beskriver lidt af formålet: at fremme kammeratskabet og bevare forbindelsen mellem forhenværende elever fra Aabenraa Statsskole.

Denne formålsparagraf var dog svær at efterleve; det var vel således, at realisterne for en stor dels vedkommende blev i Aabenraa eller i Sønderjylland, mens studenterne efter endt embedseksamen blev spredt ud over det ganske land.

Det årlige kontingent var 2 kr., og for denne uhyre sum modtog man også et medlemsblad.

Den første bestyrelse havde mange gode planer: en årlig julefest den 30. december, et årsskrift med nyheder om gamle elever og fra skolen, rejsebrev, samt bidrag af forskellig art fra medlemmerne.

En anden opgave var anskaffelse af lejrmateriel til udlån til medlemmerne. Man ville søge at gennemføre arrangementer med fælles, billige sommerferierejser til udlandet (her fik præsten i Tjæreborg måske ideen til sit rejsebureau); turen kunne foregå på cykler, med tog eller rutebil. Der skulle søges arrangeret fællesrejser til og fra København omkring ferierne; her regnede man med betydelige besparelser.

På programmet figurerede også en vandrerhytte. Om man havde rektor Mogensens kære Aabækhytte i tankerne, vides ikke, men der var planer om at købe en vandrerhytte ved Aabenraa fjord til weekend- og sommerferiebrug. Det nærmeste, man vel kom disse planer, var rektor Buchreitz' tanker i 1945 om at købe et højt beliggende hus på fjordens nordside, men det løb ud i sandet.

Sidste punkt på programmet var at sætte sig i spidsen for en indsamling til et stipendiefond for Aabenraa Statsskole.

Gode ideer er ofte svære at føre ud i livet...

"Alt dette er mere eller mindre fjerne fremtidsperspektiver", blev der skrevet i det første skrift, som udsendtes i julen 1931. Men ad vejen viste det sig også svært at opfylde alle de gode tanker.

Den første dimittendfortegnelse i 1945

Det var svært at holde styr på dimittendernes videre udvikling og adresser. Gennem en stor arbejdsindsats fra bestyrelsens side i 1944 (med formanden "under jorden" og 3 øvrige bestyrelsesmedlemmer travlt optaget "på andre gøremål") lykkedes det, efter udarbejdede dimittendlister og klassefortegnelser, der udsendtes til de såkaldte "klassetillidsmænd", at få en ret fyldig dimittendfortegnelse op at stå - trods tiden. Der blev afholdt utallige aftenmøder i den fungerende formand, kommuneassistent K. Lund-Aagaards (R312), lejlighed i Rugkobbøl for at få "skelettet" fyldt så nogenlunde ud.

Der foretages indsamling til et jubilæumslegat

Samtidig brugte man det nye adressemateriale til at udsende opfordringer til bidrag til et jubilæumslegat. Man gennempløjede tykke adressebøger for at finde adresser på fonde og virksomheder, som man mente ville støtte det ædle formål, og med en stor indsats lykkedes det at indsamle godt 20.000 kr. til et legat, *Aabenraa Samfundets Jubilæumslegat af 23/8 1945*. Skolen havde på dette tidspunkt ikke for mange legatmidler, og 20.000 kr. lød jo også dengang af noget mere, end beløbet repræsenterer i dag. Arbejdet med dimittendfortegnelsen i 1945 og legatindsamlingen gav et godt adressemateriale og bevirkede, at foreningen kunne fordoble medlemstallet.

Dette legat - så vidt vides et af de første, skolen fik - er uddelt siden 1945. Det er muligt, at foreningen havde håbet på et bedre resultat og også lidt flere adresser til dimittendfortegnelsen, men dels blev der arbejdet under uheldige forhold i krigens sidste år, og så var tiden vel også til en vis tilbageholdenhed; og der var meget andet, der optog sindene.

Nyt legat

I tiden før skolens 50 års jubilæum i 1970 slog Elevsamfundet igen på tromme for bidrag til et nyt jubilæumslegat, og det lykkedes igen at indsamle små 20.000 kr. Om det store arbejde, der udførtes ved indsamlingen til legatet af 23. august 1945, er der i årsskriftet 1945 givet en udførlig beretning.

Jubilæumsbog 1970 med dårlig dimittendfortegnelse

I årenes løb forfaldt adresse materialet; mange systemer blev prøvet for at få styr på de mange adresser; man fik trykt plader til kommunens adresseanlæg, man prøvede sig frem med en slags duplikator i håndform, men først, da man under Carl L. Callsens (S604) dygtige ledelse fik det hele sat på EDB, er der kommet styr på tingene.

De "løse ender" efter 1945 medførte også, at dimittendfortegnelsen i jubilæumsbogen fra 1970 blev mangelfuld. Fra andre byer sagde man spørgeligt, at Aabenraabogen fik den flotteste forside, men den dårligste dimittendfortegnelse. Det skortede dog slet ikke på anstrengelser fra bestyrelsens side, faktisk blev der ydet en stor indsats, men det lykkedes bare ikke. På det tidspunkt var der mange steder en stor uvilje mod at lade sig registrere i en fortegnelse. Nogle svarede, at de absolut ikke ville med i et nyt "Bovrupkartotek". Andre, heriblandt nogle fra byens allerældste slægter, frabad sig "den slags småborgerligt, provinsielt snageri".

Denne negative indstilling foranledigede bestyrelsen i årsskriftets forord i 1969 til at skrive:

Til de mistroiske !!! Spørgeskemaet skal ikke bruges til noget hemmeligt kartotek – at det kan virke indiskret og måske for omfattende, det er kun måden, man opfatter det på – vi skal i jubilæumsskriftet kun bruge de vigtigste oplysninger, sådan at man ved senere læsning rundt omkring i kammeraternes kreds, kan se, hvad der er blevet af ens gamle venner og veninder.

Julefesten, i mange år en stor succes...

Den årlige julefest den 30. december på Folkehjem var i en meget lang periode juleferiens store clou, hvor man mødtes med gamle venner og festede til den lyse morgen.

Specielt i tandlæge Yalmar Andresen (S21)("Y"s) formandstid fra 1936 til 1943 lagdes vægt på en festlig aften, hvor også billetafhentningen blev gjort lidt vanskelig. Man kunne kun, mod tilbørlig forevisning af medlemskort, afhente billetten på hans klinik, der lå på hjørnet af Reberbanen og H. P. Hanssens Gade (huset er nu revet ned).

Festen blev afviklet med muntre og barokke indslag, f. eks. "Y"s festlige "Hamburger Dom" og ølløb, hvor Heie Schmidt i mange år var det bedste bud på en vinder. Yalmars barokke løjer i 1938 gav megen moro, da Jørgen Brodersen, Mads Michelsen og Immanuel Rodholm (alle S i 1938, senere blev de både generaler og admiraler) mødte i kadetuniform og ved det amerikanske lotteri vandt en kæmpelagkage; der blev dækket kaffebord, og så viste det sig, at lagkagen var lavet af sæbe, overtrukket med flødeskum! "Y" stod spændt og ventede på resultatet, og det lykkedes ham med sin latter at overdøve musikken et stykke tid. Musikken - det var vort medlem Hans Falck, der med sin violin og orkester leverede musikken; der var kottillon

...der var engang

AABENRAA STATSSKOLES ELEVFORENING

De indbydes herved til Foreningens

5 AARS JUBILÆUMS- og JULEFEST

paa „Folkehjem“ Mandag, den 30. December 1935
med følgende Program:

Kl. 19.30 pr.	Generalforsamling - uparlamentarisk Støj frabedes høfligst.
Kl. 20.15	Fælles Kaffe bord med Underholdnings Musik. Smaa improviserede „Speeches“ er velkomne.
Non multo post:	Aftengymnastik i Form af Dans til de indsmigrende Toner af et stort „orchestra“
Finis voluptatis:	? ? ?

OVERRASKELSER

KNALD - HUMØR

SKETSCHER

Adgangskort til Festen faas hos Boghandlerne Peter N. Andresen og Harald Bo Bojesen à Kr. 1.00 for Medlemmer og Kr. 1.50 for „Indførte Gæster“.

Husk ved Køb af Adgangskort til Gæster at opgive Gæstens Navn og Adresse til Boghandleren.
KAFFEBORDET ER INKLUDERET I PRISEN

Bestyrelsen.

rundtur i Folkehjem, og midt under festlighederne blev der indkaldt til en larmende generalforsamling i den lille sal. Først efter utallige "indsamlinger til musikken" sluttede festen i de tidlige morgentimer.

Krigens dage lagde dog en dæmper på løjerne og med årene døde foreningens julefest - som de øvrige af slagsen - hen.

Julefesten ned ad bakke

I 1959 flyttede man til mindre lokaler på Grand Hotel, men det gik stadig ned ad bakke. I 1964 flyttede man til 3. juledag, og i 1966 gennemførtes en generalforsamling uden musik, men da der dette år kom en hel del medlemmer, skabte det utilfredshed, som bestyrelsen måtte dæmpe med en omgang øl til alle. I nogle år fortsatte man på Grand og udnyttede musikken i "Havbunden", men så holdt man op.

Rusfester (dimittendfester) og jubilarsammenkomster

En overgang arrangerede foreningen en såkaldt "Rusmodtagelse" for årets dimittender. Det foregik på "Skyttegården", "Knapp" og andre steder med taler, musik m.v., men efterhånden festede dimittenderne selv så meget, at interessen for foreningens arrangement faldt og blev afløst af jubilarsammenkomsterne, der år efter år har haft stor tilslutning. Arrangementet er stort set uændret med modtagelse på skolen, rundtur i bus til det gamle og nye Aabenraa, samt frokost på "Knapp" - i de senere år på "Folkehjem".

Ind imellem opstod der nye ideer; i 1959 arrangeredes en stor fest for nuværende og gamle elever i "Sønderjyllandshallen". Det var meningen, at et evt. overskud skulle gå til legatet, men et svigtende besøg gav ikke noget overskud. Her er et referat fra en "Rusfest" på "Knappen":

Da man var blevet kede af at afholde dimittendfesterne paa skolen, besluttede bestyrelsen at indbyde medlemmerne til sommerfest paa en af omegnens hyggelige kroer. Det viste sig, at ideen var heldig. Vi maatte helt ud til Knappen, da alt andet var optaget, men festen blev ogsaa en oplevelse. Desværre satte det i med en byge, da man skulde alsted; men foreningen sørgede galant for, at alle blev kørt derud i rutebil. Festen blev indledet med et festligt kaffebord, og talen til dimittenderne blev holdt af købmand Lor. J. Hansen, R 5. Efter den smukke og vægtige tale, blev der sunget nogle sange, bl. a. en sang, som taleren velvilligst havde ladet trykke. Derefter blev salen ryddet, og Faaborgs glimrende orkester spillede op til dans. I aftenens løb var der en del underholdning. Kaj Toft optraadte paa slap

line bl. a. som malersvend Hitler, og Oluf Have hypnotiserede, saa selv Lis Kruhl for en gangs skyld blev mundlam. Dansen fortsatte til kl. 2. Der blev serveret pølser med kartoffelsalat, og stemningen var høj. Det blev meget sent, inden de sidste efternølere fandt vej hjem mod byen. Et rygte, at bestyrelsen i de tidligste morgentimer skulde have leget futtog paa Knapstien, har dog ikke noget paa sig.

Ivor utroligt, det end lyder, var alle dimittender indbudt — gratis. Alle festdeltagerne var enige om, at festen paa denne maade havde fundet den rigtige form, og at den hyggelige aften absolut maa gentages. Deltagerne fra i aar lovede hinanden, saavidt muligt at møde igen næste aar, og det er kun at haabe, at ogsaa andre af vore medlemmer næste gang vil finde vej til sommerfesten.

Det kan absolut betales sig!

Sammenkomsterne i København

I København havde foreningen i mange år nogle såkaldte "Københavnerråder", og i 1931 afholdtes det første møde i en familiehavn i Pileallé som en slags rusmodtagelse. Et referat fortæller:

Efter Kaffebordet holdt Rektor Andersen. Slagelse ("Spektor") en udmærket og ædruelig Rustale. Hæn paa Aftenen kom Punschen paa Bordet: da der var kommen flere Deltagere end beregnet blev den lidt tynd, men der var rivende Afsætning alligevel.

Den anden Fest blev holdt den 14. Nov. i Admiral Gjeddes Gaard. Gamle Lærere var indbudt. Festen begyndte med det traditionelle Kaffeboard. Formandens Trio besørgede Underholdningen, og Aftenen sluttede med Dans.

Det eneste der var noget i Vejen med, var Tilslutningen, som burde have været meget større.

Der er bevaret en tale, som Troels Fink holdt ved dette møde. Her et udpluk:

Tale holdt ved Foreningens første Møde i København.

Vær hilset Venner, Kammerater og Frænder
og De Hr. Spector, undskyld jeg mente Rektor.
I maa tilgive at jeg taler paa Rim,
det er for at kunne være mere sublim
for bedre at kunne trykke ud,
det hvorom jeg ønsker at bringe Bud.
Sangens Gave blev mig ikke forundt,
men dog har jeg faaet et lille Pfund,
som kan bruges til at lave Vers;

Fra en jubilærfest 1987 før frokosten.

Der findes også beretninger om de møder, rektor Mogensen indbød til på afstemningsdagen:

Lidt om 10. februar

Ganske uventet, og som det bekendte lyn fra den klare himmel, kommer der 4 linier fra Aabenraa med anmodning om »noget« til årsskriftet — blot nogle sider! Min første reaktion var, at man da må være »tumble«, men efter et par dages forløb modnedes en tanke hos mig, en tanke, som jeg længe gerne ville have realiseret, og nu kommer det. Jeg beder dog om læsernes overbærenhed, for det kunne jo tænkes, at det ikke interesserer ret mange, og i hvert fald er mine evner til at nedfælde tanker på et stykke papir meget ringe, men hvad, der trykkes jo så meget sludder i forvejen, så lidt fra eller til — —

Det jeg vil fortælle om er vores gamle rektor Mogensens prisværdige initiativ til at samle gamle elever på afstemningsdagen den 10. februar. Hvornår det begyndte er jeg ikke ganske klar over, men jeg var med første gang i et af de første krigsår. Det foregik det år på Grundtvighus i Studiestræde i København. Grundtvighus var som så mange andre store bygninger beslaglagt af Wehrmacht, men det var dog tilladt at afholde forskellige møder, sammenkomster og lignende i en del af bygningen. Vores sammenkomst foregik i en af salene og forløb særdeles fornøjelig og godt, selvom der vandrede tyske vagtposter frem og tilbage i gangen udenfor. Lyden af deres støvler var ikke til at tage fejl af. Underholdningen bestod bl. a. i opførelsen af nogle af scenerne i Helge Rodes »Moderen«, reciteret bl. a. af fru Mogensen og Hans Tang og med Karl Clausen ved klavret. Oprintræks klimaks var særdeles fornøjeligt, idet der jo forekommer nogle strofer af »Marseillaise«, som Karl Clausen spillede for fuldt register, og det var virkelig meget fornøjeligt at høre disse toner, akkompagneret af støvletrampene udenfor.

Året efter mødtes vi på Metropolitan-skolen, og i de senere år foregik det på

Kobmandsskolen i Jul. Thomsensgade. Det var virkelig fornøjelige sammenkomster. Man gik ligefrem og glædede sig lang tid i forvejen til det ventede brevkort med indbydelsen, og på dagen mødte man op i glad forventning om en hyggelig aften. — Hvem mødte man så ved disse sammenkomster. Ja, der var selvfølgelig rektor og fru rektor, lektorerne Brøndsted, Dein og Arnholtz var trofaste deltagere, og så selvfølgelig en stor flok gamle elever, som lever i landflygtighed i København og nærmeste omegn. Så fik man sig en rigtig god sludder med gamle kammerater og undredes over, hvor mange der i grunden blev ved med at ligne sig selv (det er vel i grunden ikke så underligt), og alligevel havde forandret sig kendeligt i årene der er gået. Nogle af os er jo uægtelig vokset en del, sådan nærmest hvad periferien angår, nogle er blevet udstyret med en temmelig bred skilning og andre er misandten begyndt at blive grå i toppen. Men sælles for alle var, at man, ganske bortset fra de rent ydre forandringer, stadigvæk var gamle piger og drenge fra statsskolen, bundet sammen af fælles oplevelser og erindringer fra samme skole og samme by. Vi er trods alt affenraaere, som hænger ved vor gamle hjemstavns og vort sprog.

Det var dejligt at høre rektor fortælle om de første år efter genforeningen, om problemerne ved overgangen fra tysk til dansk skole, om de små gnidninger der kunne opstå mellem de danske og tyske lærere på skolen, kort sagt om alt, hvad der rørte sig i den yderst levende organisme, som en skole er. Rektors og fru rektors oplæsninger var værd at høre på, og rektors ord om afstemningsdagen i 1920 var ord, der trængte ind i os og blev siddende. Vi kunne tydeligt fornemme det store der skete i disse februar dage, hvor en hel landsdel fik lov til at bestemme over deres og de kommende slægtleds nationale fremtid og liv.

Castor Kastfelt, R73A (1926)

2. Nogle fælles skoleminder

I årenes løb var der mange tilløb til udsendelse af et skoleblad. Lektor Laursen arrangerede i 1990 en lille udstilling med fund fra skolens arkiv, heriblandt 5 eksemplarer af skolebladet *Kometen* fra foråret 1926. I årsskriftet samme år bragtes en lille artikel om bladet, samt en prøve af bladet:

Kometen

J U L I E N U M M E R

I. og sidste Aarg.

8 Bæder 10 Øre.

Løsningerne på Opgaverne i forrige Nummer var "Skive" - "Viborg", "Rønne" - "Randers" - "Vejlø" - "Nibe" - "Grenaa" - "Roskilde" ..

OPTOGET I GAAR.

Socialdemokraterne fra hele Sønderjylland var i går slevnet til Aabenraa. Blandt de Masser af Mennesker saas af kendte Personer : Statsminister Stauning, Redaktør Toft samt adjunkt Klinkby.

En Del Dyrehillleder fra Diamanthavregrynserien "Fugle" er til Salg.

Billetmærke "Hib son Høb" - faas ved Henvendelse til dette Blads Kontor

Smukke armeniske Haandarbejder som sælges til Fordel for de ulykkelige Armenier faas til meget billige Priser indtil den 5. December hos Fru Asby, Møllegade 1. Aabenraa.

TANK PÅ JULEGAVER!

Primærker til Salg
Eivind Møller 4 Mb
Kirkebakken nr. 7 Aabenraa

En dejlig fed Høne som selv æder sine Æg - er til Salg
Billet mdk. "Kæmpe!" til Bladets Kontor, Klinkbjerg !

Paa Grund af et Glædeen til Overskriften ikke er blevet færdig til fastsat Tid udskylder at denne ikke kommer med i dette Nummer !
(Redaktionen).

LÆS HER :

Konfirmandforeberedelsen hos Pastor Ludvigsen begynder ikke som nedtalt d. 1. November, men den 28. Oktober

Præsten : Hvad skal Barnet hedde ?
Gudmoderen : Karl, Ernst, Vilhelm, Otto, Phillip, Fernando, Hjalmar, Henrik, Peter Petersen.
Præsten (til Begnen) : Giv os lidt mere Vand, Nielsen.

Ved en Høsteauktion spurgte en Herre en Bonde : "Du ser saa høje paa mig, her du lyst til at købe mig". "Det jeg naaske have lyst til" - svarede Bonden - "her er jo ikke naabt og endnu.

Mange af Efterårets nye Børnebøger er udkommet, faas i

Harald Bo Bojesens Boghandel, Ramsherrød 44

DA ABEN REDDEDE GREVENS LIV. I Vårmland i Nærheden af Karistad levede i sin Børn-tid en Grev Løvenhøj. En gammel Abe som Grevens havde erhvervet sig på en af sine Udenlandsrejser, en Tjener og en Husholderske var hans nærmeste Omgivelser. Men så blev Grevens syg. Det var Halsen, det var galt med, men Grevens gik kun i Seng at hente Lægen var der Ingen, der tænkte på. Det var en Byld, Grevens led af. En nat modnødes Genne, så Grevens om Morgenen ikke kunne tale, da Tjeneren kom ind. Tjeneren troede at det nu var på det sidste med hans Herre, og det meddelte han sin Hesttjenerinde. Det første disse to Mennesker foretog sig var at se sig om efter nogle Småting, som de vel længe havde gået og set på med ønske om en Gang at komme til at få dem (Forts. i næste Numme

Bladet havde »Hovedkontor« hos borgmester Fink på Klinkbjerg 1, hvor man kunne træffe annoncerechefen Tage Fink. Udgiverne var et femkløver fra 4 Mb hvis navne ikke er oplyst, og som agenter virkede Jens Asby og Hans Høj.

Det ser ud til, at bladet, med nummer 6 – Julenummer, ophørte. Bladets pris var 5 øre pr. nummer eller 30 øre i kvartalet. »Der blev noget for enhver, både muntert og alvorligt (dog ikke dødsannoncer). Annoncerne bliver meget billige – 1 øre pr. ord når de ikke overstiger 10 bogstaver, og da 2 øre«.

Første annoncør: Harald Bo Bojesens boghandel tilbød »Alle skolebøger og al skolemateriel« – og da den var på hele 105 bogstaver, har den kostet den formidable pris: kr. 2,10.

I første nummer udskrev man en præmiekonkurrence om det bedste navn. Præmierne var 5 bøger som 1. præmie, 3 som 2. præmie og een som 3. præmie. »Der må højst indsendes 5 forskellige navne og sammen skal være indsendt senest den 9. d.m. kl. 12 middag. Læg hovederne i blød! Præmiekonkurrencen offentliggøres i udgaven 15. oktober 1926«.

Inge Fossum Hansen blev vinder med navnet »Kometen« samt »(Omni) bussen« – og »Sprojten«. Nr. 2 var Dorothea Valbjørn med »Lygten« og nr. 3 blev Ejvind Møller med »Brændnældens«. I alt var der indsendt 65 navne

Omkring 1934 var der et kort tilløb til et skoleblad. Jens Chr. Schmidt, S 197, og redaktøren havde i mange år udgivet et tropsblad i 1. Aabenraa og en lejravis ved navn *Blæsebælgen*, og nu spurgte man rektor om lov til at udgive et skoleblad.

Da rektor bemærkede, at de to fyre havde hænder, der var oversået med røde pletter, sagde han: " - og sådan nogle grise vil lave et skoleblad!"

Baggrunden var, at der var fundet en opskrift på rødt blæk med et pulver - Eosin - der kunne købes på apoteket og blandes.

Da man formodede, at der var store salgsmuligheder på grund af lærernes store forbrug af rødt blæk til opgaver, mente man, at der lå et stort marked her, og en "fabrikation" sattes i gang.

På een eller anden måde lykkedes det for Jens Chr. Schmidt at finde formelen; han brød ud af kompagniskabet og satte en produktion i gang til stærkt nedsatte priser.

Denne prisrig - og at markedet absolut blev mættet - bevirkede, at produktionen blev indstillet, men venskabet røg for en tid, og planerne om et skoleblad løb ud i sandet - eller med blækket, om man vil.

Tilbage blev pletterne på fingrene, de måtte arbejdes væk!

Hvorvidt der har været skoleblade efter 1926 og indtil første nummer af *Skræp* udkom i 1945, vides ikke. 1. årgang udkom med 7 numre, og der bragtes i årsskriftet 1946 et ekstranummer som et sammenklip af det bedste af det bedste fra årgangene 1945 og 1946, og ud fra dette "Det Bedste" nummer har vi igen et sammenstrikket nummer.

ORGAN FOR AABENRAA STATSSKOLES ELEVER

Lidt fra 1945- 1946 -

EKSTRANUMMER

samt billed&fra 1968.

„Rygter.“

Der gaar Rygter om, at Hr. Klinkby har taget Patent paa sin nye Opfindelse, der gaa ud paa, at en Badekaabe kan bruge som Regnfrakke. Bladet vil gerne reklamere for den nye Opfindelse. Derfor:

Ser du en Sky,
saa kravl i Ly
hos Hr. Klinkby!

Tradition vedligeholdes. I Anledning af, at Adjuunkt Peter Gjæng har begyndt at sige „De“ til Elever i II G:

Hr. Peter vil ej ditte,
thi vi maa ikke sutte.
ej heller været „snutte“.

Vi skal med „De“ befænges,
skönt „De“ alt om os trænges,
Kammerater. „De“ skal hænges!

Hr. Gjæng! nævn os ej ved „De“,
(det slet ikke lider vi)
ellers kalde vi Jer-, I!

Telefonens

Overbelastning

Der er almindelig Klage over Telefonens Overbelastning. Klagen er berettiget, og Grunden til Overbelastningen er simpelthen den, at der skal regnes matematiske Opgaver.

Ultra-Short-Story.

I.

*Den var engang en Mand,
som var en glødende So-
cialist og Republikaner.*

II.

*15 Aar efter var han en
lige saa glødende Monar-
kist.*

Ak ja!

Alt for Damerne

Man klager over, at
saa meget galt er fat,
de Piger Spejle mangle
i Klasser og paa Gange.

the spirit.

Tak for Passiaren

Nogle Lærere taler med en. Andre taler til en. Jeg kan bedst lide dem, der taler med en. Tilhøreren.

Ansvarshavende for dette Nummer: Poul Ølgaard

Øvrige Redaktører: Hans R. Hansen, Børge Skaarup, Merete Bjørn-Hanssen

Hørt

paa Skolepladsen

Krog: Vi faar Regn, det siger Lindballe.
Hahnemann: Kvindfolk forstaar sig ikke paa Vejret.

Krog: De mener altsaa, vi faar Solskin.

Hahnemann: Næ, gu faar vi Regn, men ægge fordi Lindballe siger det, men fordi Vinden er i Sydvest.

Hr. Bech har gjort det første Skridt til Kirkeminister-Posten; han har ladet sig opstille til Menighedsraadsvalg.

Skuffelse!

For Hr. Krogh blev Byraadsvalget en stor Skuffelse (og Skandale).... Han havde regnet med et Mandat til sig selv.... Han var opstillet som Nummer 9.

APROPOS *Strejken*

Hvis 50,01 pCt. stemmer for, at de resterende 49,99 pCt. skal hænges, saa er det Demokrati.

Ode

til min Dansklærer

De higer og søger
i gamle Bøger,
de læser, skanderer
og Vers diskuterer,
og finder, Gud hjælpe mig,
Mer Mening end Digteren har
tænkt sig.
dixi.

Det vrimler med Indskrifter alle Steder.
Jeg vil foreslaa, at man over Døren til
Drengenes W. C. indprenter disse smukke
Ord: Kun for Rygere. Endvidere kunde
man over Rektors Kontor skrive: Her la-
des alt Haab ude, og over Døren til Læ-
rerværelset: Salige er de enfoldige

Utroligt!

De første tre Dage efter Jul kom Hr.
Klinkby i Skole med nyrepareret Taske,
hvori Bøgerne var sirligt pakket ned efter
Størrelse; men nu.... oh Skræp, oh Ve.

Ordensregler

for Lærerne.

1. Skoletiden er fra Kl. 8,00 til Kl. 13,40 alle Ugens Arbejdsdage.
2. Cyklmærkeordningen har i et halvt Aar været sat ud af Funktion og er det fremdeles.
3. I Følge Skolens Ordensregler er Rygning i Klasserne forbudt.
4. I Følge Anordninger fra Undervisningsministeriet er Karaktergivninginger i Timerne for enkelte Præstationer forbudt.
5. I Følge Anordninger fra Undervisningsministeriet er det forbudt ved Karaktergivninginger at tage Hensyn til Elevernes Opførsel. (Undtagelse herfra Gymnastik).
6. I Følge Anordninger fra Undervisningsministeriet er det forbudt Lærere at foretage korporlige Afstraffelser paa egen Haand. Saadanne Afstraffelser maa kun finde Sted paa Rektors Kontor og i Nærværelse af Inspektør, og der maa da kun straffes med Slag af Spanskør.

(At ophænge paa Lærerværelset).

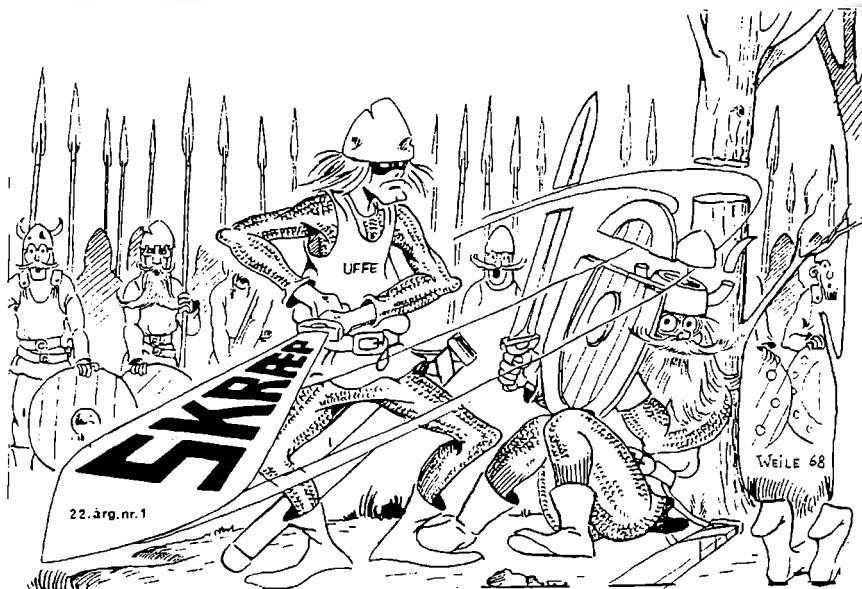
Divina Komedie

(Den guddommelige Familie)

Det er nu snart ved den Tid, at man sende Stykke, var det saa ikke en Idé, er i Gang med at indøve Skolekomedie, om man for en Gangs Skyld overlod til en Forpligtelse, som følger med II G. Da Lærerne at føre Traditionen videre. Var man efter et sikkert Forlydende i Aar det ikke en Idé, om man opførte Aladdin har haft vanskeligt ved at finde et pas- med nedenstaaende Rollesætning.

Mustafa, en gammel nærig Skrædder	Hr. Maltbæk
Morgiane, hans Kone	Fru Kristansen
Aladdin, deres Sen	Hr. Gerdes
Gulnare, Aladdins Drøm	Frk. Bisgaard
Gulnares Amme	Frk. Hopff-Andersen
Sultan Soliman, Gulnares Fader	Hr. Gjæng
Saladin, Aladdins Rival	Hr. Beck
Lampens Aand	Hr. Krogh
Ringens Aand	Frk. Linballe
Nureddin, en snedig og ondskabsfuld Troldmand	Hr. Klinkby
Hindbach, hans lumpne Broder	Rektor
Selin } to Gadedrenge, Aladdins	Hr. Holck
Sinbad } Kammerater	Hr. Færge
En nærig Jøde	Hr. Moos
En Beddel	Hr. Ingemann Pedersen
En Apoteker	Hr. Juul-Jørgensen
Lille Hassan med de skræve Ben	Hr. Gad

Sidstnævnte forekommer ganske vist kun af Orntale i Stykket, men derfor kan det jo være lige morsomt. O. K.

Frå 1968 Redaktion : Lene Bjerre, ansv. Mette Buchreitz, Diddé Auring, Sv. E. Henni gsen.

Skoleudflugterne

hørte absolut til højdepunkterne i skoleåret. Om det var den "officielle" udflugt med tog f. eks. til Kolding eller med damper til Faaborg eller den traditionelle cykeltur med start fra skolegården og et opsamlingshold med lappegrejser som bagtrop, der drog ud i oplandet, så var det faktisk noget, man så hen til, og eleverne følte en vis stolthed, når man med skolens fane gik gennem byen.

Hvem har glemt lektor Klinkby som "Røvehøvding", hvor man viseligt delte eleverne i to halvdele, men hvor en stor del normalt rendte over til Klinkbys parti.

Mellemskoleklasse III A på skoleudflugt sommeren 1935. Midt i billedet, bagerste række ses adjunkt Bregendahl. (Foto: Ingeman Petersen).

Marie Sommer, født Vandenhertz, S 148, 1938, Virum, har i en smuk mindeartikel om lektor Klinkby i skriftet 1991 skrevet disse linjer:

Røverhøvding

Den gang var vi ikke flere elever på Statsskolen, end at det kunne lade sig gøre at tage med hele skolen på skovtur. Sådan en tur havde først et historisk og/eller kulturelt mål og indhold. Men vi havnede altid et sted ude i naturen, hvor vi kunne slappe af. Så skulle der leges røvere og soldater. Det var absolut en vild leg, og der var flere drenge end piger med i den – men det bedste var, at lærerne legede med.

De var alle ret unge og gav sig hen i legen. Men ingen som hr. Klinkby. Han plejede at være røverhøvding, og hvilken høvding! Han anførte sine skarer med ildhu og begejstring og var længe ikke til at fange for soldaterne. Og det var naturligvis først og fremmest ham, de var ude efter, høvdingen, der også var deres lærer. En god skovtur måtte selvfølgelig ende med, at han blev taget og gjorde modstand og rev sit tøj og fik skrammer – der kunne godt flyde lidt blod også.

Alle nød det, ikke mindst hr. Klinkby og de soldater, der fangede ham, men også tilskuerne. Når børnene hujende kastede sig over hr. Klinkby, var det ikke, fordi de havde noget at hævne, men fordi de havde tæft for ægthed i hans given sig hen i legen og spillede op til og med i den.

Jeg tror ikke, jeg siger for meget, når jeg påstår, at alle de, der gik på Aabenraa Statsskole i Klinkbys tid, aldrig glemmer ham. De, der ikke var hans elever, for den farverige originalitet, han var modig og ærlig nok til at vedkende sig, og vi andre, der var hans elever, for alt det, vi fik lært af ham på hans vidunderligt inspirerende facon.

Hans minde vil blive æret, så længe vi lever.

Maria Sommer, f. Vandenhertz, student 1938, Virumvej 135 B, Virum

Lektor Klinkby skriver selv - i en længere artikel i 1943 - i skriftet:

— Som yngre spillede jeg Fodbold. Hvordan skulde en tidligere Elev fra Birkerød Kostskole kunne glemme denne Sport? Flere Aar var jeg Kasserer i Aabenraa Boldklub og ledede ogsaa en Tid Træningen af Drengeholdet. Det var inden Gymnastiklærerne fik Betaling for Fritidssport. Længe beholdt jeg en Stilling som fast Røverkaptajn paa Skolens Skovture, fordi jeg bevarede en barnlig Lyst til at slippe Hverdagen ved Leg i Naturen og derfor følte som væsensbeslægtet af de yngre Aargange.

Men det var dog ikke alle elever, der var så begejstrede for den "legen røvere og soldater" med forrevne skjorter og beskidte knæ.

Således skriver adjunkt Viggo Petersen, S 77, 1940, Sønderborg, i "Skoleminder 1923 - 30" i skriftet i 1942:

Nogle af mine bedste skoleminder stammer fra de mange udflugter, som rektor Mogensen vist nok lagde stor vægt paa, udflugter til Skamlingsbanken, Frøslev Polde, Sønderballehoved, Varnæs vig og mange andre steder. Et lille træk vil jeg særlig fremhæve. Under en udflugt til Vognshøj ved Nørre Løgum laa jeg sammen med to af mine kammerater — det var Dr. Fink og pastor Reiss — paa en kæmpehøj og drøftede de evige problemer, som alle gymnasieelever paa et eller andet tidspunkt maa tumle med. Medens de andre flaaede hinanden under roverlegen, som vi mærkeligt nok aldrig rigtig havde deltaget i, laa vi der i blomstrende lyng, med den herligste udsigt over et vestslesvigsk landskab, som bestraaledes af et diset sollys, og de tanker, som vi der gav udtryk for, kan vi sikkert alle tre den dag i dag underskrive — delvis i al fald. Religiøst var vi meget uenige, men i politisk henseende harmonerede vi udmærket med hinanden. Fink kender alle jo; Reiss sidder som sognepræst paa Fyn, og jeg sidder paa katederet i Sønderborg. Ved skæbnens ironi bliver jeg nu udsat for alle de numre, som jeg selv i min tid deltog i.

Start fra skolegården på cykelturen ca. 1938.

Nordsjællandsturene

Et fast programpunkt på skolen var de årlige ture, der hvert år for 1. g og realklassen med tog blev foretaget til Nordsjælland under ledelse af lektorerne Kjeldsen og fr. Hopff-Andersen. Der var naturligvis en afbrydelse under krigen, men i årsskriftet 1947 læses, at arrangementet var genoptaget:

Det vil glæde mange gamle elever at høre, at Nordsjællandsturen er genoptaget. Elever fra Real og I.G. drog under ledelsen af lektor Kjeldsen og frk. Hopff-Andersen paa togt til Nordsjælland, hvor man besaa Roskilde, Hillerød, Helsingør og endda fik en tur over sundet for at købe lidt af de svenske herligheder. Overskriften paa en lille artikel om turen i Heimdal: Lærernes opførsel var upaa-klagelig — fortæller jo, at turen maa have været vellykket.

På en udflugt til Frøslev Polde 1935 et billede af den kampberedte Klinkby...

I årsskriftet 1959 bringes et referat fra turen, og det oplyses også, at rektor Buchreitz har skrevet et protestbrev til statsminister H. C. Hansen, fordi eleverne ved et besøg i Folketinget var blevet afkrævet betaling for at komme ind i tingets tilhørerloge. Brevet, som et københavnsk blad havde fået fat i, fik bl.a. følgende ord med på vejen i Politiken:

Statsskolen på *ekskursion*

Eleverne i 1. gymnasie- og realklasserne på Aabenraa Statsskole har under ledelse af lektor Th. Kjeldsen været på ekskursion til Sjælland med en afstikker til Sverige og hjemrejse over Møen.

Det blev en fornøjelig og lærerig tur for de ca. 100 elever. På turen til København så vi Roskilde domkirke og næste dag Kronborg samt Helsingør Kloster. En stor oplevelse var besøget på Nationalmuseet, hvor oldtidssamlingen, som rummer nogle af museets største attraktioner, var åben. Frederiksborg slot med den pompøse riddersal besøgte vi om onsdagen, og samme dags eftermiddag blev vist rundt i »Berlingske Tidende«s trykkeri og fik et godt indtryk af det store arbejde, det er at fremstille en avis. Selvfølgelig var vi også i Tivoli, hvorimod Det kgl. Teater måtte udgå af programmet, da der var udsolgt.

I Sverige var vi først i Hälsingborg og besøgte derefter Höganäs-kulminen. Her var vi i biografen hundrede meter under jorden og fik også demonstreret, hvordan kulene blev brudt. Til slut besøgte vi Kullen.

Fredag formiddag kørte vi med bus rundt i København og omegn, tog derefter sydpå til Køge, hvor vi så Danmarks nyeste cementfabrik i Karlstrup. Om aftenen blev vi delt i to hold, det ene overnattede i Vordingborg og det andet i Stege. Lørdagen blev tilbragt på Møens klint. Vi startede ved Sommerspiret og gik derfra til den store park Liselund.

Som man kan se, var det et temmelig strengt program, eleverne skulle igennem, men alle tog det med strålende humor, hvad det fine vejr sikkert var medvirkende til. Ved hjemkomsten søndag eftermiddag var vi enige om, at det havde været en meget interessant tur, som arrangørerne fortjener al mulig ros for.

Rektor Buchreitz's protest til H. C.

»Politiken« skriver følgende om sagen:

Det ville være storartet, om statsministeren vil tale et alvorligt ord med folketingsformand Gustav Pedersen med henstilling om snarest muligt at få entreen til Christiansborg afskaffet. Man skulle være glad for, at ungdommen får adgang til at gøre sig bekendt med de forhold, hvorunder folketinget arbejder. I stedet forlanger man altså penge af dem, for at de kan få lov til at komme indenfor. Undskyldningen er, at det er folketingets betjente, der anvender en del af deres fritid på omvisninger i huset, det kan de naturligvis ikke gøre gratis. Der er dog den nærliggende udvej, at folketinget betaler betjentene i stedet for at lade de besøgende gøre det.

Chefen for Folketingets bureau, Eigil Olsen, sagde, at skoler normalt ikke betaler entre, men når det drejer sig om større børn, skal der erlægges entré.

Om rektor, der med sit brev udtrykker den mening "at det er helt uforståeligt, at samfundet ikke med glæde byder ungdommen velkommen, når den ønsker at se folkestyrets højborg", opnåede at få den erlagte entré refunderet, melder historien intet om.

Skolehaver

En lille periode med skolehaver bag drengegymsastiksalen huskes måske ikke, men rektor Mogensen fandt, at den strimmel jord bag gymnastiksalen, der grænsede op til vognmand Janke Jensen, burde udnyttes. Den blev udlagt i små lodder, der med pæleafmærkning med numre blev stillet til rådighed for interesserede elever. Nu er det vel sådan, at ukrudt har en vis evne til at brede sig, eleverne måske ikke den store tålmodighed med at afvente afgrødernes vækst, eller osse lå arealet vel for meget i skygge: sagen døde hen og arealet groede til igen.

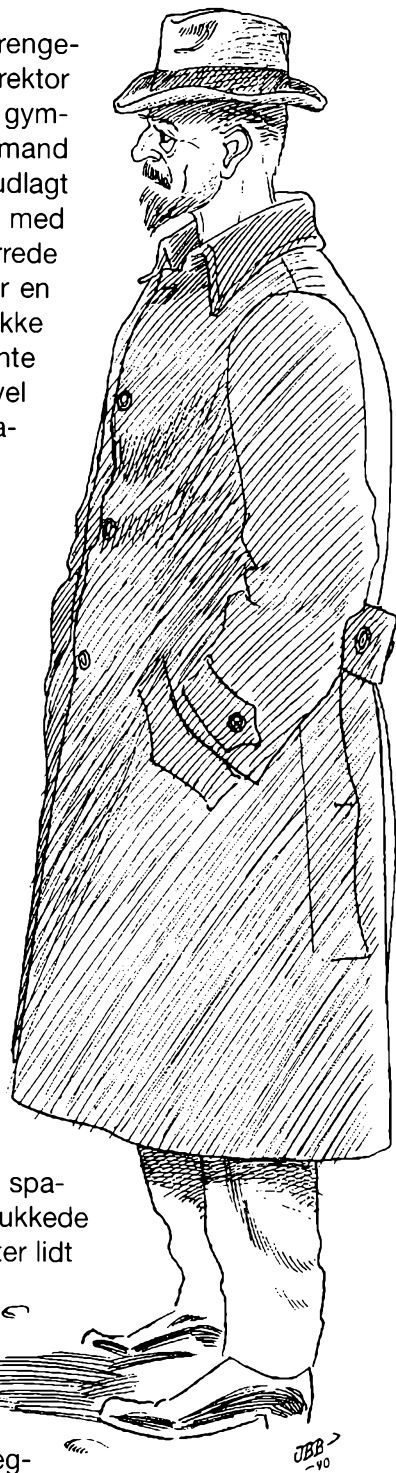
Eneste minde er vel en lille episode under en terminsprøve i gymnastiksalen. En flok elever - nok haveejerne med tilløb - havde forsamlet sig i haverne og var gerådet i en så højkrøstet diskussion, at tilsynsførende lærer, adjunkt Hugo Kruise, kravlede op ad ribberne for med knyttet hånd at dæmpe støjen.

Fortalt blev, at det var en komisk oplevelse for eleverne at se den trinde Kruise kravle i ribberne, men det var en forskrækkende oplevelse for de støjende elever at se Kruise dukke op i vinduet med truende knyttet hånd og en mine, som om han var faldet i en gletcherpalte på Grønland.

Tegninger i årsskriftet

De første mange årsskrifter indeholdt ikke mange billeder; redaktionen skrev, at man sparede, fordi klichéerne var så dyre. Senere dukkede billeder at årets dimittender op, og lidt efter lidt rykkede både fotos og tegninger ind.

Det er i årenes løb blevet til en hel del, omendskønt det måske kunne være blevet til flere, (nogle af tegningerne er benyttet andetsteds i bogen). De første

egentlige tegninger blev bragt i skriftet i 1940, hvor Johs. Bo Bojesen, S 228, årgang 1942, i skoletiden havde udført en række festlige indbydelser til foredrag i elevforeningen "Opnør".

Johs.' festlige tegninger har i øvrigt kunnet ses ved jubilæumsarrangementer på skolen, f. eks. til det vellykkede 50 års jubilæumsarrangement i 1970.

Men tilbage til artiklen fra 1940. Den kaldte Johs. "Nogle billeder med tekst" der skildrede det første indtryk af rektor Mogensen. Skriftets redaktør indledte med:

Nu vil mange maaske synes, at »spøgfuldhed« og rektor, det er to begreber, der ikke har meget med hinanden at gøre, og det er vel meget rigtigt for livet inden for skolens rammer.

Men rektor kan i meget høj grad være spøgefuld – det kan de gamle studenter bevidne, der har været med til de aarlige julegilder hos rektors. Saa bliver rektor student igen, og foredrager med sin melodiske stemme gamle studenterviser og den dejlige sang om »Du liebes Gretchen, charmantes Mädchen«, og saa faar alle taarer i øjnene – af latter!

Men vi giver nu ordet til Johannes Bojesen, der skildrer sit første indtryk af rektor:

Billede 1 viser rektor i sin soldateragtige kavaj, der vel har fulgt ham siden årene i Akademisk Skyttekorps, og som de, der har været spejdere, erindrer fra de mange arrangementer, han som formand for spejder-kolonnerådet fulgte. Han besøgte "sine drenge" en sen aftenstund og trådte ind ad døren i sin elskede Aabækhytte. Her ville han bare hilse på en patrulje, der var på weekendtur.

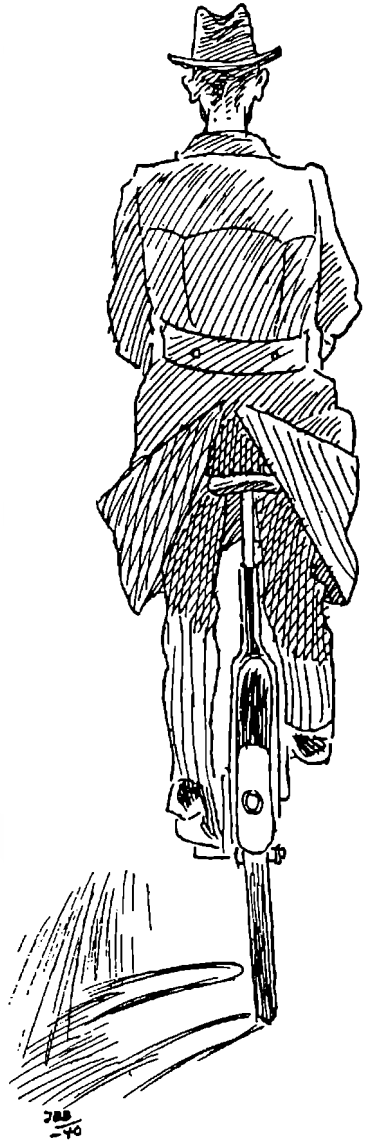
Eller når det puslede i krattet ved en post under et "spejderløb" under divisionsturneringen i Jels: det var bare rektor, der pludselig stak hovedet frem; han gik hele ruten igennem for at følge løbet. Lad os nu se, hvad den unge Johs. skrev:

„I samme Ojeblik, man sætter Foden paa Skolens Ene-mærker, fanges ons Oje uvilkaarligt af en Skikkelse, stærkt fremtrædende ved sin respektindgydende Holdning. Skikkelsen, der ved sine Bevægelser stærkt minder om en af Fortidens Sagnhelle, er høj, let duknakkel, og er om Vinteren, og visse Dele af Foraaret og Efteraaret, iført en sort, kavaj-lignende Overtrække af militært Tilsnit. En Hovedbeklædning, som man maa formode har fulgt Rektor i de ca. 20 Kampaar henede, formaar ikke helt at dække den høje, intelligente Pande, og virker som en pompos Afslutning paa den fra Naturens Side saa velmente høje Skikkelse.

Vover man sig paa Trods af det første Indtryk, længere ind paa Skolens Grund, fanges og delvis tilintetgøres man øjeblikkeligt af nogle meget skarpe Blikke. Resultatet er en kold Rislen ned ad Ryggen, Benene føles at svinde bort under en, og Blikket søger flakkende alle andre Steder hen. Glemmer man imidlertid at bøje Hovedet i ærbødig Hilsen, vil ens Trommehinder i samme Øjeblik overbelastes af Lydbølger, fremkaldt af en gennemtrængende, hult drønende Røst, som meget ublidt kalder en tilbage til Bevidstheden med en efterfølgende Paamindelse om, at det ikke ser godt ud, at sige Godmorgen med Hænderne i Bukselommerne. Man vakler videre med Falkeblibket hvilende paa sine syndige Rygstykker.

Endvidere kan Heldet forfølge en i Form af en Time i Oldtidskundskab. Naar Timen begynder, viser Rektor sig i Døren med et overmenneskeligt Eksempel af Homers Iliade under den ene og en tilhørende Mytologi under den anden Arm. — Oldtiden begynder.

Heldet forfølger én stadig. Man kan pludselig risikere at blive indfanget af det skarpe Blik, og en Erindring om en ret aandsfraværende Optræden paa et tidligere Tidspunkt af Dagen, resulterer omgaaende i en meget grundig Overhøring af Achilleus hin Fodrappes Bedrifter paa Toget til Troja. — „Gaa op og vis paa Kortet, hvor Troja ligger!“ — „Den er splin-

Rektor som Sportsmand

Rektor læser „Paaskeliljen“ af Grundtvig

trende gal, Troja har aldrig ligget i Bulgarien!“ „Sæt dig ned og fortæl videre!“ „Achilleus var Søn af Teseus.“ „Sludder og Vrovl!“ — „Nøh, jeg mener selvfølgelig...“ „Du skal selvfølgelig ikke mene, du skal vide; har du forstaaet; du er jo ikke hjemme i Teksten. En anden.“

Timen fortsætter med Trokæer, Metoper, Jamber, Triglyffer, Argeier og Kapitæler, sammenblandet i en uforstaaelig Mængde.

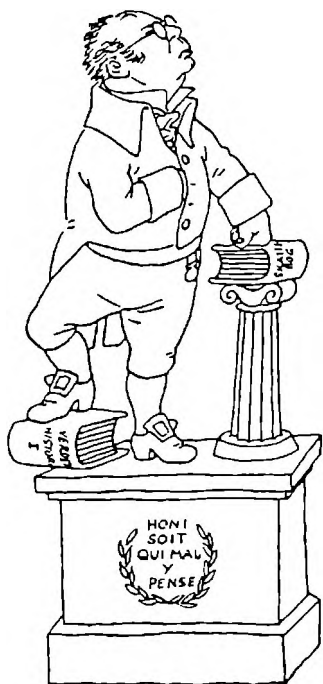
Rektor varetager foruden den opbyggelige Oldtidskundskab, andre for Skolen livsvigtige Interesser. Vi Stakler har fra Skoledagen utallige Eksempler paa Rektors Tilsynkomst paa Steder og i Situationer, hvor man helst ikke saa hans Tilstedeværelse. Falkeblikket og Akademikerstemmen huserer overalt.

Kommer man listende fra Bageren med Wienerbrød i det meste af Ansigtet, hvem viser sig saa? Foretager man akrobatiske Øvelser paa Cykle i Cykleskuret, hvis tordnende

Stenme er det saa, der lyder? Lægger man Madpapir uden for de af Staten autoriserede Affaldskurve, hvem er der saa straks?! Rektor.

Rektor er, som vi alle ved, en stor Sportsmand, og navnlig har han helliget sig Cyklesporten. Man skal lede længe efter en mere øvet Cyklerytter, der ved enhver given Lejlighed bestiger sin Ganger og benytter den som Befordringsmiddel. Til Oplysning for udenforstaaende kan nævnes, at Befordringsmidlet i høj Grad minder om Brokonstruktionen paa Storstrømsbroen, dog ikke af saa svær Kaliber. Under og delvis imellem Konstruktionen er anbragt to Hjul, der *kan* rotere. Visse Dele af Stellet er bevægeligt, og tjener enten som Forandrere af Retningen eller Hastigheden. Navnet paa Apparatet kendes ikke; men man formoder, at det Værft, der har bygget den, har stillet sig særlig velvillig overfor Rektors specielle Ønsker.

Johs. Bo Bojesen.

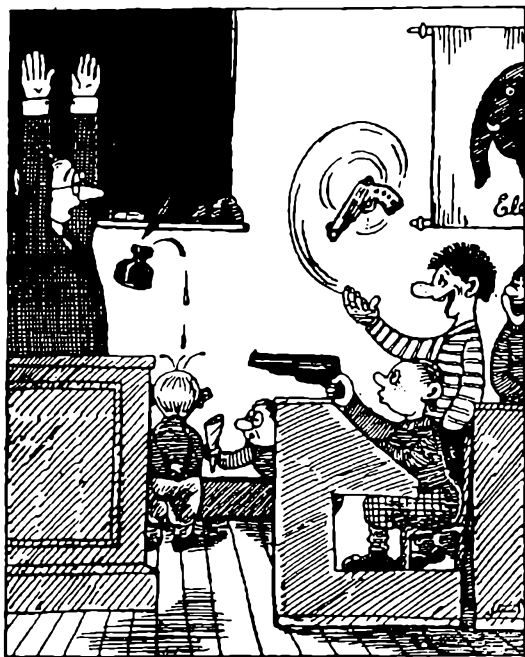
Johs. Bo Bojesen var også mester for en række tegninger, der skulle være forslag til nye monumenter i Aabenraa. Han bragte en meget vittig tegning af den tyske Stadtkommandant, major Uetzmann, og vedstående tegning af rektor Buchreitz. Artiklen kaldtes "Enten og eller".

For øvrigt bragte skriftet Johs. Bo Bojesens fornøjelige artikel med mange tegninger i skriftet fra 1968, som i anledningen af udstillingen "BO BOJESEN PÅ BANEGÅRDEN" blev genoptrykt i 1994.

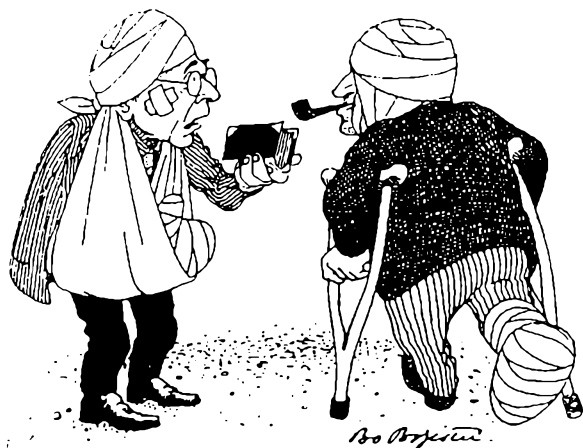
En "skudepisode" på skolen i 1946

I januar 1946 medbragte en elev på skolen en ladt pistol, som gik af midt i en time, mens han sad og legede med den. Til alt held skete der ikke større skade, idet kuglen ramte hælen på en piges sko. Drengen blev bortvist fra skolen.

Da forholdene dengang var ret fredelige, vakte affæren opsigt og inspirede tegneren Storm P. til denne herlige tegning i BT. Skriftets redaktør fik skriftlig tilladelse fra kunstneren til at bruge tegningen.

Men ikke nok med det - samme år bragte "æ Rummelpot" denne tegning med lektorerne Klinkby og Krogh af Johs. Bo Bojesen.

Eleverne paa skolen møder revolverbevæbnede for bedre at kunne opretholde disciplinen (fra „æ Rummelpot“)

- "HERREGUD, JEG BAD HAM PAA EN PIEN MAADE LÆRE DEN KONGERÆKKE UDENAD."

Den nye rektor - Georg Buchreitzi i tegnerens streg

Da Buchreitzi blev rektor i 1941 (i 34 år, til 1975), fik tegnerne igen travlt med pennen, specielt da han engagerede sig politisk og blev valgt til borgmester i 1946.

Det medførte en lang række tegninger i bl. a. "æ Rummelpot" og andre publikationer.

Energisk, som han var, både som rektor og borgmester, engagerede han sig meget. Elevsamfundet kan kun sige tak for godt samarbejde, hvor han på linje med bestyrelsesmedlemmerne påtog sig arbejdsområder ved fester, hjælp med stof til skriftet, jubilarsammenkomster, pakning og forsendelse af skriftet, og på andre områder.

Georg Buchreitzi i "æ Rummelpotus streg."

Ganske vist stemte den hjemmetyske gruppe på Erik Jessen som borgmester i 1962, men det var en sensation, at den hjemmetyske gruppe samtidig indgik et "kammerat-ægteskab" med socialdemokraterne om besættelsen af udvalgsposter. Kort forinden havde forholdet mellem de to grupper været temmelig anstrengt. Teksten til Otto Frederiksens tegning i "æ Rummelpot" 1962 lyder: Jes Schmidt til Georgine (født Buchreitzi): -"Ganske vist er det ikke den store kærlighed, men mon ikke vi kan få det godt sammen...?"

K. Krogh, Adjunkt.

Levned: Født et eller andet Sted i det mørkeste Jylland. Vilde være Hestehandler, kunde ikke nok til at blive det. Blev derfor Lærer. Kom til Aabenraa og fik her Rekord i Ørehindesprængning. F.F. d v. s. Fritidskæmper og Føl (Gassporer under Møtøet: Jeg lugter daarligt!). Gift. T. T.

En Samtale

MED HR. KROGH

Udtalelse om Landbruget m. m.

— God Dag, Krogh, naa, hvordan gaar det med Landbruget?

— Hvad siger Du, din Simulant? Ja, det gaar ikke særlig godt. Al denne Rogn ødelægger Kornet.

Guidkorn.

Hr. Beck omtalte i første Nummer af „Skræp“ alle de Dumheder og Fortælelser, man paa en Skole kan høre, ikke kun fra Elever, men ogsaa fra Lærerne. Han opfordrede os til at bringe saadanne, og her er nogle, og vi begynder med Hr. Beck selv.

Hr. Beck sagde engang:

At Præsterne maa prædike for tomme Kirker, skyldes, at der ingen Folk kommer.

Hr. Færgø sagde:

Jeg henretter nu min Opmærksomhed paa Tavlen. — Stakkels Opmærksomhed.

— Det er saamænd bare Guds Straf, fordi vi har faaet en Venstre-Regering. Men forøvrigt kan det da ikke være saa galt, man hører da ikke Bønderne klage endnu.

— Det gør de da aldrig.

— Ha-Ha! Jeg synes aldrig, de gør andet!

— Hvad? Nu skal jeg sige dig en Ting. De eneste, som klager her i Landet, det er Axel Larsen og hans Slægt af Kommunistler!

— Men han har vel ogsaa Grund til det, saadan som det gaar nu med Værnemagere og Landsforrædere, der slipper fri, ingen ordentlig Eengangsskat og Misbrug af vor kostbare Valuta.

— Sikke noget Sludder, Du siger, Danmark maa være taknemlig for, at den fik en Venstre-Regering; det er Fagfolk, se bare paa Gustav Rasmussen og Thorkil Kristensen.

— Jeg ved ikke, om Danmark skal være taknemlig, men 6.Maj-Foreningen maa i hvert Fald være det.

— Du taler, som Du har Forstand til, din Kommunistspire!

— Iøvrigt kom jeg nu for at faa et Afskedsinterview. De skal vel til Duborgskolen?

— Ja!

— Kan De ellers fortælle noget?

— Nej!

— Det var ikke ret meget. Forresten, Hr. Krogh, Jeg vil gerne have Lov til at gaa til Bageren!

— Det kan jeg virkelig ikke give en Simulant som dig Lov til.

— Hør, De glemmer jo, at jeg støtter Landbruget ved det.

— Naa, ja, saa skrup af med dig. Ø.

Hr. Gerdes:

I skal se ud af Vinduerno og ikke se ned paa mig.

For ikke at være helt ensidige, vil vi ogsaa nævne nogle Dumheder, sagt af Eleverne:

L.: Eriksen, kan du oversætte mig: Vi bliver ældre hver Dag, til Tysk?

E.: Wir werden jeden Tag Eltere!

Øg saa var der Eleven, der skrev i en Stil, at Eleonora Kristine bedyrede sin Uskyld. (Hun havde 16 Børn!!) Man skulde tro, det var skæmtsom Historie.

mix.

3. Og nu venter vi på krig

Den store litterære begivenhed i 1930 var Marcus Lauesens, S 27, store roman om den aabenraaske kaptajnsfamilie "- og nu venter vi på skib -". Som den første sønderjyske forfatter, der rigtig slog igennem siden Genforeningen, blev Marcus Lauesen og hans bog båret frem af en begejstrings bølge. Faktisk for stor, for det kom til at præge og ødelægge forfatterens senere virke.

Hans Georg Heidemann, R 154, gav bogen en fin anmeldelse i det første årsskrift i 1931. Han skriver, at bogen er fremragende kunst, taget ud af selve livet. "Når man læser den, læser man ikke om personer i en roman, man kender de mennesker og lever sammen med dem". Siden med den lange anmeldelse slutter for øvrigt med: HUSK AT BETALE KONTINGENT!

Ja, og i samme skrift skrev Marcus Lauesen himself en smuk nekrolog over lektor Olaf Gudme.

Men i mellemkrigsårene ventede man også på et andet skib - kongeskibet.

Et andet sted her i bogen ses det festlige billede af rektor Mogensen på vej til en kongemodtagelse i Nyhavn med byorkestret som baggrund. Her er et billede af modtagelsen i 1932.

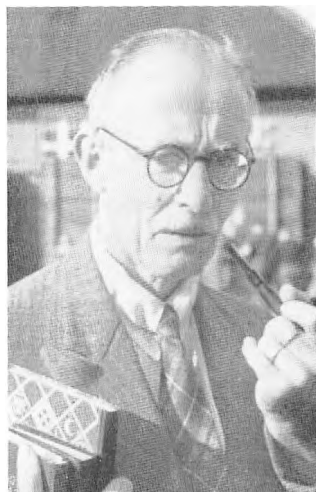
Mørke skyer trækker op efter 1933 - krigen er i vente

Om lektor Viggo Rosent - et portræt 1920 - 1984 af en Genforeningslærer. Lektor Rosent var elsket af alle skolens elever: hans markante, ofte skarpe meninger, hans tørre lune, hans interesse for alle unge (selv om de skulle kunne deres pensum) var et velkendt træk på skolen.

"Mister", som han blev kaldt, var i sin ungdom stærkt optaget af Lord Baden Powells - spejderbevægelsens stifter - tanker og ideer om på primitiv basis at etablere et meningsfyldt arbejde blandt drenge og unge. Han udførte et stort arbejde for spejderbevægelsen og var bl. a. de fynske spejderes divisionschef i 1916.

Havnefoged Jacobsen står med ryggen til, og "borremeste" Fink svinger den høje hat for kongen, dronningen og kronprins Frederik. I baggrunden skolebørnene. Kongens årlige besøg gav en skolefridag.

"Mister"

Som andre i "det gamle land" fattede Rosent interesse for at komme til at virke i det genvundne Nordslesvig og fik en stilling som adjunkt på Aabenraa Statsskole.

Med skib til Aabenraa

I en artikel i årsskriftet 1944 har Rosent selv - med en hilsen fra "Løveburet" - fortalt "*Småtræk fra tiden omkring Genforeningen*".

Han blev indkvarteret på Fattiggården

Rosent fortæller, at han kom sejlene til Aabenraa den 13. juli 1920. Han skulle som kst. adjunkt deltage i det første skolerådsmøde. "I tilsigelsen hed det, at vi ville være at underbringe ved statens foranstaltning, men der var bolignød dengang som nu, og 5 af skolens nye lærere, deriblandt jeg selv, måtte indkvarteres på Fattiggården, hvor der dog var pænt og ordentligt". Og han fortsatte: "Lad mig nu nedkalde de ædle lokalpatrioters vrede over mit syndige hovede ved at tilstå, at jeg fandt Aabenraa forfærdelig, og da jeg ved 6-tiden om aftenen var ude på banegården for at tage imod vordende kolleger, der kom ind med "sporvognen" fra Rødekro, følte jeg mig hensat til "the Wild West". Den spadseretur, som kollegiet in pleno efter et aftensmåltid på Royal foretog ad Strandvejen ind i Jørgensgaard skov og tilbage til byen ad skovbroerne over de maleriske kløfter og ad den idylliske Reberbanesti, bibragte mig unægtelig et uudsletteligt indtryk af naturens overdådige skønhed". Foreningens æresmedlem og tidligere formand Werner Nørgaard har i en artikel i Jydske Tidende i september 1984 under overskriften

Genforeningslæreren, der kæmpede mod uretten

beskrevet lektor Rosents virke og specielt hans forhold til nazisterne. Nørgaard skriver: "Rosent måtte efter megen søgen og spørgen slå sig til tåls med 2 små værelser hos slagter Jensen i "Schiffbrückstrasse 8". Om den unge teolog nogen sinde har draget konklusioner med kummerligheden i de to små værelser og hustavlen over døren til ejendommen, ved jeg ikke, der stod "Gott allein die Ehre"".

Nørgaard fortæller videre: "Viggo Rosent fandt sin blivende bolig på "Troidhøj" i Jørgensgaardkvarteret med storslået udsigt, men i glæden over at bo dette smukke sted havde han ikke kalkuleret med den økonomiske belastning, hvorfor han blev nødsaget til at tage undervisning på Handelsskolen for at få det hele til at løbe rundt. Dette problem plagede ham hele livet igennem".

Rosent opretter Sct. Georgsgilderne

I Aabenraa gjorde Rosent også en stor indsats for spejderbevægelsen og oprettede som første sted i verden Sct. Georgsgildet (en sammenslutning af gamle spejdere) i Aabenraa i 1933 og var senere med til at stifte Sct. Georgs Storgildet i Danmark. Da nazismen kom frem i Tyskland, tog han straks skarp afstand fra disse ideer, men det var ikke rigtig gået op for det tyske mindretal, at håbet om at komme "Heim ins Reich" ikke blev opfyldt. Tiden efter 1933 prægedes stærkt af nazisternes rabiater holdninger og handlinger; disse skabte sammen med DNSAP (Danmarks Nationalsocialistiske Arbejderparti) under ledelse af dr. Fritz Clausen, født i Aabenraa og realist fra den daværende tyske realskole 1909, en ubehagelig stemning.

Rosent i nazisternes søgelys

Da nazipartiet i november 1938 i "Sporthalle" i Berlin holdt et af deres højre-stede propagandamøder, havde Rosent tilfældigt åbnet for radioen. Næste dag, da han underviste på Handelsskolen, drøftede han ved timens slutning kort den foregående aftenes forløb med et par elever. Rosent bemærkede, at "de opførte sig som nogle gadedrenge". En tysksindet elev, som tilfældigt kom forbi, opsnappede brudstykker af samtalen og misforstod den derhen, at det var Hitler, som havde opført sig som en gadedreng.

Den tysksindede elev indberettede, hvad han mente at have hørt, til parti-ledelsen. Den modtog indberetningen med begejstring, fordi den her mente at have fundet en "affære", man kunne slå mønt på. Straks blev der sørget for, at der kom ballade i gaden - det var "ein gefundenes Fressen" at finde "en sag" på en velestimeret statsskolelektor og gøre ham til syndebug.

Rosent muss raus

Tyskerne havde den 9. november arrangeret en såkaldt "Bekennntnis-Marsch", som udgik fra det tyske gymnasium på Haderslevvej med musik og fakler ned gennem byen for at ende ved "Deutsches Haus" i Vestergade. For at fylde op i rækkerne havde man ladet hele kontingenter komme sydfra med rutebiler; således marcherede hele „Kadettenanstalt Plön“ og andre skoler sydfra med i optoget.

Foran gik Volksführer Jens Møller og andre høje naziledere; der var faner, bl. a. 4 sorte, og derefter en kæmpestor plakat med teksten "Rosent muss raus".

Det var et noget dystert og ildevarslende optog, som dansksindede tilskuere fulgte med bekymring og vel også med vrede.

På "Deutsches Haus" blev der holdt opflammende taler og bl. a. sagt "Auch wir hier, aller höhischen Worte der Dänen, und auch ein gewisser Rosent, zum Trotze - wollen wir die deutsche Ehre verteidigen"; flere gange under talen blev nazifanen holdt så højt, at taleren ganske mistede enhver forbindelse med gulvbrædderne.

Natligt overfald på Rosent

De danske blade slog koldt vand i blodet og omtalte affæren som en "Tysk aftentur gennem Aabenraa", og en anden avis kaldte det et slag i luften. Rosent fik ganske vist et tilbud om at få tildelt undervisning på en københavnsk skole, men det blev afslået såvel af Rosent som det samlede lærerkollegium.

Nørgaard fortæller, at det ærgrede nazisterens "Führerschaft", at "Affære Rosent" blev en fuser. En stedlig tysk lærer, der var almindeligt kendt som indpisker og drivkraft i arbejdet for, at al tysk ungdom meldte sig frivilligt som "kanonføde" på den russiske front, så i sin overintelligens en chance for at få affæren drejet til egen fordel. Selv havde han ikke modet dertil, hvorfor han måtte bruge medhjælpere fra egne rækker. Han planlagde, sammen med to lejesvende, hvordan de skulle overfalde Rosent på vej fra Handelsskolen om aftenen og gennemprygge ham. De lurede ham op og slog ham i ansigtet og på kroppen, væltede ham på jorden og trampede hans briller itu. Om de to fik et jernkors for deres heltegerning, vides ikke, men de fik i al fald 40 dage i afsondring.

Uden nærmere at kommentere det skete optog Rosent igen sin vante skolegerning og fritidsvirke. At nazisterne ikke helt havde glemt ham, tyder en omtale af statsskolens lærere på:

"Wenn sich unter diesem Personal dann noch so missliebige Elemente wie der Lektor Rosent befinden, dann kan man verstehen, mit welchem Gefühl die deutsche Bewölkerung dazu steht".

Efter pensioneringen solgte Rosent huset og bosatte sig på Toften, og han flyttede senere til København.

I januar 1946 konstateredes det, at Rosent led af en håbløs sygdom; han blev indlagt på Rigshospitalet og døde på afstemningsdagen den 10. februar 1946.

En skandale

skrev Hans Georg Heidemann, R 154, i en artikel i årsskriftet 1983.

Baggrunden var, at han under en spadseretur sammen med Johan Hansen, R 296, ved en opfyldning på Klarebod Strand uden for København havde fundet en gravsten med lektor Rosents navn - navnet påfaldende i front.

Heidemann forsøgte at få en artikel optaget i Sct. Georgsgildernes blad "Sct. Georg", men landsgildeledelsen afslog at tage artiklen, selv om Rosent var den egentlige stifter af Sct. Georgsgilderne med verdens første gildehal på Folkehjem 23/1 1934 - 23 dage før man begyndte i København.

Da Heidemann - efter at have taget fotos af stenen - ikke selv mente at kunne magte opgaven, henvendte han sig til Elevsamfundets bestyrelse, og man besluttede at lade Falck bjerge stenen. Desværre skete der en misforståelse; en anden person havde været nævenyttig uden at underrette

Heidemann og havde henvendt sig til vognmand Peder Meldgaard i Aabenraa og fået ham til at bjerge stenen og køre den til Aabenraa uden beregning. Den var nu sat op i en privat have.

Elevsamfundet rettede en henvendelse til vognmand Meldgaard og fik ham til at hente stenen og køre den til reparation hos en stenhugger.

Midt på stenen - under navnet - var der afsat en plads, øjensynligt til et ekstra navn, og for at fylde tomrummet ud blev der indhugget en spejderlilje.

Aabenraa Statsskole erklærede sig straks parat til at opstille stenen i skolegården på 50-års dagen for den første gildehal d. 21.-1. 1984.

Fra Sct. Georgsgilderne i Aabenraa var der stillet 1000 kr. til rådighed til istandsættelse og beplantning omkring stenen.

Ved afsløringen var der mødt repræsentanter fra skolen, fra Sct. Georgsgildet og Elevsamfundet, og Hans Georg Heidemann holdt en kort tale.

En gammel elev ydede herved en god spejder good-turn!

Hans Georg Heidemann glemte aldrig sin gamle skole; han var en flittig bidrager til årskriftet og havde ved skolens 40 og 50 års jubilæer stillet al den kaffe til rådighed (fra Heidemanns kafferisteri), som der var brug for!

Og så venter vi på fred - spredte træk fra krigens år 1939-45

Den 9. april blev een af skolens elever dræbt af en vildfaren kugle i den træfning, der fandt sted i krydset Tøndervej/Kystvej.

Adskillige af skolens lærere og elever deltog på den ene eller anden måde i modstandskampen. Mange startede allerede i 1939 i "Spejdernes Hjælpekorps", bl. a. med ordonnanstjeneste på luftværnsmeldstederne.

I krigens sidste år indgik mange af medlemmerne i den af Sct. Georgsgildernes oprettede ventegruppe, som blev til modstandsbevægelsens 4. deling i Aabenraa.

I en festtale ved skolens 25 års jubilæum 23. august 1945 udtalte rektor Buchreitz bl. a. herom:

Det har gjort mig ondt i de forløbne 3 måneder siden kapitulationen at se, hvordan nogle har været tilbøjelige til at se ned på de unge, der ikke var med i modstandsbevægelsens rækker.

Naar de ikke var det, skyldtes det i mange tilfælde simpelthen vanskeligheden ved at faa kontakt. I de fleste tilfælde skyldtes det vel, at deres temperament ikke bød dem at melde sig.

På skolen blev der afsløret en mindeplade, udført af J. P. Junggreen Have, R 239, om Jes Peter Asmussen, der døde 17/2 1944, Knud Andersen, der døde 23/4 1945 og Henning Fischer, der døde 4/10 1944.

I krigens sidste år blev skolens gymnastiksale og andre lokaler belagt med tyske flygtninge.

Da de kom...

-i skolegården.

Studentergilde, der fik stor omtale

Den 9. juli 1943 bragte "National Socialisten", der var kampblad for de danske nazister, på forsiden en stort opsat artikel:

National Socialisten

Kampblad for Nationalsocialismen i Danmark.

FRIDAG DEN 9. JULI 1943 II. AARGANG

Aabenraa-Studenters laver nægtig Skandale i Bovrup

Den ovennævnte påståede "skandale", som af de danske nazister i DNSAP's højborg Bovrup blev opfattet som en grov provokation, var den studentefest, købmand H. C. Petersen holdt for sin datter Bodil (Teglers), S 247, og hendes kammerater efter veloverstået eksamen. Artiklen i "National Socialisten" er gravet frem af arkiverne af Esther Buchreitz, R 647, efter en samtale om episoden med Hans Ries, S 262, der var med til festen. I artiklen blev nævnt, at de unge mennesker provokerede med krigsråb som Haw-Haw - RAF, dansede jitterbug og sang "It's a long way to Tipperary". Artiklen sluttede med en omtale af det uværdige i, at danske studenter gav den med "negerskrig og skrål til den årle morgen".

En tilsvarende artikel var samme uge at læse på forsiden af det største af nazibladene, "Fædrelandet", og at blive dårligt omtalt i disse blade opfattede de implicerede studenter som et ridderslag til deres danskhed.

Sandheden var den, at studenterefesten i Bovrup hverken var bedre eller værre end andre studenterefester, og den var under alle omstændigheder mindre støjende end de utallige nazifester, der afholdtes i Fritz Clausens hjemby under krigen. Men Aabenraastuderterne var naturligvis glade og lykkelige, og inden middagen på kroen gik de med det berømte Sixtex skoleorkester i spidsen i optog igennem byens gader, syngende danske og engelske sange. De passerede den gamle, vingeløse Bovrup mølle, hvor DNSAP havde hovedkvarter, og da de gik forbi Fritz Clausens bopæl, en villa i byens udkant, stod "Føreren" i vinduet og vinkede, iklædt naziuniform. Da var det, studenterne istemte "It's a long way to Tipperary".

Købmand Petersen havde af politimesteren i Graasten fået tilladelse til, at festen på kroen kunne fortsætte til kl. 2 om natten, hvor man dengang ellers altid skulle slutte fester på offentlige steder kl. 24. Heri bestod nazisternes

egentlige forargelse, og da studenterne efter middagen kastede sig ud i dansen i kroens store sal, stod en flok unge, sure nazister udenfor og kiggede ind gennem vinduerne.

Nazist døde på Østfronten - efter overfald på gymnasieelev

Den meget dansksindede købmandsfamilie i Bovrup stod ikke på god fod med de danske nazister i byen. På et senere tidspunkt i krigen blev Bodils bror, nuværende professor i psykologi ved Aarhus Universitet, Eggert Petersen, S 299, i sin gymnasietid overfaldet af tre medarbejdere ved DNSAP's hovedkontor, da han en aften var på vej hjem fra sin ven Knud Rodholm, S 318, i Varnæs præstegård. De tre nazister stod og ventede på ham, da han kom cyklende. De smed en cykel ud foran hans cykel, så han styrtede om på asfalten. Derefter kastede de sig over ham og klippede hans hår. Eggert havde, som så mange andre unge, der var med på noderne, swingpjettehår, som det blev kaldt. Det var ret langt, og det var for dekadent for de kortklippede nazister.

Da blev købmand Petersen vred. Sammen med byens sognefoged Rasmus Eggertsen, der var morfar til Bodil og Eggert, gik han resolut over gaden og ringede på hos Fritz Clausen, der på det tidspunkt var flyttet ind i byens største villa. Den lå på hjørnet skråt over for købmandsforretningen, og under de store nazifester var villaens hovedindgang bevogtet af to vagter i naziuniformer med hjelme og spader.

En uge senere meldte overfaldets hovedmand sig frivilligt til Østfronten - hvor han faldt.

Som medlem af modstandsbevægelsen var Eggert efter befrielsen på DNSAP's hovedkontor med til at anholde de to andre gerningsmænd til overfaldet på ham.

(Tak til Bodil Teglers (Petersen), S 247, for korrigerende oplysninger til dette afsnit.)

Nogle episoder

I årsskriftet 1944 bragtes en artikel af dommerfuldmægtig Erik Bondo Svane om nogle tegninger til en radikal ombygning af Aabenraa kirke ved arkitekt C. Dose, 1755, men som heldigvis ikke kom til udførelse. Svane udtrykte i sin artikel dog ønske om kirkens ombygning: "Lad os håbe, at det må lykkes om gudstjenesten at skabe en smuk og værdig ramme, der på een gang kan opfylde sit rent praktiske formål og samtidig bevare det fra fæderne nedarvede". - Og det lykkedes at få gennemført ved kirkens restaurering omkring 1950.

Bondo Svane, der havde lovet at skrive en artikel til skriftet, blev 1944 arresteret af Gestapo og døde senere i koncentrationslejren Neuengamme, men artiklen blev fundet og afleveret af amtskontorchef I. P. Caspersen.

Aabenraa Kirke

Af Dommerfuldmægtig Bondo Svane

Dommerfuldmægtig *Erik Bondo Svane* havde lovet redaktionen at skrive en artikel om ombygningen af Aabenraa kirke. Omstændighederne har medført, at han ikke blev færdig med sine arkiv-undersøgelser; men mellem hans papirer er fundet et udkast til artiklen, og vi har ment os berettiget til uden forfatterens samtykke at trykke dette, vel vidende, at det endelige manuskript, der skulde udarbejdes, vilde have faaet en anden form. *Red.*

I årsskriftet 1945 bragtes en artikel under navnet

Da Knivsbjerg-Taarnet faldt . . .

Af „Atterdag“

Heri blev der givet en udførlig skildring af sprængningen af tårnet. Artiklen gav anledning til megen avisdebat og indgående forhør og blev bl. a. omtalt i den allerførste såkaldte "Spørgetime", som Folketinget afviklede.

Forespørgeren sagde, at redaktøren af årsskriftet da måtte vide, hvem der skrev artiklen - men det vidste redaktøren naturligvis ikke.

En artikel "Sabotage" i samme årsskrift af Jesper Juel Petersen, S 240, med omtale af sabotagen på Dapa i Aabenraa m. v. blev også genstand for debat og avisskriveri.

SABOTAGE i Aabenraa

Af Jesper Juel Petersen, S 240

Man har anmodet mig om at skrive en lille Artikel om Modstandskampen, og det er i og for sig ikke saa vanskeligt, for vi har vist allesammen været ude for en eller flere spændende Episoder i de forløbne Aar. Der var maaske andet, jeg hellere vilde fortælle om; jeg skal imidlertid forsøge kort og dog udtømmende at skildre en Sabotage, som Aabenraaerne havde paa nært Hold.

I årsskriftet 1946 skrev rektor Georg Buchreitz: *Kort Beretning om mine ydre Oplevelser i dagene 29/8 - 11/9 1943.*

Rektor, der i de bevægede augustdage sammen med en række andre blev arresteret og først sad i Aabenraa Arrest, senere i Fredericia, indleder:

Kort Beretning om mine ydre Oplevelser

i Dagene 29/8—11/9 1943

Af Rektor Georg Buchreitz

Der er i Beretningen set bort fra Skildringer af Følelser, Overvejelser etc., ligesom der heller ikke er givet noget Billede af det ypperlige Kammeratskab imellem de internerede i Fredericia. idet kun nøgne Fakta og karakteristiske Episoder er fremdraget.

Det bemærkes, at Beretningen er skrevet, mens Tyskerne var i Landet, og med et vist Hensyn til Muligheden af, at de skulde faa alt at se.

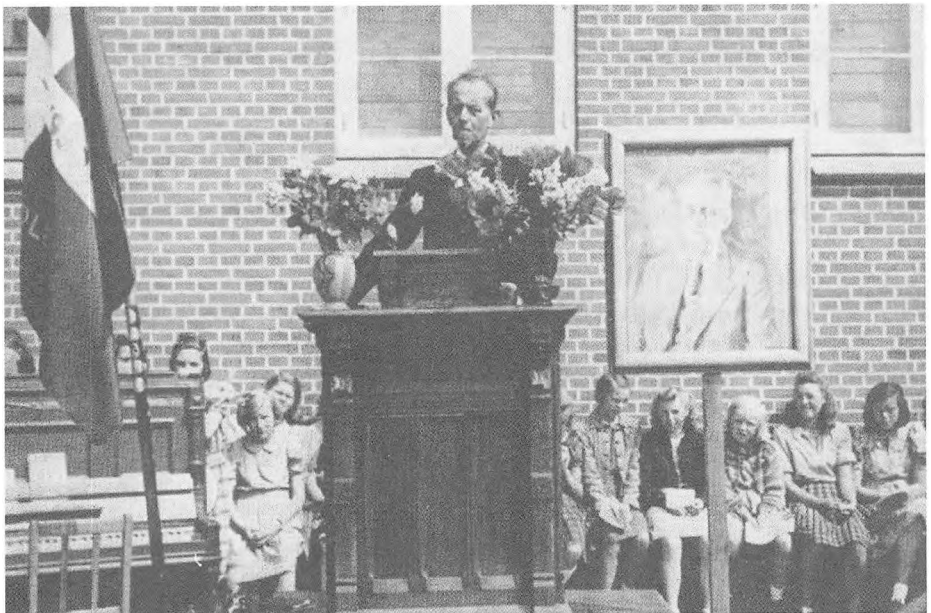
Den 29. 8. Kl. 4,05 ringedes der haardt og vedholdende paa vor Dør. Jeg gik ned. En uniformeret Mand præsenterede sig høfligt som „Oberleutnant Eckstein“. „Ich habe den Auftrag, Sie zu verhaften.“ Jeg spurgte, om han havde det skriftligt, hvortil han svarede Nej. Jeg: „Dann finde ich keinen Grund, Ihnen zu gehorchen.“ Han: „Ich mache darauf aufmerksam, dass Sie seit 4 Uhr in Dänemark den militärischen Ausnahmezustand haben.“ Jeg: „Na, dann muss ich wohl.“ Jeg gik derefter op for at klæde mig paa og forklare min Kone Situationen, berolige hende, saa godt det lod sig gøre, og tage Afsked med hende og Tyge. Da jeg kom ned igen, tog jeg Tid til at samle lidt Tobak sammen, hvorefter Premierløjtnanten venligt hjalp mig Frakken paa. Udenfor ventede en Soldat og lidt hende paa Gaden en Chauffør med en Bil, der tilkaldtes af Løjtnanten med Blink fra Lømmelampen. Dørene i den ene Side kunde ikke aabnes, og vi maatte ind fra den modsatte. Bilen kørte derefter til Ortskommandanturen, hvor jeg førtes frem for Kaptajn Schmith, der med faa Ord sagde til mig, at jeg skulde sættes fast, men „es wird Ihnen weiter nichts passieren.“ Jeg bad ham under Henvisning til min Kones daarlige Nerver om at underrette hende herom og fortalte, at hun skulde have været indlagt paa Aarhus Kommunehospitals neurologiske Afdeling om Tirsdagen, og jeg tilføjede, at det utvivlsomt vilde berolige hende yderligere, hvis han kunde meddele hende, at de anholdt alle højere Embedsmænd. Schmith: „Wie weit das geht, weiss ich nicht, aber ich werde Ihre Frau beruhigen.“ Da jeg gik ud, mødte jeg Amtmand Thomsen og smilte til ham i den Tro, at ogsaa han skulde anholdes. Baade paa Vejen ud og ind gennem Kommandanturens Forrum mødte jeg Rolf Bargfeldt, der var i Uniform, men trods 10 Aars Bekendtskab ikke kendte mig. Bilen kørte mig derefter til Aabenraa Arresthus. Portene var lukkede, og Løjtnanten og jeg maatte til Fods gennem Politibygningen, hvorfra en Betjent viste

I et efterskrift omtaler rektor træk fra medfangernes liv, men ogsaa positive træk om tyskerne, om hans tidligere rektor, dr. Gäde, der optrådte nobelt. Rektor sluttede: "Selv forstår jeg bl. a., at jeg var enormt heldig at blive taget, før Gestapo kom til landet. Jeg glemmer aldrig den modtagelse, elever og lærere gav mig, da jeg kom hjem. Det var jo det første tilfælde i Aabenraa. Det blev vel det mildeste, desværre langt fra det sidste".

4. Efter 1945 - den nye, moderne skole

Skolen havde ikke forandret sig ret meget mellem 1920 og 1945. Pigerne havde i mange år, under usle omklædningsforhold, brugt festsalen til gymnastik, men kort før krigens udbrud i 1939 toges en ny gymnastiksal i brug. Her blev der også bygget nye toiletter til afløsning af de gamle ved læskuret.

Inventaret var stort set det samme som i den tyske periode; man brugte de såkaldte "patenterede" skolepulter, det gamle kateder, den store papirkurv, og også det øvrige inventar var uændret. Naturfagslokalet havde stadig sit hesteskoformede bord, og i glasskabene bagved stod de udstoppede dyr og præparaterne i glas, de fleste med den påklæbte tyske etiket. Man havde stadig fornemmelsen af, at hvalskelettet på væggen klappede, når man fik fortalt en stor brøler. Geografilokalets trappeformede opbygning med det gamle forstørrelsesapparat under sin hætte var stadig i brug. Med krogpinden kunne passende kort hives ned - også her var der bevaret nogle fra tysk tid. Ganske vist var kortene med grænserne før 1918 skiftet ud, men kortbeskrivelser af religionsforhold og blindkort af den gamle slags kunne stadig bruges. Når adjunkt Kruuse som en gunstbevisning tildelte en elev opgaven at passe forstørrelsesapparatet, der for øvrigt pøb gudsjammerligt, når underpladen med bogen blev lukket i, og den arme synder fik skiftet, før Kruuse havde banket i gulvet med pegepinden, holdt alle vejret for det vulkanudbrud, der fulgte, ofte afbrudt af pegepinden, der blev slået så hårdt mod katederet, at den brækkede.

Rektor I. Mogensen's afsked i 1941.

Fysiklokalet havde stadig rummet bag katederet, og i skabene stod en alderstegen samling af reagensglas, bunsenbrændere og det induktionsapparat, som adjunkt Kjeldsen med diabolsk ansigtsudtryk og under stor fryd demonstrerede.

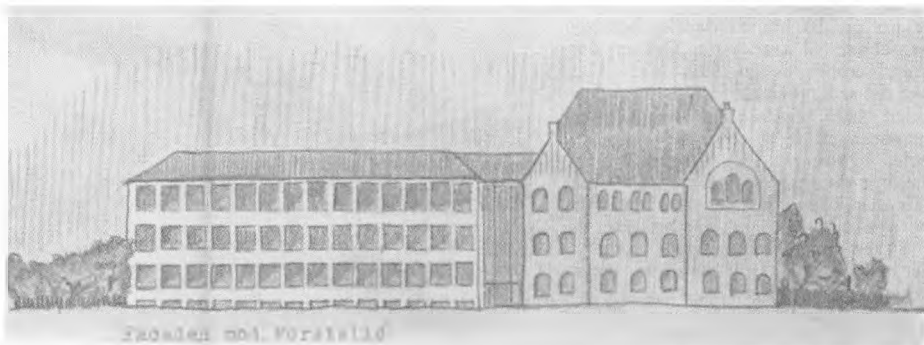
Pedellen boede i selve hovedbygningen, og den tidligere pedelbolig foran gymnasiebygningen (den gamle tyske Præparandanstalt) var lejet ud til redaktør Olesen. Der skulle spares. De gamle retrader, mælkekælderen med den let vandle lugt, når fru Autzen kogte mælken, Einar Boll Johansens domæne sløjdkælderen, med duft af frisk savsmuld og værktøj i snorlige rækker - uændret!

Mellemkrigsårene var heller ikke alt for fyrstelige, især da den store verdenskrise satte ind omkring 1930. Pengerigelighed fandtes ikke. I skole-regnskabet for året 1925/26 kan læses, at der i det regnskabsår blev anvendt 2.472,15 kr. til fornyelse af inventar. Hele årsbalancen med alle lønninger og udgifter beløb sig til 190.109,66 kr.

Der skulle vel nye koste til for at modernisere skolen. Der findes et herligt billede af rektor Mogensen på den antikverede talerstol med "løvefødder og gesvejsninger" (forrige side) - billedet illustrerer uhyre godt en periode, der endte.

Rektor Buchreitz havde mange ideer og planer og stor energi, men krigen bremsede i første omgang. Efter krigen kunne man heller ikke komme i gang med store planer - der var mangel på materialer, der var rationeringer. Men ad vejen skete dog forbedringer og fornyelser.

I årsskriftet 1955 bragtes denne tegning af bygningsinspektør Lehn Petersen:

Skitse til udvidelse af Statsskolen

Skolen har erhvervet de to naboejendomme mod vest i Forstallé, nr. 20 og 22. Bygningsinspektør Lehn Petersen har tænkt sig at udvide skolen, som det ses på billedet her. Bag ud ind i gården skulle da i en etage festsalen ligge, i hovedbygningen samles normalklasserne foruden fysik, kemi, naturhistorie med biologi og geografi, medens sanglokalet henlægges til nuværende lærerværelse, sløjd og skolekøkken til gymnasiebygningens stueetage, tegning og håndarbejdet til loftsetagen. Udvidelsen er hårdt tiltrængt.

Lige op til Statsskolen bygges den tyske privatskole, hvis første afsnit er taget i brug med facade til Svinget og adgang gennem en privatgrund til Forstallé. Den tyske skole ønskede Forstallé 22, men Statsskolen havde allerede i 1947 erhvervet sig forløbsret på ejendommen.

På et forældremøde i 1951 kunne rektor oplyse, at skolen nu havde henved 400 elever, at lokalerne var utilstrækkelige, men at ministeriet havde henlagt ombygningsplanerne.

Samme år glædede tegneren Johs. Bo Bojesen skolen med en festlig programforside til det store gymnastik- og idrætsstævne (vises andetsteds i bogen), og i skriftet ses en herlig tegning i faderens annonce med henvisning til den forbrødring og udsoning, der var i gang efter krigen, specielt efter København-Bonnaftalen 1955 om mindretal.

Fem forblandede Aar.

15. 12. 1950. Tallet paa tyske Turister her i Landet stiger stadig.

— De Danskere er da ukultiverede, Wolfgang,
— at staa der og raabe, om du ikke er Oberfeldwebel Casanova von Himmelbett! —

Det store nybyggeri

I årene 1960/61 blev så den længe ventede store ombygning foretaget. Selve hovedbygningen fik nye vinduer, bl. a. forsvandt det store glasmosaikvindue i festsalen. Der blev nemlig bygget en ny og moderne aula på grunden, hvor husene nr. 20 og 22 havde ligget.

Bagved blev det gamle læskur og den forældede drengegygnastiksal samt den nyere pige-gygnastiksal, sløjfet, og der kom en ny klassefløj og en ny gymnastiksal.

Nu skete der i en række år en masse. I 1967 oprettedes på rektor Buchreitz' initiativ en ny HF-linje på skolen, og i 1968 kunne man - med forsinkelse - tage et nyt alumnat i engene foran skolen i brug. I 1970 fik man besøg af Folketingets Presseløge og daværende undervisningsminister Helge Larsen.

Spejlinger

Den 30. oktober 1975 udsendte Aabenraa Statsskoles Elevforening en bog på omkring 250 sider: Georg Buchreitz' "Spejlinger".

I forordet skriver foreningens formand, Carlo Daus-Petersen, bl. a.: "I denne bog har rektor Georg Buchreitz på vor opfordring samlet og redigeret de fleste af sine fremragende dimissionstaler. Vi er taknemmelige for, at rektor ville redigere denne samling, og for at vi måtte udgive den".

Rektor Buchreitz kalder selv sin bog "Spejlinger - talt og skrevet i skolens tjeneste 1941 - 1975", og den er et samtidsdokument fra krigens vanskelige år og genopbygningen, der fulgte med bl. a. den periode, hvor skolens store modernisering og udvidelse fandt sted.

Selv om bogens ord har magt og er farverige, virker den dog lidt tør: ud over skolens bomærke med skibet Industria indeholder den overhovedet ingen illustrationer.

Skolen får ny rektor

I 1975 gik rektor Buchreitz på pension og afløstes af Eva Nielsen. Hun kom, kun 38 år gammel, fra Ballerup Gymnasium og havde i 1962 vundet Universitetets guldmedalje for en afhandling om Weimarrepublikkens legendariske udenrigsminister Gustav Stresemann.

Ved rektor Eva Nielsens tiltrædelse havde skolen 565 elever, og der var stor pladsmangel, men planerne for en udbygning kørte videre. Og man tumlede igen med byggeplaner; der var mange ønsker og tanker...

STEM REKTOR IND i Amtsrådet

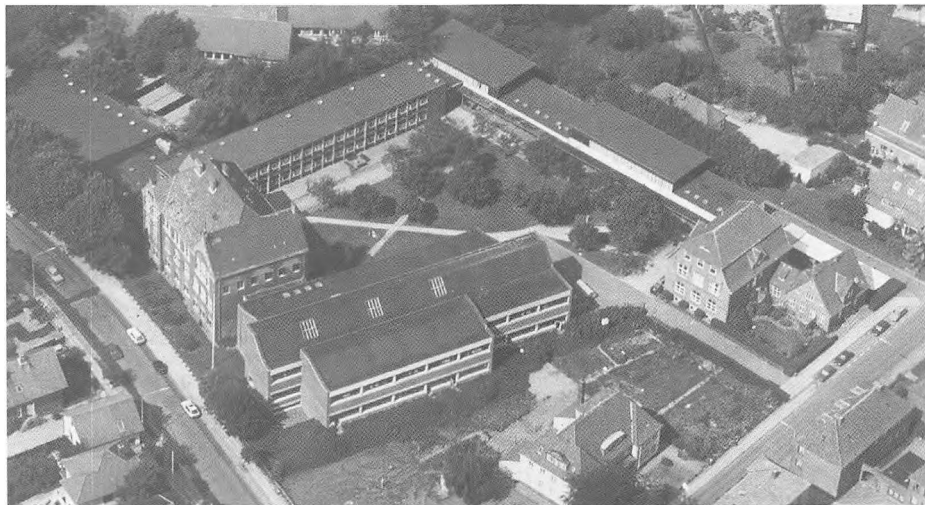
**Stem
personligt
på Eva
Nielsen**

Nr. 5 på den
konservative amtsliste.

Det er ikke ligegyldigt,
hvem der sidder i Amtsrådet

Gymnasiet benytter et postkort – et Kastrup luftfoto. Det viser hele skoleområdet undtagen kostafdelingen. Vi har beskåret billedet lidt forneden. Der er – efter at billedet er taget – opført nye bygninger i forbindelse med »Alderstrøst« mellem skolens nye bygninger mod øst og hjørnehuset ved Callesensgade. Billedet giver et godt indtryk af det store kompleks. Yderpunkterne – den gamle hovedbygning ved Forstalle og den gamle gymnasiebygning (tidl. Præparantanstalt) mod Callesensgade er nu en stor karre med festsalen øverst t.v. (delvist skjult af træer) i billedet. Tidligere tiders triste grusbelagte skoleplads (legepladsen) er nu en smuk park.

Nyt stort byggeri i 1979

Endelig gik man i gang i 1979, og ved denne lejlighed røg den gamle rektorbolig og nabohuset. Her blev bygget en moderne klassefløj med nye laboratorier til fysik, kemi, biologi og idrætsteori.

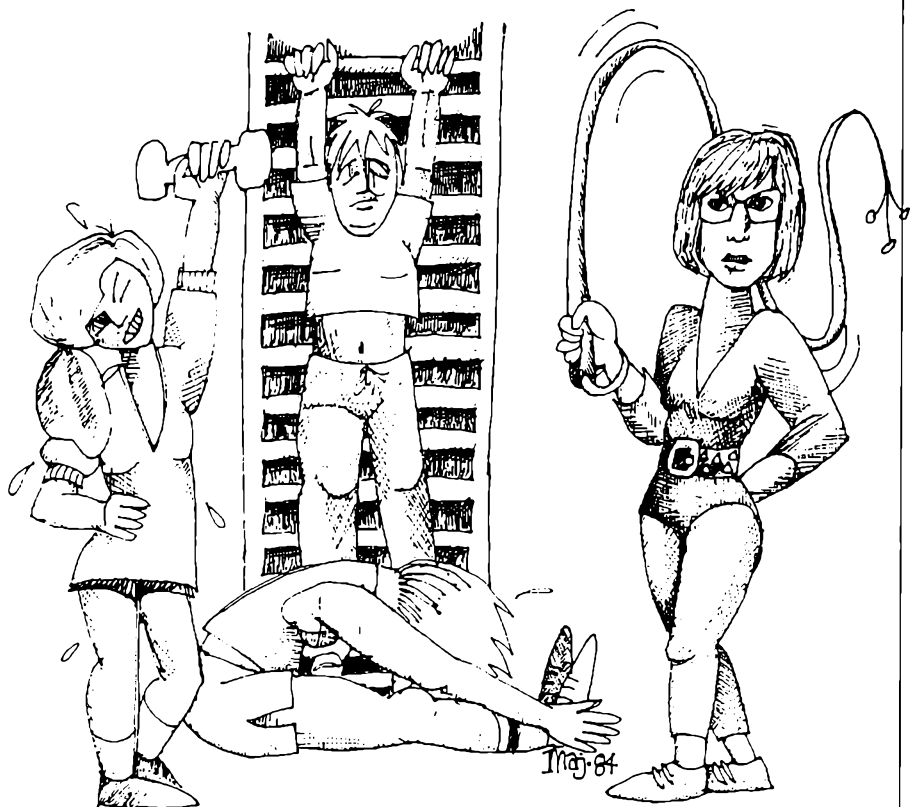
I kælderen blev der indrettet et nyt bogdepot og et magasin til biblioteket (der bliver etableret elevator derned i 1995), og alle de gamle, historiske laboratorier blev ombygget til klasseværelser.

Mens rektor Buchreitz engagerede sig stærkt i politik og bl. a. i en periode var socialdemokratisk borgmester, gik Eva Nielsen til en anden side og gør et stort arbejde for den konservative vælgerforening og blev indvalgt i Sønderjyllands Amtsråd i 1990.

Fru Nielsens Institut

Ungdoms"oprøret" i 1980-erne slap skolen forholdsvis let fra. I 1980 var der en af bygningens etager, der blev "besat" af elever som protest mod nedskæringerne på uddannelsesområdet, og i 1983 var der optræk til afspærring af vejen. Disse episoder er der ikke bevaret tegninger af, men Aabenraa Ugeavis bragte 8/8 1984 hosstående tegning om skolens planer - en gymnasial sportslinie.

Fru Niensens Institut

Umiddelbart forud for starten på de Olympiske Lege i Los Angeles hvor det hidtil har knebet med større danske triumfer, kunne rektor for Aabenraa Statsskole Eva Nielsen meddele, at skolen formentlig allerede næste år kan tilbyde en særlig sportslinie, hvor unge idræts-talenter kan kombinere en gymnasieuddannelse med en karriere indenfor elite-idrætten. - Måske med synlige resultater allerede ved næste OL i Sydkorea i 1988.

- En, to tre fire, en, to, tre, fire... Se så at komme op på mærkerne, I slapsvanse. Det der forslår jo knapt nok til puslingerækken.

5. Fra Statsskole til Amtsgymnasium

Under Eva Nielsen har skolen støt og roligt udvidet sig. Nævnes kan, at trods en pæn udvidelse af aulaen (der blev præmieret) kan den ikke rumme alle elever. I 1993 var der 222 gymnasiaster og HF-ere til dimission, og de kunne ikke være i aulaen. De eneste kritiske røster (læserbreve) om skolen har faktisk handlet om de utilstrækkelige forhold ved dimissionsfesten, som derfor i 1994 blev forlagt til Sønderjyllandshallen.

Fra en tidligere dimissionstale bringes her et uddrag:

Dimissionsfesten i Sønderjyllandshallen

Rektor Eva Nielsen kunne se ud over et hav af hvide huer, da hun den 18. juni i Sønderjyllandshallen kunne tage afsked med årets studenter og HF og kom i dimissionstalen ind på mange emner:

Slid både bog og bag - var eet af de gode råd hvor hun gennemgik den glæde, man oplever ved en veloverstået eksamen. Vi bringer her JyskeVestkystens referat:

Først pegede hun dog på at livet er karakteriseret ved, at det går fremad. Ingen træk kan gentages, og som regel heller ikke mærke til, hvad I vil, lægge mærke til, hvad I gør. Søg at tænke selv i frihed, uden snyd og ansvarligt.

Hun pegede til slut på, at livet er fuldt af muligheder.

-Vælg altid de muligheder, der åbner for

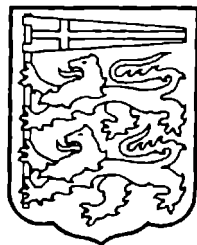
et større antal muligheder, lad være at vælge, så du kommer til at stå med ansigtet mod muren. Vælg det, der åbner mod andre, mod nye erfaringer og mange glæder. Tag jer tid til at fordybe jer i jeres videre studier: Slid både bog og bag. Fordyb jer i kunst, musik og litteratur, og sidst men ikke mindst: Tag jer tid til at få venner og plej venskabet.

Lad være med at bruge jeres liv på at hade eller være bange. Fat mod og vær stolte af det, I kan og vil på, samme måde som Ragnvald Kali i det islandske skjaldekvad fra omkring år 1200: Brætspil øver jeg ivrigt,/idrætter har jeg ni af,/glemmer ej ganske runer,/glædes ved bog og smedje/ski forstå jeg at styre,/skyder og ror til gavns,/harpens slag og digtning/begge dele dur jeg til.

-ch

Nævnes bør også, at skolens status gennem 66 år som Statsskole blev ændret, da den fra 1/1 1986 blev overdraget til Sønderjyllands amt og nu hedder Aabenraa Gymnasium & HF. Ved denne lejlighed fik skolen en bestyrelse; det gamle splitflag flagrede bort med vinden og afløstes af det mere beskedne stutflag, og endelig forsvandt skibet Industria i bølgerne - nu skal skolen synliggøres under amtets logo.

Sidste nyt er, at alumnatet lukker ved skoleårets udgang 1997. Efter at Grønland har fået hjemmestyre er der oprettet gymnasial uddannelse deroppe, så de mange grønlandske elever, der tidligere boede på alumnatet, er borte.

Hvor forandret! - skrev rektor Eva Nielsen i en lille oversigt i årsskriftet i 1992, men trods forandringer mente rektor, at det stadig er et utroligt spændende job at være rektor i Aabenraa.

Alle bærer

Skolens emblem!

Fås kun hos

C. C. Rode

I adskillige år morede man sig over denne - årligt tilbagevendende annonce i skriftet - for man mindedes ikke, at man overhovedet havde set nogen bære dette emblem!

Lærerguppen 1992-93 (desværre ikke fuldtallig).

Aabenraa gymnasium og HF i jubilæumsåret 1995

Jubilæumsudvalgene v. Kirsten Riis-Olsen

Ikke kun landsdelen som sådan har god grund til at fejre 75-året for genforeningen, også en lang række stadigt eksisterende institutioner blev startet i 1920. Der forelå således ved genforeningen et vagt løfte fra den tyske stat om ,at man ville oprette et gymnasium i Aabenraa - en opgave, som den danske stat derefter tog på sig. Statsskolen - eller „æ statsskuel“, som den i daglig tale stadig hedder trods amtsovertagelse og navneskift - var en realitet og kunne starte den 23. august 1920.

Således fejrer også Aabenraa gymnasium 75- års jubilæum i genforeningsåret. Og det bliver fejret! Det sidste års tid har skolens rektor, Eva Nielsen, og nogle lærere arbejdet på at afstikke nogle rammer for jubilæumsaktiviteterne. Og allerede nu foreligger der et program, der ser ud til at kunne realiseres. I forårs månederne går det løs med interne konkurrencer, der skal vise elevernes evner i kreative discipliner som videoproduktion, foto-produktion, tekstproduktion, musikproduktion og naturvidenskabelige forsøg.

Tanken er, at bedømmelsen af de færdige produkter skal ske i mindre bedømmelsesudvalg bestående af en kombination af udefra kommende eksperter og skolens egne lærere indenfor de enkelte deldiscipliner. Denne konkurrence starter i begyndelsen af 1995 og slutter omkring 1. maj med efterfølgende præmietildeling.

Efterårsfestlighederne fejres først og fremmest i uge 34, dvs. fra mandag den 21. aug til lørdag den 26 aug. Denne uge vil i særlig grad stå i jubilæets tegn. Allerede mandag starter festlighederne, idet BaneGården åbner en udstilling om Aabenraa Statsskole/Gymnasium og HF i 75 år. Udstillingen vil ud over elevarbejder, work-shops og plancher om skolens historie rumme forskellige effekter fra skolens liv, hvorfor det har stor interesse, hvis nogen har noget at bidrage med.

Tirsdag den 22. august vil der med deltagelse af indbudte institutioner blive arrangeret et jubilæumsløb mellem de forskellige uddannelsessteder i byen.

Det egentlige jubilæum finder sted med en festlighed i Sønderjyllands-hallen den 23. aug., hvor det er lykkedes skolen at få komponisten Hanne Rømer til at komponere et stykke musik, som skal opføres af skolens elever ved denne lejlighed.

Resten af ugen vil der på skolen være aktivitetsdage, bygget op omkring nøgleårs tallene 1920, 1945, 1970 og naturligvis 1995.

Aktivitetsdagene kulminerer fredag den 25. aug. med åbent hus med mulighed for at købe lidt mad og forfriskninger. Den 26. august holder elevsamfundet fest for lærere og gamle elever.

Så skulle man jo tro, at skolen havde fejret tilstrækkeligt, men for også at vise, hvad der i dagligdagen er skolens hovedprodukt, nemlig kundskabsmeddelelse, vil der i efterårsmånederne internt på skolen blive arrangeret en kundskabskonkurrence, hvis formål skal være, at eleverne både kan vise deres allerede eksisterende viden, men også stimulere indlæringslysten. Dette vil også give skolens nye 1.g og 1.hf-klasser mulighed for lidt mere aktivt at kunne sætte deres præg på skolejubilæet.

Men ikke kun eleverne skal aktiveres - skolen vil også gøre et forsøg på at vise et åbent ansigt udadtil, idet man påtænker at genoplive DR's succes fra for 20 år siden „Spørg Århus“, der i lokaludgaven bliver til „Spørg Statskolen“ med mulighed for på forhånd at indsende spørgsmål, som skolens lærere vil besvare i et åbent arrangement i løbet af efteråret.

Alt i alt er der lagt op til, at jubilæet bliver en begivenhed, der vil sætte sit præg på jubilæumsåret 1995.

